

**ELS JOVES DE MALLORCA
I LA LLENGUA**

JOAN MELIÀ I GARÍ

1996

un major domini del català és inferior al dels que ho diuen amb relació al castellà.

En tots els casos la gradació de més a menys diferència a favor del castellà segueix una trajectòria regular, que comença entre els fills d'immigrants i acaba entre els d'autòctons. Per tant, segueix el que s'hauria d'esperar tenint en compte l'origen lingüístic familiar dels integrants d'aquests grups. En l'aspecte que hi ha menys diferència és en «Ortografia», precisament el més lligat a l'escolarització.

I, naturalment, la mitjana de tots els aspectes lingüístics tractats de cada grup és favorable clarament al domini de la llengua castellana. En tots els grups es percep un major domini del castellà sobre el català, amb la mateixa gradació que acabam d'indicar.

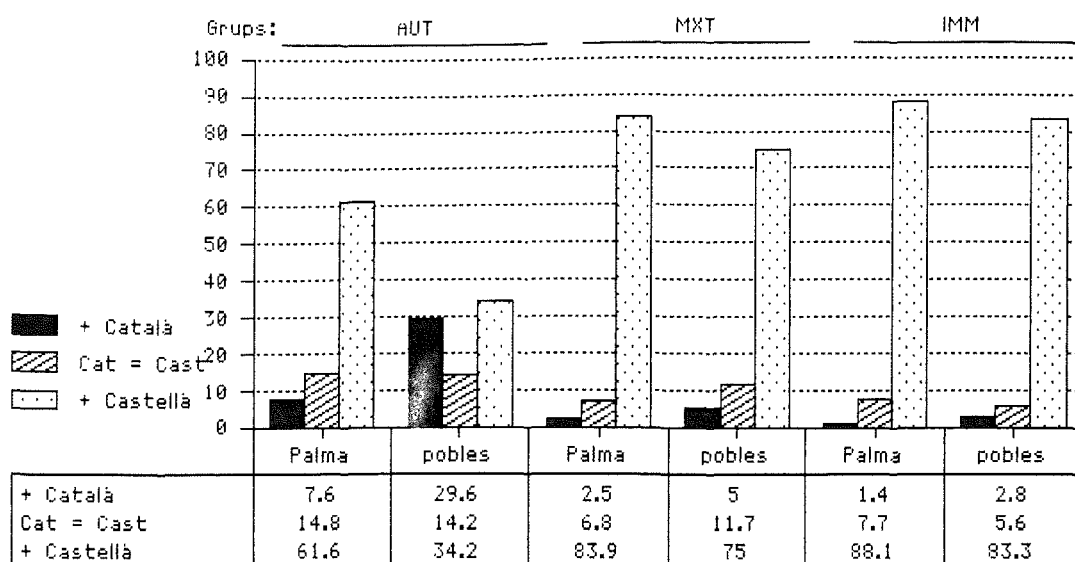
No té gaire importància si els percentatges no coincideixen amb el que passa en la realitat, ja que el que actua sobre el comportament no és tant la realitat com la percepció que cadascú en té. En aquest cas, sobre el comportament lingüístic, probablement no influeix el domini real de cadascuna de les llengües que tenen els alumnes, sinó el que creuen tenir.

b) Valors segons el grup i el lloc de residència.

El lloc de residència només afecta de forma clara, en el domini relatiu de les dues llengües, el grup dels fills de matrimonis autòctons (AUT). En els altres dos grups les diferències són molt menors.

II. Competència lingüística i usos

Domini relatiu de català i de castellà. Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència († T.292, 297, 303).

La proporció d'alumnes del grup AUT que tenen un domini equilibrat de les dues llengües és equivalent a pobles i a Palma (14,2% i 14,8%). Les principals diferències entre els que resideixen a un lloc o a l'altre es produeixen en el major domini del català o del castellà⁴⁹. En els pobles els que dominen més el català són quasi una tercera part, en canvi a Palma no arriben al 10%. La proporció dels que resideixen a pobles i tenen major domini del castellà és pràcticament la mateixa dels que dominen més el català; en canvi a Palma són més del 50%.

Els joves dels grups MXT i IMM molt majoritàriament, tant si viuen a Palma com a pobles, diuen tenir molt més domini del castellà que del català. Així i tot, sembla que la tendència és que als pobles la diferència no sigui tan favorable al castellà, encara que només es redueix 11 punts entre els del grup MXT i 6 entre els d'IMM.

⁴⁹ En aquests casos englobam aquells alumnes que diuen tenir millor domini d'una de les dues llengües en un aspecte o més i el mateix en la resta dels quatre que hem analitzat.

En conjunt, per tant, podem veure que el lloc de residència només condiona de manera clara el grup dels fills dels matrimonis autòctons, en el qual els que viuen als pobles es reparteixen de manera equilibrada entre el major domini del català i el major domini del castellà, mentre que entre els que viuen a Palma l'equilibri es romp àmpliament a favor del millor domini del castellà.

En els altres dos grups, aquesta circumstància, influeix poc en la jerarquitització de la competència en una o altra llengua.

4.3.3. Els llocs de residència i el domini relatiu de català i de castellà.

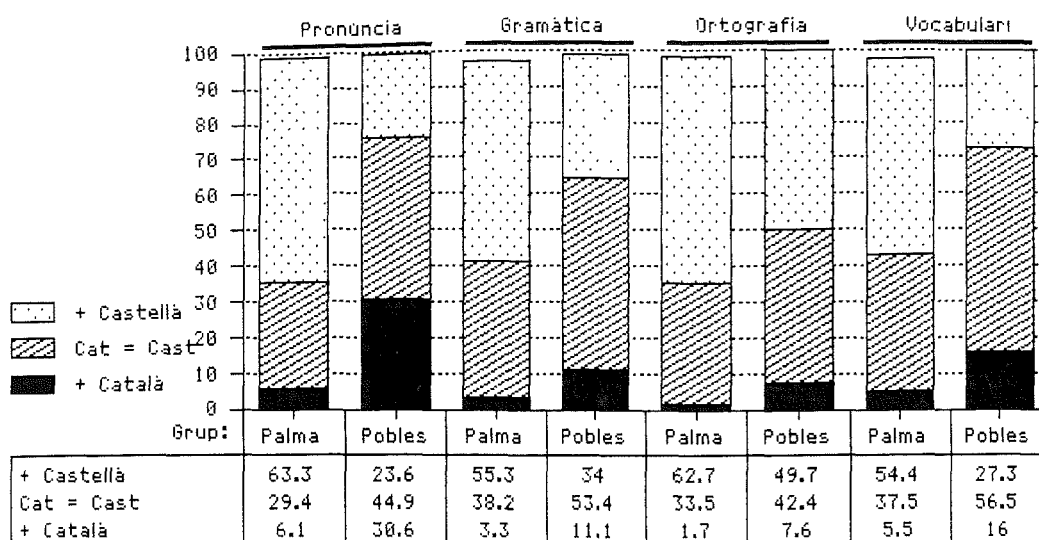
A partir del fet que la distribució dels alumnes dels diferents grups d'origen no és proporcional entre els pobles i Palma, es provoca que les proporcions d'alumnes que dominen una llengua més que l'altra varia molt d'un lloc a un altre.

Així i tot (excepte en el cas de la «pronúncia» entre els que viuen als pobles) el major domini del català és sempre inferior al major domini del castellà. Però en contrast amb les diferències relacionades amb l'origen familiar, aquí són més clares. En els pobles el percentatge de millor domini del català supera, majoritàriament, el 10%, mentre que a Palma, en els mateixos casos, es queda només a una tercera part del valor dels pobles.

D'altra banda, a Palma el major domini del castellà sempre supera la suma del domini major del català i del domini equilibrat; en canvi als pobles el domini equilibrat de les dues llengües és sempre superior als altres dos valors (excepte, per poc, en el cas de l'«ortografia»). A partir, per tant, dels coneixements que s'autoassignen, el conjunt d'alumnes més pròpiament bilingüe és el dels pobles.

II. Competència lingüística i usos

Domini relatiu de català i de castellà. Segons el lloc de residència (↑ T.390-397)

Probablement en aquest cas coincideixen, com a mínim, dos factors a donar aquests resultats. Per una banda, ja ho hem dit, la major proporció del grup AUT als pobles, en relació amb la presència dels altres dos, que a Palma i, per l'altra, una major pressió ambiental a favor del català en els pobles, a causa de les diferències sociolingüístiques. També cal fer constar que, als pobles, l'ortografia és l'aspecte en què menys domini superior del català s'atribueixen, mentre que la pronúncia, se situa a l'altre extrem. Una altra vegada coincideix que l'aspecte en què tenen més domini és el menys escolar. Aquestes diferències, entre Palma i pobles, han d'explicar en part una major tendència a l'ús del català als pobles, sobretot com a llengua oral.

4.3.4. El curs i el domini relatiu de català i de castellà.

Els curs en què estan matriculats és una altra variable a considerar per veure si influeix sobre el nivell, de domini de les dues llengües, que s'autoassignen els alumnes. De fet, en algun aspecte dels que estudiam (sobretot «ortografia» i «gramà-

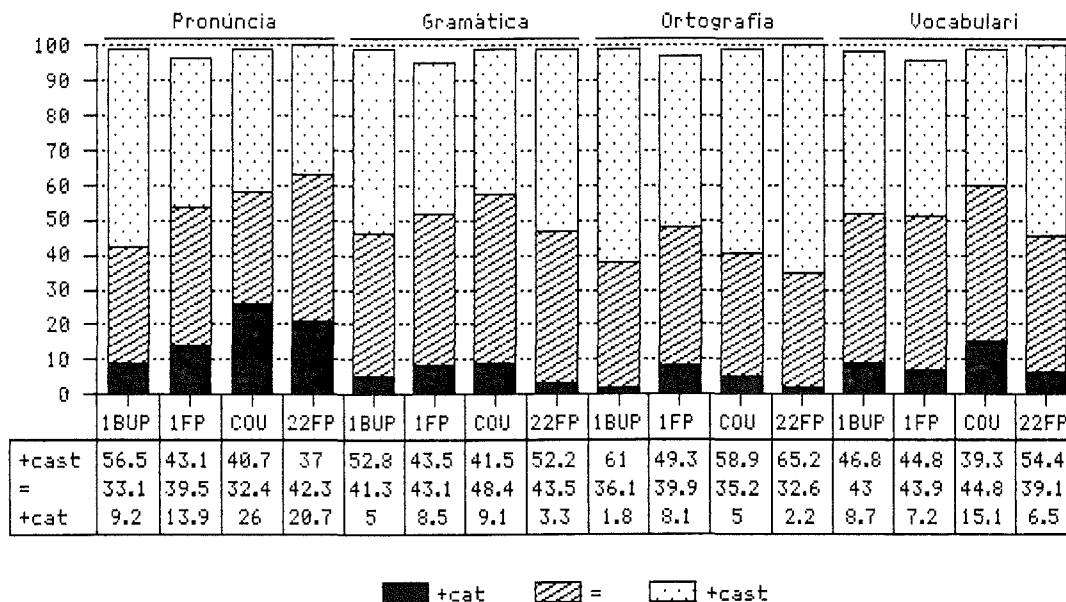
4. L'àmbit familiar

tica»), l'origen familiar i el lloc de residència determinaven poc la balança a favor del català.

Com es pot comprovar en aquest gràfic, hi ha molt poca diferència entre els diferents cursos en relació amb la percepció de domini d'una o altra llengua.

Domini relatiu de català i de castellà.

Segons el curs (↑ T.374-389).

El domini major de català (excepte en el cas de la «pronúncia» a COU, a 1FP i 2/2FP i en el «vocabulari» de COU) no arriba en cap cas al 10%. Mentre que el de castellà, se situa entre el 37% i el 65% («pronúncia» i ortografia, respectivament, de 2/2FP). Pel que sembla, i segons es desprèn d'aquesta informació, el canvi de curs no afecta les diferències de domini entre una i altra llengua. Per tant, el sistema educatiu no fa que amb el pas dels cursos el nivell de domini de català avanci posicions en relació amb el de castellà; almenys d'això no se'n perceben els alumnes. Caldria, per tant, revisar la política lingüística escolar si es pretén assolir allò que diu l'Estatut i la Llei de Normalització Lingüística.

II. Competència lingüística i usos

4.3.5. Els alumnes de L1cat i el nivell de domini de català en relació amb el castellà.

Les dades que hem vist en els apartats anteriors d'aquest capítol, coincideixen amb l'afirmació de Rafanell i Rossich que, a les terres de parla catalana, per primer cop hi ha «un nombre creixent de catalanoparlants que s'expressa molt més bé en espanyol que no pas en la seva llengua materna. Aquest fet insòlit s'aprecia especialment entre els nous estrats que acudeixen al domini de la llengua: els més joves» (Prats et al. 1990:36).

Les dades que podem obtenir de la mostra assenyalen que l'asseveració es compleix. Els alumnes que diuen tenir el català de L1, manifesten majoritàriament que tenen un domini igual de les dues llengües en tots els aspectes que hem vist, excepte en «Ortografia», on el domini de castellà és superior.

DOMINI SUPERIOR O IGUAL DE CATALÀ I CASTELLÀ ENTRE ELS ALUMNES DE L1 CATALANA († T.309)

	Català =Castellà	Català < Castellà	Català > Castellà
Pronúncia	55,0	15,7	28,7
Gramàtica	56,2	31,8	10,7
Ortografia	42,6	49,8	7,2
Vocabulari	60,1	22,1	16,9

El domini de llengua catalana només és superior al de castellà en la pronúncia. D'aquí es pot deduir, potser, que globalment hi ha, entre els alumnes de L1cat, una competència major en castellà que en català, i que el sentit més estès és el de domini equilibrat de les dues llengües. En els altres dos sectors lingüístics (els que diuen tenir el castellà o el català i el català com a L1) no hi ha cap aspecte en el qual el percentatge d'alumnes que diuen tenir més competència en castellà sigui inferior al 50%, i, a més, en tots els casos fan una aportació menor al grup dels que dominen equilibradament les dues llengües a la que fa el sector de L1cat († T.309). Vist això, possiblement no hi ha gaire més opcions que corroborar aquest

retrocés en el domini preeminent de la llengua catalana entre la població mallorquina jove.

4.3.6. Característiques del grup d'alumnes que consideren tenir el mateix domini de català que de castellà.

De tot el grup d'alumnes que han viscut sempre a terres de parla catalana (936), n'hi ha 105 que manifesten tenir el mateix domini de castellà que de català en els quatre aspectes que estudiam en aquest apartat («pronúncia», «gramàtica», «ortografia» i «vocabulari»). L'11,2%, per tant, del total de la població enquestada considera tenir un domini equilibrat de les dues llengües. En tots els casos la majoria d'aquests alumnes se situen en el nivell «bo» («pronúncia» 57,1%; «gramàtica» 58,1%; «ortografia» 56,2; «vocabulari» 72,4%. † T. 288, 291).

ALUMNES QUE TENEN EL MATEIX NIVELL DE DOMINI DE CATALÀ I DE CASTELLÀ
SEGONS EL GRUP D'ORIGEN I EL LLOC DE RESIDÈNCIA († T.292)

		Palma	Pobles
Grups	Totals	10,5	12,9
AUT	14,5	14,8	14,2
MXT	7,9	6,8	11,7
IMM	6,8	7,5	5,5

A pesar que el nombre d'alumnes que manejan ara és molt reduït per poder assegurar la relació entre les variables creuades, convé que observem els resultats amb aquesta perspectiva. No podem dir que el lloc de residència determini el grau de coneixement equilibrat de les dues llengües. Així i tot podem observar una diferència considerable en el comportament del grup MXT, segons siguin de Palma o de pobles. Entre els del primer grup només hi ha un 6'8% que consideren dominar igual les dues llengües, mentre que entre els de pobles aquest percentatge pràcticament es duplica (11,7%).

II. Competència lingüística i usos

En canvi, si abordam la comparació a partir dels grups d'origen, pels resultats que tenim podem dir que hi ha una major freqüència de consideració de domini equilibrat en el grup AUT (14,5%) que en els altres dos (7,9% i 6,8%).

En resum, la consciència de tenir la mateixa competència en les dues llengües (independentment de si en realitat és així o no) no sembla que, en general, depengui del lloc de residència i, en canvi, els valors que es donen en la nostra enquesta permeten suposar que tenen relació amb el grup d'origen, ja que el percentatge d'alumnes del grup AUT que així ho manifesten és el doble que en els altres dos grups.

Si això fos així, ens trobaríem amb la circumstància que, a Mallorca, els fills de matrimonis d'origen autòcton (majoritàriament de parla catalana, per tant) donen més bilingües equilibrats que els matrimonis mixtos (un pare de cada llengua) o que els matrimonis d'origen forà (tots dos d'una llengua diferent a la pròpia del territori en què viuen). Aquests resultats apunten clarament a un major pes ambiental del castellà que no del català, ja que si fos d'una altra manera, en una societat normalitzada des del punt de vista lingüístic, sembla que els bilingües majoritàriament s'haurien de trobar en els grups MXT i IMM.

4.3.7. Característiques del grup d'alumnes que consideren tenir un domini millor de català que de castellà.

D'entre els alumnes que h n viscut sempre a terres de parla catalana, només n'hi ha 15 (1'5%) que declaren tenir un domini superior de català en els quatre aspectes estudiats. En canvi els qui declaren dominar més el castell són 213 (23,4%) (↑ T.293-296).

Els 15 que diuen dominar més el català pertanyen tots al grup de fills de matrimonis autòctons (hi representen el 2'9%), tots tenen el català com a L1 i viuen majoritàriament a pobles (86'7%).

Els 213 que dominen més el castellà procedeixen de tots tres grups d'origen, encara que principalment dels que tenen els pares immigrants (41,3%; 37% del seu grup), seguits dels que fan part de matrimonis mixtos (33'8; 31% del seu grup) i dels d'autòctons (24'9%; 10'3% del seu grup). Majoritàriament són de L1cast (80'8%), però n'hi ha alguns de L1cat (13'2%), alguns de L1bil (4,7%) i 2, de L1 estrangera (0'9%). Igualment, en gran part viuen a Palma (78'4%) i la resta als pobles (15,5%) o a zona turística (6,1%).

Des d'aquest punt de vista podem veure que també les diferències són clarament favorables al castellà. A la banda del català només hi ha alumnes provinents del grup AUT; en canvi a la banda favorable al castellà n'hi ha de tots els grups. La situació d'anormalitat lingüística del català es veu també en aquest fet ja que, en el grup dels que tenen millor domini del castellà hi ha més alumnes de pares autòctons i de L1cat que en el grup dels que dominen més el català. És a dir, fins i tot de pares d'àrea catalana, hi ha més alumnes que tenen un domini superior de castellà que alumnes que el tenen de català. Això mateix també passa amb els alumnes que de L1cat.

Si en lloc de partir dels alumnes amb un major domini en tots els aspectes observem aquells que tenen el mateix domini en tots excepte, com a mínim, en un en què és superior, els valors milloren molt lleugerament en el cas del català i molt més en el cas del castellà (↑ T.297-298, 303-304).

En el primer cas són 108 els alumnes (11'9%) i en el segon 601 (66'2%). Els que dominen més el català són majoritàriament del grup AUT (90,7%) i de pobles (75%). També són primordialment de L1cat (97'2%), encara que n'hi ha 3 de L1cast (2'8%).

Els que dominen més el castellà procedeixen de tot tipus d'origen familiar. Majoritàriament són del grup AUT (41'1%), després de MXT (31'5%) i IMM (27'5%). En aquesta sèrie podem veure que el grup d'alumnes fills de matrimonis autòctons (AUT), és el que aporta uns valors absoluts més alts, però no és així si tenim en compte el que suposa dins cada un ja que, en el cas del

II. Competència lingüística i usos

grup AUT, només suposa el 47'9%; mentre que MXT i IMM hi aporten el 79'4% i el 71'1% del seu total, respectivament.

També són alumnes residents majoritàriament a Palma (67'7%) i de Llicast (59'4%), encara que ja n'hi ha una proporció més elevada de pobles (27'3%)⁵¹ i de Llicat (34'3%).

Tenint en compte que a Mallorca l'escolarització en castellà i en català és molt favorable a la primera llengua i que alguns dels aspectes estudiats en aquest apartat tenen el seu àmbit principal d'aprenentatge a l'escola, pot ser que això desvirtuï d'alguna manera la relació entre el domini global en una i altra llengua. Per això hem cregut oportú reduir la comparació als aspectes lingüístics que tenen un aprenentatge més relacionat amb l'àmbit familiar i social immediat («pronúncia» i «vocabulari») i deixam de banda els més escolars («ortografia» i «gramàtica», o el que ells hi deuen entendre). En aquest cas els valors augmenten a favor del català (↑ T.300-302), tant si comptam només els alumnes que tenen un domini superior en tots dos aspectes (5'2%) com si també consideram els que en un dels dos en tenen el mateix domini que de castellà (18'0%). En canvi el domini en castellà (↑ T.305-308) augmenta en el primer cas, domini superior en «pronúncia» i «vocabulari», (35'7%) i disminueix si tenim en compte la superioritat en un aspecte i la igualtat o superioritat en l'altre (56'1%); en aquest darrer cas, on ja abasta alumnes «catalanoparlants», és lògic que, en reduir-se la comparació als aspectes més relacionats amb la llengua d'origen, disminueixi el nombre d'individus que en tenen un domini superior al de la llengua pròpia. La variació dels valors en combinació amb la resta de variables es manté paral·lela al que hem vist fins ara.

El comportament dels alumnes del grup AUT és una dada important a tenir en compte, per veure quina és la situació real i poder apuntar la línia d'evolució que pot dominar si no canvien radicalment les condicions que determinen les actituds i usos

---

⁵¹ La proporció d'alumnes de Palma i de pobles en la mostra global és de 58'8% i 36'7%, respectivament.

lingüístics. En tots els casos, en aquest grup, els resultats assenyalen que hi ha un domini major del castellà que del català. És a dir, entre els alumnes fills de pares nascuts als Països Catalans n'hi ha més que declaren tenir un major coneixement de castellà que de català amb proporcions força considerables⁵², encara que les diferències no són tan acusades si només tenim en compte els dos aspectes menys escolars. En canvi l'aportació dels grups de fills de matrimonis mixtos i d'immigrants d'individus amb més preparació de llengua catalana és, en tots els casos, pràcticament insignificant. Hi ha, per tant, una pèrdua important de característiques pròpies en individus del grup AUT a favor de característiques lingüístiques més pròpies d'immigrants; mentre que no hi ha guanys procedents dels altres dos grups.

4.4. ENTORNS D'APRENTATGE DE LA LLENGUA.

Les maneres d'aprendre una llengua poden ser molt diverses. Hi ha des de qui l'aprèn en el si familiar, fins a qui l'aprèn a força de cursets en acadèmies o pel contacte amb persones que la parlen. És la diferència, per exemple, entre el nadiu, en el primer cas, i l'adult que arriba a un nou país on necessita de forma immediata el domini de la llengua, ja sigui per poder mantenir relacions amb la resta de població de la nova societat o perquè li ho exigeixen de manera formal (cursos de reciclatge per a mestres o funcionaris, per exemple).

Entre la població que estudiam, els factors que poden explicar la causa de l'aprenentatge de la llengua catalana són pocs: nativització familiar, contacte social amb la població del voltant o exigència escolar.

---

⁵² Superior en tot: 10'3%-2'9%; superior i superior/igual en tot: 47'9%-19'0%; superior en «pronúncia» i «vocabulari»: 16'1%-8'9%; superior i superior/igual en «pronúncia» i «vocabulari»: 33'3%-29'1%.

II. Competència lingüística i usos

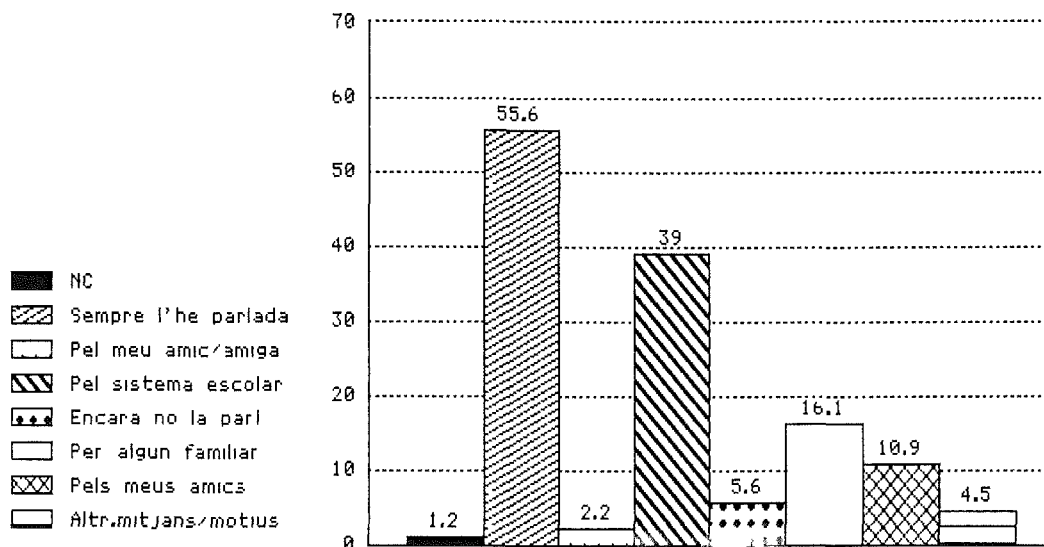
4.4.1. L'aprenentatge oral.

Dues preguntes del qüestionari, molt semblants, fan referència als llocs on els alumnes han après la llengua catalana; una fa referència a l'aprenentatge oral i l'altra al lloc on han après millor la llengua catalana⁵².

En general les respostes relatives a la manera com han aconseguit parlar en català, tot i que en el qüestionari hi ha nou opcions de resposta, estan concentrades bàsicament en quatre: l'han parlada sempre, pel sistema escolar, per algun familiar o gràcies als amics, tal com podem veure en el gràfic següent:

Forma d'aprenentatge de la llengua catalana.

Valors globals (↑ T.429)

En primer lloc podem veure que la majoria d'alumnes que han nascut als Països Catalans (55'6%), manifesta que sempre ha par-

⁵² En el qüestionari, preguntes APLA i EA, respectivament.

lat la llengua catalana⁵⁴. Aquest tant per cent coincideix, globalment i per parts, bastant amb els que deien tenir el català com a L1 (52,4%).

L'aprenentatge en aquests casos, per tant, s'ha d'entendre com a aprenentatge natural per la inserció, des dels inicis, en un context que la fa aprendre (en la majoria de casos, ja que coincideix bastant amb els que la tenen com a L1, es deu tractar d'un aprenentatge en l'àmbit familiar).

El segon factor que més ha ajudat a l'aprenentatge de l'expressió oral en català ha estat el sistema escolar (39'0%). En aquest cas ja es tracta, en conseqüència, d'uns joves als quals l'àmbit familiar no els ha possibilitat aprendre a parlar la llengua pròpia del país on viuen. Han après la llengua com a conseqüència d'una actuació lingüística planificada (ja sigui de manera general, per a tot el sistema escolar⁵⁵, o a causa d'actuacions concretes de determinats centres escolars o dels ensenyants).

A molta distància d'aquests, se situen els altres dos factors que tenen una relativa importància en l'assimilació lingüística dels no-catalanoparlants inicials. En primer lloc trobam la importància que tenen els familiars⁵⁶ (16'1%). Potser hauríem de

---

⁵⁴ Amb la finalitat de poder recollir els casos en què els alumnes consideraven que havien de donar més d'una resposta, vàrem preveure la possibilitat de donar-ne dues. Alguns alumnes n'han donat només una, mentre que altres n'han donat dues. Els valors relatius que utilitzam són el resultat d'unir totes les respostes, sense tenir en compte si en donen dues o una. És a dir, quan afirmam que el 39% dels enquestats manifesten que n'han après gràcies al sistema escolar, indicam que aquest percentatge és sobre el total, independentment de si alguns d'ells donen també una altra resposta. Això fa que la suma dels percentatges superi el 100%. Com veurem, en el grup AUT, on predomina la resposta «Sempre l'he parlada», lògicament, és on menys respostes dobles apareixen (només un 25'2% n'han donat dues); en canvi en els altres dos grups d'origen, on aquesta resposta és més baixa, el nombre de dobles respostes augmenta i se situa en el 43'9% i el 45'5%, respectivament (↑ T.442-447).

⁵⁵ En aquest cas l'única cosa que té aquest abast és l'assignaturització, des del curs 79-80, de la llengua catalana.

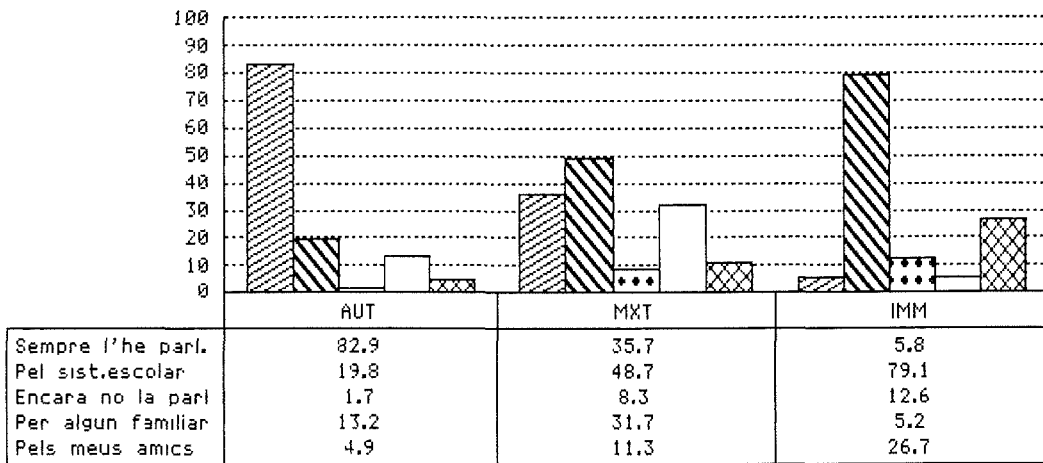
⁵⁶ Hem d'entendre que els alumnes, en donar aquesta resposta, no es refereixen als que cohabitaven amb ells, sinó a familiars externs a la seva llar.

II. Competència lingüística i usos

pensar que en aquest cas hi ha els avis que mantenen la llengua catalana a pesar que els seus fills parlin en castellà als néts, o els familiars autòctons de fills de matrimonis mixtos. Amb un valor lleugerament inferior (10,9%) actua la influència dels amics⁵⁶.

4.4.2. L'aprenentatge segons l'origen familiar i el lloc de residència.

Forma d'aprenentatge de la llengua catalana. Segons el grup d'origen familiar (↑ T.429)

▨ Sempre l'he parl.   ▩ Pel sist.escolar   ●●● Encara no la parl
□ Per algun familiar   ▤ Pels meus amics

Si analitzam la pregunta separant la mostra per grups de procedència familiar, podem observar que la pertinença a un grup o a un altre sembla determinar, lògicament, la probabilitat de resposta. Els que més contesten que l'han parlada sempre són els fills dels matrimonis autòctons i, per això, la resta de respostes té valors inferiors als que assoleixen en els altres grups.

⁵⁶ La resta de factors tenen uns valors molt baixos i, a partir d'ara, no seran comentats. De tota manera, cal dir que els únics que han assistit a cursets especials fora del sistema escolar per aprendre a parlar en català són els fills de matrimonis d'immigrants. Així i tot, en una proporció molt baixa (2,6%).

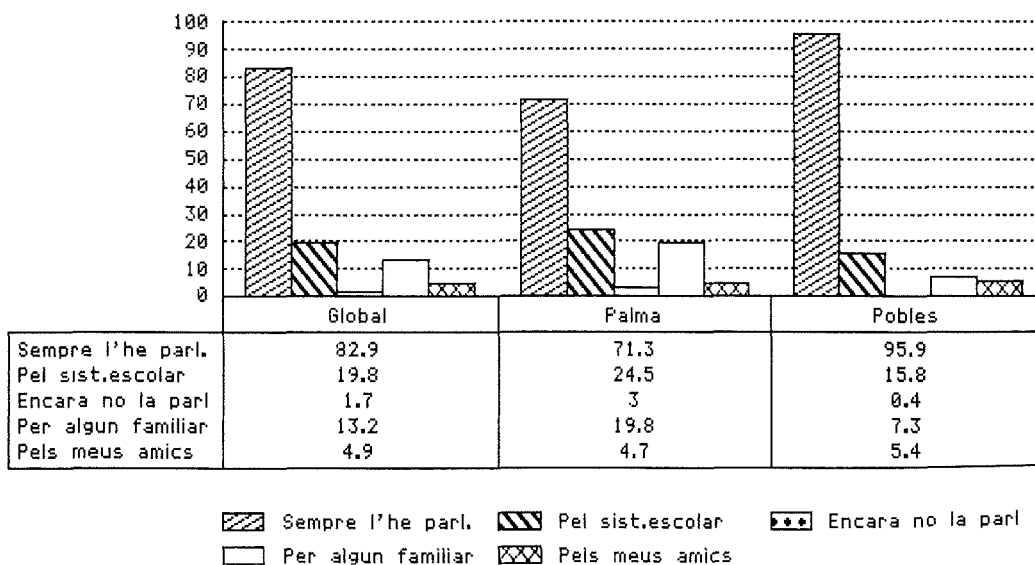
4. L'àmbit familiar

Entre els fills dels matrimonis autòctons el nombre dels que diuen que sempre l'han parlada coincideix amb el dels que deien que la tenien com a L1; en canvi en els altres dos grups (els fills de matrimonis mixtos i els fills d'immigrants) hi ha un lleuger augment dels que la saben parlar des de sempre amb relació als que la tenen com a L1. Sembla que l'explicació pot trobar-se en el fet que deuen ser alumnes que no la consideren L1 (segurament perquè no és la llengua principal dins la família) però que, per l'entorn social en què viuen, l'han sabuda parlar sempre.

a) L'aprenentatge entre els fills dels matrimonis autòctons.

En el grup de fills de matrimonis autòctons l'opció predominant és «Sempre l'he parlada», com era d'esperar, que assoleix el 82'9%. A molta distància s'hi situen les respostes «Pel sistema escolar» (19'8%) i «Per algun familiar» (13'2%).

Forma d'aprenentatge de la llengua catalana
Grup AUT segons els lloc de residència (↑ T.429)

Corroborant la possibilitat que aquests familiars, tal com hem dit abans, siguin parents que mantenen el català amb els

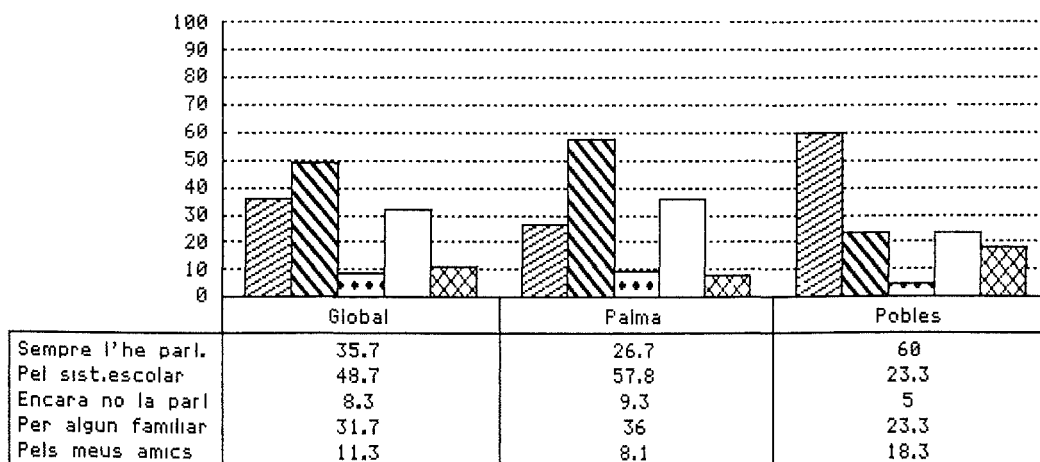
II. Competència lingüística i usos

enquestats encara que els seus pares els parlin en català (per exemple els avis), cal afegir que el 39% dels alumnes d'aquest grup que tenen el castellà com a L1 manifesten que han après a parlar el català «Per algun familiar» (↑ T.431).

Si analitzam separatament els que viuen a Palma i els que viuen als pobles, podem veure que no hi ha cap canvi d'ordre entre els factors que més actuen en l'aprenentatge del català, encara que s'ha de destacar que s'hi produeixen modificacions pel que fa a la importància relativa de cada un. En els pobles la resposta «Sempre l'he parlada» assoleix un valor superior en 24 punts al que té a Palma; això sembla demostrar que als pobles aprendre el català ja des dels primers moments és molt més normal que no a Palma. L'ampli abast d'aquesta resposta als pobles, fa que les altres disminueixin d'importància relativa; i, en canvi, a Palma tenguin uns valors més alts.

b) L'aprenentatge entre els fills dels matrimonis mixtos.

Forma d'aprenentatge de la llengua catalana.
Grup MXT segons el lloc de residència (↑ T.429)

Sempre l'he parl.
  Pel sist. escolar
  Encara no la parl

Per algun familiar
  Pels meus amics

En el grup MXT és on les tres opcions més importants se situen més pròximes. De tota manera s'ha de destacar que, en aquest cas, la manera com més diuen que han après a parlar en català és

a través de l'escola, la qual afecta, aproximadament, la meitat d'aquest grup (48'7%). Queda clar per tant que, en aquesta classe de matrimonis, l'escola ja agafa una bona part del protagonisme en l'adquisició del domini oral de la llengua catalana, per damunt de la família. Així i tot cal notar que hi ha una diferència important segons quin sigui el lloc de residència: a Palma la importància de l'escola és esmentada per més de la meitat dels alumnes (57'8%) i, en canvi als pobles no arriba a la quarta part (23,3)%, ja que en aquest entorn el primer lloc l'ocupa el fet d'haver-lo parlat sempre (60,0%). Globalment, aquesta opció, «Sempre l'he parlada», només assoleix el 35'7%, ja que a Palma sols representa el 26,7%, per darrera l'opció «Per algun familiar» (36'0%). Als pobles la influència dels familiars es considera tan important com la de l'escola i, en el conjunt del grup MXT, aquesta opció representa el 31'7%.

La darrera circumstància de les quatre que tractam que afavoreixen l'aprenentatge oral de la llengua catalana són els amics, que representen sols l'11,3%, encara que el valor que té als pobles és quasi el doble (18'3%)⁵⁸.

Sembla evident, com ja hem dit en altres apartats d'aquest treball, que el lloc de residència actua amb força sobre el comportament dels fills dels matrimonis mixtos, de tal manera que els que viuen als pobles s'acosten més al comportament general dels alumnes de pares autòctons i els que viuen a Palma al dels fills d'immigrants.

c) L'aprenentatge entre els fills dels matrimonis d'immigrants.

En el grup d'alumnes fills d'immigrants (IMM) el fet que més clarament influeix en l'aprenentatge oral del català és l'escola, que assoleix el 79'1% dels casos, i en segon lloc, a més de

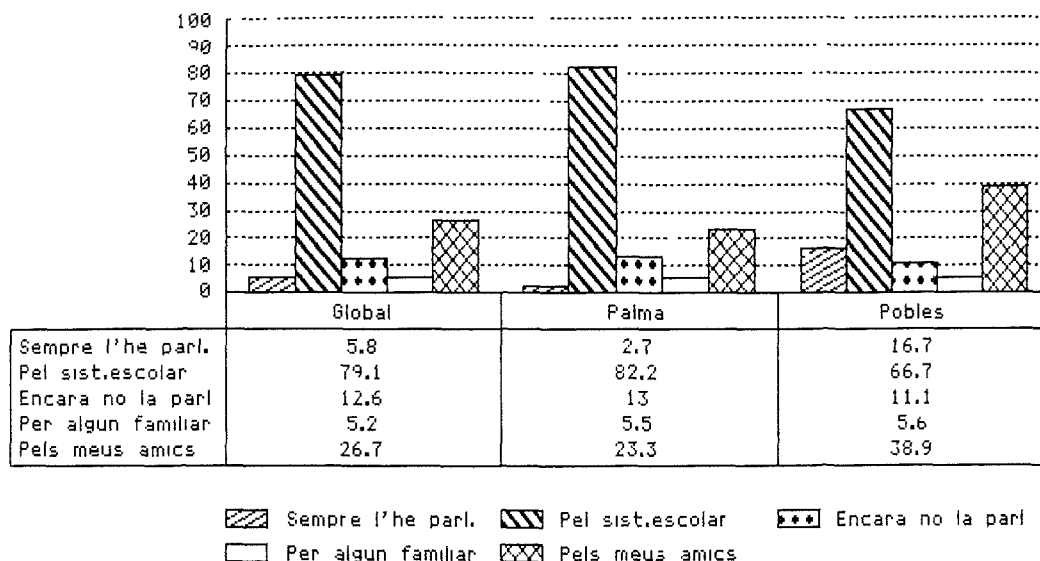
---

⁵⁸ En el cas dels pobles la circumstància d'un major pes relatiu dels catalanoparlants, sens dubte, arrossega cap al coneixement i ús més sovintejat d'aquesta llengua, cosa que a Palma, amb proporcions diferents de castellanoparlants, no deu succeir tant.

II. Competència lingüística i usos

50 punts, hi trobam la influència dels amics (26'7%). Cap dels altres factors no arriba al 10%.

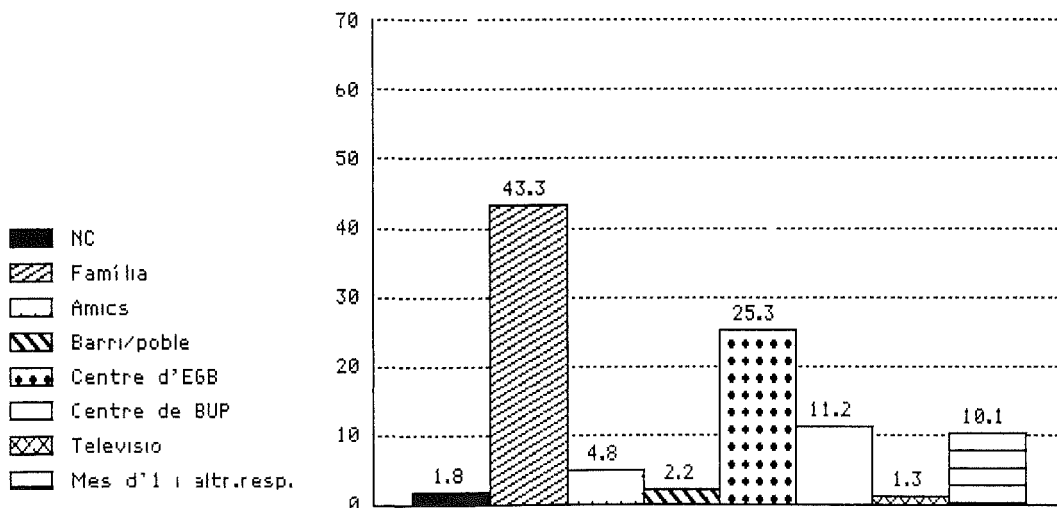
Forma d'aprenentatge de la llengua catalana.
Grup IMM segons el lloc de residència († T.429)

Igualment, si observam aquest grup tenint en compte el lloc de residència, podem adonar-nos d'algunes diferències, encara que no puguem assegurar que són clarament determinades per aquest fet. Així, entre els de Palma, l'escola ha estat un factor molt important en el 82'2% dels enquestats; mentre que en els pobles només arriba al 66'7%. En canvi, els amics als pobles són més determinants a favor del català (38'9%) que a Palma (23'3%). Fins i tot, als pobles una part considerable dels alumnes d'aquest grup (16'7%) diuen que sempre l'han sabut parlar; en contrast amb sols el 2'7% dels de Palma. Com és lògic per les característiques del grup, els familiars hi tenen una importància molt reduïda (5'2%).

4.4.3. L'entorn més afavoridor en l'aprenentatge de la llengua.

El factor primordial en influència reconeguda és la família, que obté el 43'3% de respostes entre el total d'alumnes nascuts als Països Catalans. En segon lloc trobam els centres educatius: EGB i BUP⁵⁹ (25,3% i 11'2%, respectivament). Les diferències dels valors que hi ha entre la família i l'escola no són, però, tan grans. La causa pot trobar-se en el canvi de pregunta, ja que ara no es tracta de saber on han après a parlar la llengua, sinó on l'han apres «més» i, naturalment, s'hi pot entendre com a aprenentatge global (i, en conseqüència, incloure-hi registre culte, escriptura, normes gramaticals, etc.)

Entorns més afavoridors de l'aprenentatge del català (↑ T.431)

El percentatge global d'aquests tres àmbits suposa el 79'8%. La resta de respostes, per tant, té molta menys importància. Aquesta relativa poca influència deu poder explicar-se per diverses causes; de tota manera no ha de ser gens menyspreable que

⁵⁹ Cal fer constar un error de plantejament en el qüestionari. En aquesta pregunta només demanam sobre el «centre de BUP» i no fem referència al centre d'FP, cosa que pot dur a fer que els alumnes d'aquest darrer tipus d'ensenyament se'n considerin exclosos, quan la intenció era preguntar sobre el període d'escolarització a ensenyament mitjà.

II. Competència lingüística i usos

siguin, probablement, entorns d'expressió en castellà, sobretot entre els que són castellanoparlants.

Com era d'esperar, els principals entorns en què els alumnes consideren que han après més la llengua coincideixen amb els principals factors que possibiliten la capacitat de parlar en català i que hem analitzat a l'apartat anterior⁶⁰.

Hi ha una clara relació entre els àmbits on diuen que han après més el català i la manera com l'han après a parlar. En aquest sentit sembla que podríem establir que en la majoria de casos haver-lo parlat sempre equivaldria a haver-lo après sobretot a l'àmbit familiar (el 66,0% dels alumnes enquestats ho diuen així; ↑ T.432).

a) Influència del grup d'origen familiar i el lloc de residència

Per grups de procedència familiar destaca el canvi, d'un grup a un altre, de la importància relativa de la família i l'escola.

Mentre en el grup AUT, l'entorn familiar és seleccionat pel 62,7% dels alumnes i l'escola (EGB + BUP) pel 20,8%, a MXT la família baixa al 33,0% i l'escola arriba al 45,8, i a IMM els valors són, respectivament, 4,2% i 68,1%. La resta d'entorns tenen uns valors molt baixos, encara que són lleugerament superiors en tots els casos en què la família té més pes.

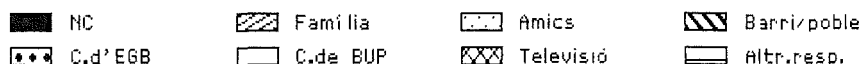
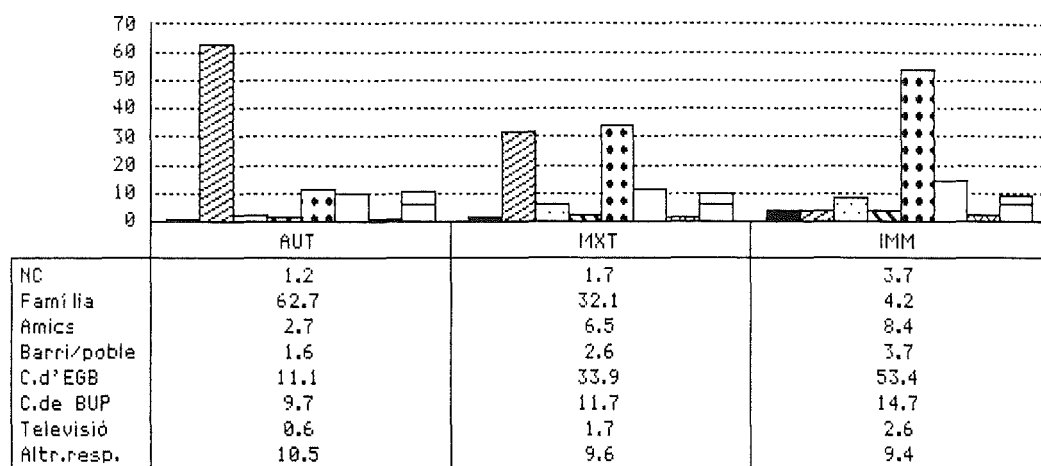
---

⁶⁰ Els que diuen que ha estat a l'àmbit familiar on han l'apresa més, a la pregunta anterior deien sobretot que l'han parlada sempre (84'7%), que n'han après a l'escola (16,3%), mitjançant algun familiar (17'3%) i pels amics (3,5%). Els que afirmen que ha estat a l'escola d'EGB, deien que l'han parlada sempre (22'4%), que l'han apres a l'escola (70'0%), gràcies a algun familiar (14,8%), als amics (11,8%), a l'amic (2,1%) o que encara no la parlen (11'0%). Les respostes més significatives que donen els alumnes que diuen que on l'han apres més ha estat a BUP són que l'han parlada sempre (41'9%), que l'han apres a l'escola (57,1%), pels amics (17,1%), per algun familiar (16,2%) o que encara no la parlen (5,7%). (↑ T.432).

4. L'àmbit familiar

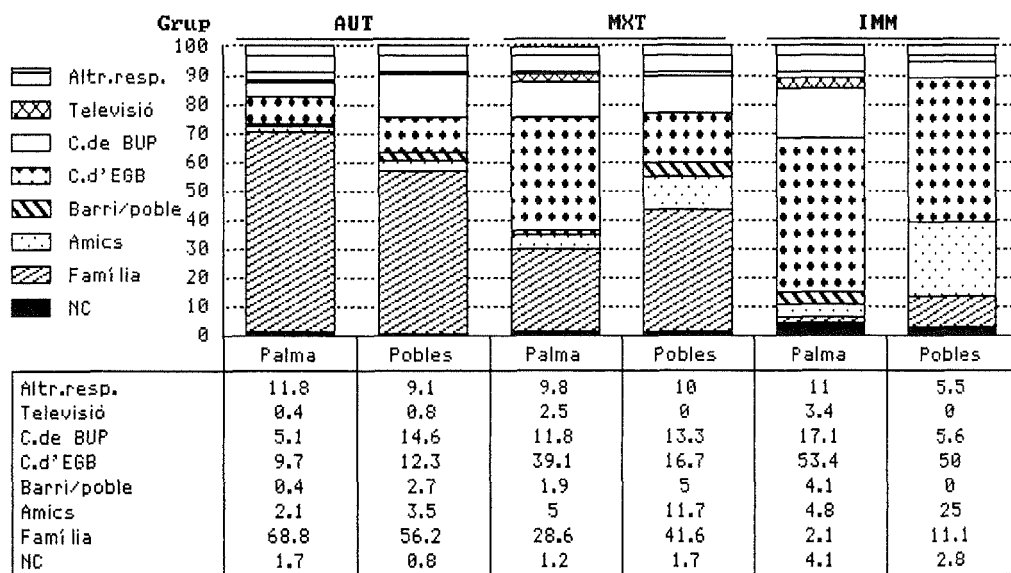
Entorns més afavoridors de l'aprenentatge del català.

Segons el grup d'origen familiar (↑ T.431)

Entorns més afavoridors de l'aprenentatge del català Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència

(↑ T.433)

Entre els alumnes dels grups MXT i IMM que viuen als pobles, els àmbits no institucionals més significatius («Família» i «Amics») tenen molta més influència que entre els de Palma; les diferències es mouen entre 7 i 13 punts i entre 9 i 20, respec-

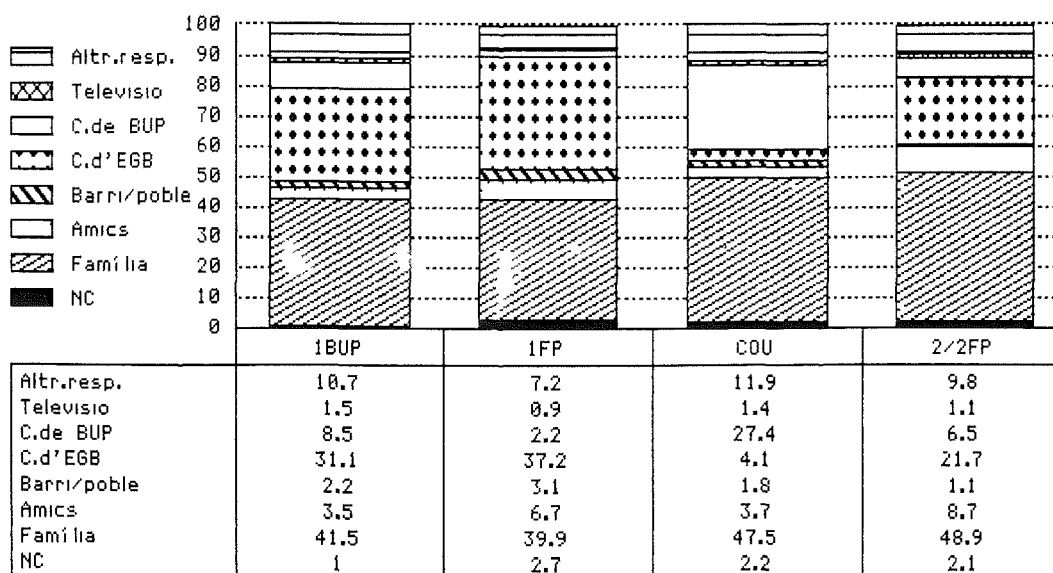
II. Competència lingüística i usos

tivament. En canvi els més institucionalitzats (centres d'EGB i de BUP), en quasi tots els casos, a Palma tenen més importància que als pobles, excepte en el cas de la influència del centre de BUP entre els fills dels matrimonis mixtos, al qual donen més pes relatiu els alumnes de pobles que els de Palma.

Entre els fills dels matrimonis autòctons es manté un major equilibri de resposta entre els distints llocs de residència, però tendeix a invertir-se la relació. El fet que la pregunta es formuli a partir de «entorn on has après més...» pot dur a això. Curiosament entre els dels pobles és l'única ocasió on la influència del centre de BUP en l'aprenentatge de la llengua és superior a la del centre d'EGB. Ho pot explicar el fet que la majoria de centres de BUP de la part forana fan ensenyament en català, en canvi no passa el mateix amb els d'EGB.

b) Influència del curs en què estan matriculats.

Entorns més afavoridors de l'aprenentatge del català
Segons el curs (↑ T.434)

El valor que té la família com a entorn que més afavoreix l'aprenentatge de la llengua catalana no varia gaire amb relació

al curs a què pertanyen (la diferència en cap cas no arriba a 9 punts). A 1BUP i a 1FP, la importància que els alumnes donen a aquest entorn és pràcticament idèntica i és menor que la que hi donen els de COU i els de 2/2FP, els quals també coincideixen entre ells. La causa d'aquesta divisió entre els cursos inferiors i superiors pot ser la diferència de pes relatiu dels grups d'origen familiar en cada un d'aquests cursos: als cursos superiors la proporció de fills de pares autòctons és 10 punts més elevat que en els primers⁶¹.

Una diferència a destacar és la que hi ha entre els valors relatius que donen a EGB i a BUP. Els alumnes dels primers cursos i els de 2/2FP donen molta més importància a la influència favorable del centre d'EGB (entre 23 i 35 punts de diferència); en el cas dels primers cursos és lògic que donin més importància al nivell escolar on hi han passat els vuit cursos anteriors que al nivell en què majoritàriament encara no hi han passat ni un curs.

Els alumnes de COU, en canvi, donen més importància al centre de BUP (amb un avantatge de 23 punts). Aquests alumnes, a diferència dels de 1BUP, ja duen, com a mínim quasi quatre cursos al centre, per una banda, i, per l'altra, es troben molt més allunyats temporalment de l'experiència de l'EGB. La inversió del sentit de la influència que es produeix entre la mostra de COU, prova que els alumnes valoren que el pas per BUP és important en el seu aprenentatge de la llengua catalana⁶².

---

⁶¹ A 1BUP: AUT = 53,2%; MXT = 26,9%; IMM = 19,9%. A 1FP: AUT = 49,8%; MXT = 21,5%; IMM = 28,7%. A COU: AUT = 61,6%; MXT = 26,0%; IMM = 12,3%. A 2/2FP: AUT = 59,8%; MXT = 18,5%; IMM = 21,7% (↑ T. 556).

⁶² El contrast que es produeix entre la resposta dels alumnes de COU i la dels de 2/2FP, els quals donen molta més importància al centre d'EGB, pot explicar-se, probablement, per un defecte de redacció en el qüestionari. Una de les respostes que ofereix és «Centre de BUP», quan realment el que pretén és que s'hi llegeixi «Centre de BUP o d'FP». Per això, probablement, molts dels alumnes de 2/2FP han donat més importància al centre d'EGB, perquè en el qüestionari no hi han vist reflectit el tipus de centre d'ensenyament mitjà a què assisteixen.

II. Competència lingüística i usos

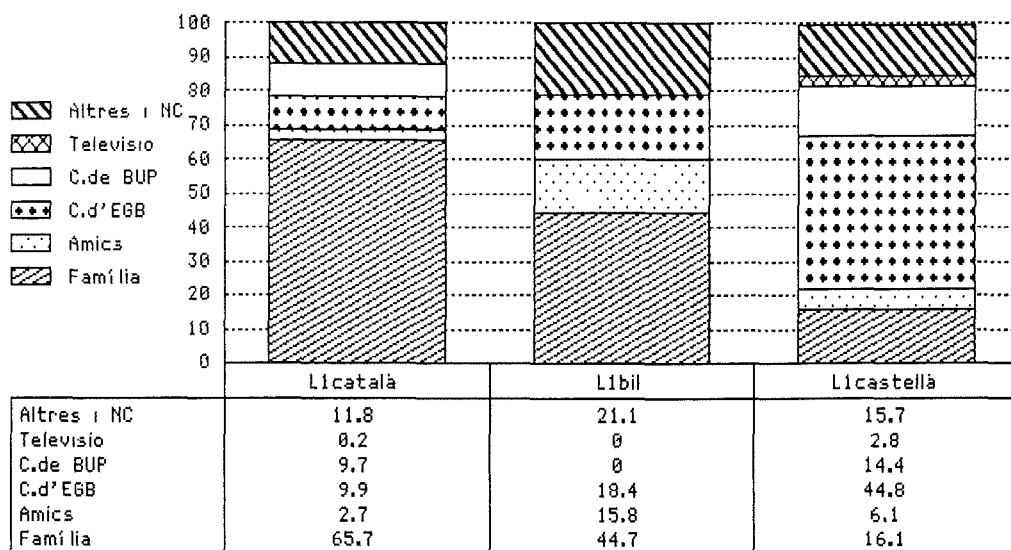
En la resta de variables hi ha poques diferències de valoració entre els alumnes dels diferents cursos.

d) Influència de la L1.

La importància dels entorns en què han après més la llengua catalana varia segons quina és la L1 dels alumnes.

Entorns més afavoridors de l'aprenentatge del català.

Segons la L1 (↑ T.435)

Els que diuen ser de L1 català donen el pes més important en l'aprenentatge de la llengua a la família (65,7%). En aquest grup, cap altra opció supera el 10%, tot i que EGB i BUP s'hi acosten (9,9% i 9,7%, respectivament).

El 44,7% dels alumnes que tenen les dues llengües com a L1 fan referència a la família, mentre que el 18,4% es refereix al centre d'EGB, el 15,8% al de BUP i el 15,8%, als amics.

Entre els de L1 castellà, només el 16,1% ho atribueix a la família i el 59,0% a l'escola (44,8% i 14,4%, respectivament).

4.5. CONCLUSIONS.

En els casos que hem analitzat podem veure que hi ha una clara tendència a conservar la llengua dels pares i mares com a llengua familiar de relació interna. Per aquest motiu, és obvi que l'aportació que fa cada grup de procedència familiar a les principals opcions de L1 que hem vist, estigui en relació amb la llengua originària de la majoria de membres d'aquests grups⁶².

Els dos subgrups en què es produeix una major estabilitat són el dels matrimonis autòctons que viuen a pobles i el dels fills d'immigrants de Palma. En el primer cas l'estabilitat es produeix en un ús molt elevat del català i en el segon en un ús gairebé inexistent d'aquesta llengua.

En el subgrup d'autòctons de Palma es produeix una disminució important de l'ús del català que segueix regularment les diferències generacionals. Els valors més alts es donen com a L1 del pare i de la mare, després com a llengua que aquests usen entre ells (ja que deu produir-se'n un descens entre els matrimonis lingüísticament mixtos) i amb el fill; a continuació, hi ha l'ús que en fa el fill amb el pare i la mare i, en darrer lloc, amb els germans. Aproximadament hi ha un descens de 25 punts entre la presència del català com a L1 dels pares i l'ús que en fan els fills entre ells⁶³.

Entre els immigrants de segona generació residents a pobles la característica és un ús familiar del català quasi inexistent.

---

⁶² En aquest sentit cal fer constar que, com era d'esperar, els 484 alumnes que diuen tenir el català com a L1 procedeixen de manera molt desigual dels tres grups d'origen familiar que consideram en aquest treball: el 87,4% d'alumnes de L1cat és del grup AUT; l'11,2%, del MXT; i l'1,5%, del grup IMM. Els 397 alumnes de L1cast es distribueixen de la següent manera: 19,4%, AUT; 36,0%, MXT; 44,6%, IMM. Els qui declaren tenir com a L1 les dues llengües oficials, que són 38, tenen aquesta procedència: 23,7%, AUT; 68,4%, MXT; 7,9%, IMM (↑ T. 41).

⁶³ Sembla clar que el retrocés en els usos familiars té relació amb el nivell de vitalitat de la llengua en l'entorn. Un comportament semblant a aquest és el de les famílies de Castelló en què els dos cònjuges són d'aquesta ciutat: el 52,7% d'aquests matrimonis parlen en català a casa, mentre que només és el 31,9% dels fills (Ferrando et al. 1989)

II. Competència lingüística i usos

Així i tot, té algun valor quan és un ús referit als fills. El punt més elevat és la consideració com a L1 de l'alumne.

En els grups de matrimonis mixtos intervenen una sèrie de circumstàncies que fan que s'hagi de comentar aquest grup amb més detall.

En primer lloc, que un sector dels pares i mares d'aquest grup nascuts als Països Catalans siguin de L1cast, a part d'una possible deserció, deu ser perquè, majoritàriament, es tracta d'immigrants de 2a generació. Que en aquest grup la proporció d'aquests pares sigui d'aproximadament el 19%, mentre que entre els matrimonis autòctons només és del 10%, pot trobar l'explicació en el fet que sembla que, en situacions de conflicte lingüístic, hi ha una tendència major a relacionar-se amb persones de la mateixa llengua que amb persones de l'altra (Colomer 1992; UIB 1986: 26-51), la qual es deu mantenir a l'hora de formar-se una parella estable:

«Sembla que la gent té en compte la llengua a l'hora de triar les amistats. Cal no oblidar, tanmateix, que per causa de la particular organització geogràfica i social del terme [de Lluçmajor], un catalanoparlant té una gran possibilitat de trobar-ne un altre i passa igual amb els castellanoparlants» (Ajuntament de Lluçmajor 1991: 21)

Destaca també el nombre de mares que, en aquest grup, tenen com a L1 una llengua estrangera (6,2%, el doble que de pares). L'explicació pot estar relacionada amb el fet que durant els anys seixanta, els primers de la gran expansió de la indústria turística, era de molt atractiu per als joves mallorquins establir relacions amb estrangeres, que de vegades acabaven en matrimonis que s'establien a l'illa. En canvi, el fenomen contrari no era, ni de molt, tan freqüent.

En segon lloc, en els matrimonis mixtos es produeix un creixement i expansió generacional de la presència i ús de la llengua castellana més important del que caldria esperar en un territori en què no és la llengua pròpia. Aquest fenomen es produeix, probablement, per diverses causes. D'una banda per la ten-

dència que hi ha en els matrimonis mixtos a establir només una llengua per a les relacions internes⁶⁴, tal com ja assenyalava Badia i Margarit l'any 1974:

«[...] per més que abundin els matrimonis lingüísticament mixtos, el que sol succeir és que un dels dos cònjuges cedeixi a la llengua de l'altre, i s'estableix així l'ús d'una sola llengua matrimonial, que serà la llengua materna dels fills» (Badia 1982: 42-43)

De l'altra per la tendència, a la qual ja ens hem referit abans, dels catalanoparlants, com a mínim de l'estat espanyol, d'abandonar la seva llengua en relacionar-se amb castellanoparlants. Aquesta inèrcia de renúncia del català repercuteix també en les relacions amb els fills, les quals són àmpliament en castellà, encara que el pare o la mare siguin catalanoparlants. Strubell (1981: 84), referint-se a Barcelona, al·ludeix a aquest comportament contrari a la normalització lingüística dels matrimonis mixtos:

«Dit d'una altra manera, el matrimoni mixt, com a norma general, més que facilitar la integració cultural del cònjuge no-català, impedeix que la major part dels fills d'aquests matrimonis parlin català a casa seva amb el pare o la mare catalans».

Així i tot, la tendència dels catalanoparlants d'aquests matrimonis a passar al castellà no és tan important amb els fills com amb els cònjuge, segurament per causes diverses: de tipus sentimental (volen que els seus fills coneguin la seva llengua materna) o pràctic (és millor saber dues llengües que una de sola). En canvi els progenitors catalanoparlants que parlen en castellà als fills, potser, troben la justificació en la intenció de no crear confusions lingüístiques en els infants, que el castellà té una utilitat més elevada que el català, etc.

El manteniment, per part d'un dels dos cònjuges, de la llengua estrangera en la relació amb els fills també es pot explicar

---

⁶⁴ Com es demostra en el fet que ben pocs individus d'aquest grup usen les dues llengües en les relacions amb el cònjuge.

II. Competència lingüística i usos

des de l'òptica de la valoració pràctica que reconeix, sobretot en zones essencialment turístiques, que, si saben parlar una llengua estrangera des de petits, els serà de gran utilitat per trobar feina.

D'altra banda, hi ha algunes diferències importants entre el comportament dels matrimonis mixtos que viuen a Palma i el dels que viuen a pobles

Els matrimonis mixtos que resideixen a pobles mantenen un ús familiar equilibrat de les dues llengües. Com hem vist, en aquest grup hi ha una lleugera major presència de pares forans que no de mares, i això es correspon amb un ús del català més elevat per part de les mares, i dels fills quan s'hi relacionen. En el cas de les mares hi ha un lleuger descens dels valors del català des de la consideració de L1 a la llengua que usen amb els fills i les que els fills usen amb elles. En el cas dels pares el procés és contrari. En aquest grup, el percentatge d'alumnes que consideren el català com la seva L1 se situa enmig dels valors que té per als seus progenitors i, amb relació als altres grups, també hi és important la consideració del català i castellà, alhora, com a L1. Els valors més baixos d'ús del català en aquest grup són els referits a la llengua usada pels pares quan parlen entre ells i a la que emprà l'alumne amb els seus germans. En aquest cas, hi ha un menor ús del català quan els qui es comuniquen són individus de la mateixa generació (pares o fills). En el cas dels progenitors pot deure's a inèrcies de comportament provinents de quan es conegueren i al fet que també hi té importància l'ús de les dues llengües. En el cas dels fills, a la tendència generacional de major presència del castellà entre els joves, ja que la solució d'emprar les dues és baixa.

Entre els fills dels matrimonis mixtos que viuen a Palma, s'observa una caiguda important de l'ús del català en la mateixa direcció que es donava en el grups d'autòctons. És a dir, la presència més alta del català es localitza com a L1 de pares i mares i es produeix una sobtada caiguda en els altres casos, la qual s'extrema en l'ús entre els germans.

Si comparem les diferències de comportament entre els matrimonis mixtos residents a Palma i a pobles, podem veure, altra volta, que a Ciutat la renúncia al català és molt més elevada que als pobles, però en cap cas no hi ha increment del català. El comportament lingüístic dels matrimonis mixtos esdevé un bon termòmetre per mesurar la vitalitat dels grups lingüístics d'una societat. Si abans dèiem que és estranya l'adquisició del castellà com a llengua d'aquestes famílies, perquè no és la llengua pròpia del territori, deixa de ser-ho si ho contemplam des de la perspectiva de la minorització lingüística. Les parelles mixtes opten per la llengua *dominant* a l'hora de triar la llengua de casa i, per tant, la llengua que prioritàriament usaran els fills; la qual cosa també esdevé generalment entre els matrimonis d'immigrants que no són de cap de les dues llengües en conflicte (Viladot 1993: 32-33). Les nostres dades corroboren les diferències de comportament entre les famílies de Palma i les de pobles⁶⁵; per tant, sembla clar que els pobles presenten un context lingüístic més favorable a la continuïtat de l'ús familiar de la llengua catalana, fins i tot a un lleuger increment entre les famílies immigrants; mentre que Palma no sols manté l'ús familiar del castellà, sinó que el fa expandir entre les famílies en què hi ha progenitors de parla catalana. És a dir, als pobles el català té força per mantenir-se en les famílies que n'hereten l'ús, però no per expandir-se a les altres. En canvi, a Palma, el castellà no sols té força per mantenir-se, sinó que guanya terreny a costa de les famílies originàriament catalanoparlants.

L'evolució mitjana de l'ús del català en l'àmbit familiar del conjunt de la mostra segueix un procés de reducció des dels pares cap als fills. El punt més elevat de presència del català es dona en les L1 dels pares i mares, seguit de l'ús entre pares i mares, de progenitors amb fills per acabar en el valor que té com a L1 dels alumnes, l'ús que aquests en fan amb els progeni-

---

⁶⁵ També és evident en estudis referits a altres indrets: País de Gal·lès (Strubell 1981: 84), Vilafranca del Penedès (Bastardas 1985), Sabadell (Erill et al. 1992) o el Canadà (Paillé 1995: 176-177).

II. Competència lingüística i usos

tors i, finalment, amb els germans. Es pot veure, per tant, un descens gradual i constant entre una situació i l'altra. En tots els casos l'ús/presència del català és superior al del castellà; però, s'arriben a igualar quan ens referim a la llengua que usen amb els germans: 48'6, català; 48'5, castellà. Quan en una societat es parlen dues llengües, els parlants els atribueixen valoracions diferents, i la valoració que posseeix una llengua es transmet, en part, als que la parlen; per tant, l'abandó de la llengua dominada socialment a favor de la dominada també s'ha d'explicar en aquest sentit.

Les dades que es refereixen als coneixements de llengua catalana que tenen els membres de les famílies dels alumnes enquestats, s'expliquen, d'una banda, per l'alt nivell d'intercomprensió entre el català i el castellà, que permet que un parlant de qualsevol de les dues llengües, pel simple contacte amb l'altra n'adquireixi amb facilitat un bon grau de competència, principalment passiva; ja que, com més s'assembla una L2 a la L1, menys esforç és necessari i més fàcil és entendre-la (Mackey 1976: 372).

La incidència de l'escolarització és important en tots els grups. Tots els alumnes enquestats, independentment del grup de procedència familiar i del lloc de residència, s'atribueixen uns nivells insignificants d'incompetència en llengua catalana en qualsevol de les quatre habilitats estudiades. En canvi, entre els pares i mares, aquests nivells són més elevats i, a més, varien considerablement segons el grup d'origen familiar a què pertanyen i segons el tipus de capacitat a què es refereixen. La gran diferència, amb independència de l'origen familiar, s'estableix en la capacitat d'escriure en català, la més lligada a l'escolarització. En la capacitat de llegir-lo també hi ha diferències significatives, però no són tan importants com en l'escriptura.

Així mateix, també és una prova de l'efecte decisiu de l'escola que en el nivell més alt la proporció d'alumnes que s'hi inclouen sempre és bastant més elevada que la dels pares i ma-

res, excepte en la capacitat de parlar-lo «bé» en el grup de famílies autòctones, en què és inferior, i en el grup de matrimonis mixtos, en què és pràcticament igual. Sembla clar, per tant, que l'expressió oral (sobretot en l'assoliment d'un nivell òptim), en el cas de naturals d'un país, juntament amb la comprensió oral, és la que està més deslligada de l'escola.

El domini de la comprensió oral presenta uns valors molt semblants entre tots els membres dels grups AUT i MXT, però no amb els pares i mares del grup IMM, tot i que continua essent relativament alt. En aquest darrer grup, en què els dos cònjuges són de procedència forana, l'exposició per part seva al contacte amb el català ha d'haver estat molt menys intensa que en els altres grups, en què tots dos són dels Països Catalans o, en el cas dels matrimonis mixtos, un dels dos.

Les diferències d'incapacitat d'expressió oral i escrita en català entre els pares i les mares són importants segons el grup d'origen familiar a què pertanyen; en canvi són pràcticament insignificants entre els alumnes. Igualment, el percentatge de pares i de mares que tenen el nivell més elevat en les distintes habilitats, sofreix unes variacions considerables segons el grup; en aquest cas també varia significativament entre els alumnes, sobretot en la capacitat de parlar-lo. Totes aquestes dades són una mostra més, potser, dels efectes positius de l'escolarització; però també, en el segon cas, de les limitacions que presenta. És possible que l'amortiment major de les diferències entre els alumnes que entre els pares i mares, estigui interferit per l'edat en què uns i altres entren en contacte amb la llengua: la mateixa entre els primers i diferent entre els segons.

En el grup MXT i en el grup IMM, en els quals l'aprenentatge del català no ha estat com a L1 en aproximadament la meitat dels cònjuges del primer i en tots els del segon, es posa clarament de manifest un major domini de la llengua catalana de part dels pares que el que tenen les mares.

En el grup en què les diferències entre progenitors i fills són més àmplies és en el dels matrimonis immigrants. Cal tenir

II. Competència lingüística i usos

en compte que aquest és l'únic grup en què pare i mare han nascut fora del territori català i, en canvi, el fill hi ha nascut dins. En aquest grup també és on són més importants les diferències entre pares i mares. És possible que, a part d'altres que esmenta Aracil (1983: 212-214), una de les causes es trobi en el fet que una bona part d'aquestes mares facin la vida més freqüentment en cercles d'immigrants sense tenir tanta relació amb persones catalanoparlants com els pares, els quals, per les ocupacions laborals, es veuen més obligats a moure's i, per tant, tenen més necessitats i oportunitats d'establir contacte amb medis on els catalanoparlants hi tenen més pes. Això ve corroborat també pel fet que als pobles pràcticament no hi hagi diferències entre les capacitats dels pares i de les mares i, en canvi, a Palma siguin més pronunciades. En aquest mateix sentit s'explica que els cònjuges immigrants de matrimonis mixtos tinguin més domini de la llengua que els casats amb altres immigrants.

Si el lloc on viuen, com hem vist, sembla determinar en bona part de les famílies d'aquest grup l'ús que fan de la llengua catalana en l'àmbit familiar, també és possible que incideixi sobre els coneixements que en tenen (o, com a mínim, sobre la apreciació d'aquests coneixements per part dels alumnes). De tota manera aquesta influència del diferent lloc de residència no és regular, ja que no afecta quasi gens el nivell de competència en llengua catalana dels membres del grup de matrimonis autòctons; i, en canvi, sembla ser molt més pertinent en els altres dos grups.

La major presència a Palma de professions vinculades a l'administració, l'ensenyament, etc., i, probablement, el més fàcil accés a cursos de català per a adults, pot explicar per què a Palma, sobretot en el grup MXT, els pares i mares que tenen un coneixement alt de l'escriptura en aquesta llengua són més que als pobles.

Amb tot això es pot veure que hi ha uns coneixements en l'àmbit de la família superiors als usos que se'n fan. Això passa en

tots els grups, tant si tenim en compte el lloc de residència com la procedència lingüística familiar.

Pel que fa al valor que té el català com a llengua preeminent en el domini dels joves (sigui estudiant tots els aspectes o només els menys *escolars*: «pronúncia» i «vocabulari»), hem de dir que és molt reduït, tenint en compte que es tracta d'una societat en la qual és la *llengua pròpia*.

Els pocs alumnes que diuen dominar més el català són molt majoritàriament fills de progenitors autòctons i de Llcat (la presència d'alumnes dels altres grups és insignificant) i, entre aquests, predominen clarament els que tenen la residència als pobles.

Entre els alumnes que dominen més el castellà n'hi ha de tots els grups (encara que hi destaquin, sobretot en els casos més restrictius, el fills d'immigrants). Igualment procedeixen principalment de Llcast, tot i que els alumnes de Llcat que diuen dominar millor el castellà són més que no els que tenen un millor domini del català. També procedeixen dels dos tipus de residència, encara que siguin més els que viuen a Palma.

Els alumnes que dominen en el mateix grau les dues llengües són pocs, sobretot en el conjunt d'aspectes estudiats. La procedència és majoritàriament dels grups amb més *catalanitat* (AUT, de Llcat i de pobles).

L'escolarització, pel que es desprèn de comparar el comportament dels diversos cursos, no reequilibra el grau de domini d'una o altra llengua. En tot cas, ja ho hem vist abans, el que fa és treure de la incapacitat d'usar la llengua catalana, en qualsevol de les habilitats. És important destacar que l'*ortografia* és l'aspecte en què, sobretot pel que fa al català, manifesten tenir un menor domini⁶⁶, quan aquesta habilitat és la que, moltes de vegades, s'usa com a base per qualificar el rendiment acadèmic en les assignatures de llengua. La menor confiança que tenen en aquest aspecte en pot ser conseqüència i en aquest sentit cal tenir en compte que la desconfiança a la llar-

---

⁶⁶ A Erill et al. (1992) també es dona un resultat semblant.

II. Competència lingüística i usos

ga pot suposar descoratjament o rebuig. A Erill et al. (1992: 54) podem trobar una reflexió semblant a aquesta, en el sentit que l'escolarització pot haver creat una major sensació de poc domini del català:

«Sembla que el sistema escolar des de la incorporació de la llengua catalana hagi reblat la consciència del mal domini del català que hom té en el pla popular, i que sovint arriba a representar una mena de complex d'inferioritat cultural, i, en canvi, no doni gaire importància al grau d'incorrecció del castellà d'ús quotidià, en el qual es detecten nombroses incorreccions que no són percebudes com a tals per una gran part de la població». (Erill et al. 1992: 54)

A Mallorca, a més, a la identificació que sol fer-se entre llengua *correcta* i llengua *estàndard*, s'hi ha d'afegir que, de vegades, també s'identifica el que entenen per *estàndard* amb el dialecte central, la qual cosa pot crear desconfiança injustificada cap a la pròpia manera de parlar (si no recels cap a la norma). I cal tenir en comte que sembla clar que la inseguretats lingüística condiciona l'ús de llengua (Soler 1988: 219).

Amb relació a la forma com han après la llengua catalana, per les dades que tenim, podem afirmar que sols un poc més de la meitat dels joves de Mallorca diuen haver parlat sempre la llengua catalana. Aquesta població sembla que seria la que l'aprèn de manera natural, com a nadius, mentre que la resta necessita d'actuacions planificades concretes, que en aquests moments són sobretot a l'escola. De fet, parlar-lo des de sempre - aprendre'n a l'escola són les maneres mitjançant les quals s'assoleix la capacitat de parlar en català a Mallorca, en un cas quan la família és catalanoparlant i en el segon quan no és així.

A part d'aquests dos factors, els altres que més tenen una incidència relativament important, pertanyen al cercle de relacions socials privades: els familiars no nuclears i els amics. Per tant, a Mallorca, l'aprenentatge de la llengua oral es fa més en els àmbits de primera socialització (família i amics) que en la resta. D'altra banda, el cercle familiar no nuclear actua

a favor de la llengua catalana (com a mínim en l'aprenentatge oral) en una part important dels casos en què els pares autòctons l'han abandonada en la seva relació amb els fills.

Entre els fills d'immigrants (però també entre els dels matrimonis mixtos, sobretot amb residència a Palma) és més freqüent que el català no l'hagin parlat sempre i que l'aprenentatge oral l'hagin de fer a l'escola.

El fet de viure a pobles sembla que fa augmentar considerablement dins cada grup la possibilitat de parlar el català des de sempre. Aquesta circumstància, entre els que no són fills de matrimonis autòctons, fa que els entorns no institucionalitzats tinguin més pes a favor del català que a Palma.

Els mateixos àmbits on aprenen a parlar el català, també són valorats com els més determinants en el millor aprenentatge de la llengua, però en aquest darrer cas l'escola retalla una part de la diferència que tenia amb la família.

Entre els alumnes de COU, que han cursat EGB i BUP, la influència d'aquest darrer nivell és valorada més positivament en l'aprenentatge global de la llengua catalana que no la de l'altre.

5. L'ENTORN LINGÜÍSTIC EXTRAFAMILIAR.

No tothom observa la realitat de la mateixa manera. Fins i tot les dades que en un principi poden semblar totalment objectives, moltes de vegades semblen i esdevenen diferents segons qui les fa públiques.

«Allò que és "real" per a un monjo tibetà, no té perquè ser-ho per a un empresari nord-americà. El "coneixement" del criminal és diferent del "coneixement" del criminalista. D'ací se'n deriva que uns conglomerats específics de "realitat" i de "coneixement" es corresponen amb uns contextos socials concrets» (Berger-Luckmann 1988: 13)

En una situació de conflicte lingüístic, les distintes descripcions i valoracions que se'n fa apareixen molt distanciades segons la posició de l'observador. La percepció que té un individu de les condicions de la situació lingüística d'una societat resta en certa mesura individual (Kremnitz 1993: 123).

És sabut que els efectes d'una situació, principalment en les de tipus social, sobre el comportament de les persones no par- teixen tant de com és aquesta situació, com de la percepció que se'n té. Aquesta factor sembla que també ha d'actuar sobre els comportaments lingüístics. Hi ha alguns casos que apunten en aquest sentit; per exemple, entre els professors vinguts de fora hi ha més tendència a matricular-se a cursos de català per a no-catalanoparlants si reben l'oferta immediatament després d'arri- bar a terres de parla catalana, quan el primer contacte amb la realitat els fa creure que els serà necessari per viure-hi, que

II. Competència lingüística i usos

si els arriba quan ja hi duen alguns mesos i s'han adonat que hi poden viure sense gaire problemes només en castellà. Això mateix passa amb els alumnes.

Sembla clar que l'entorn lingüístic en què es mou l'individu és un dels principals condicionants del seu comportament lingüístic. Les zones de contacte lingüístic dels individus comprenen tots els entorns que li permeten l'adquisició i l'ús de les diverses llengües (l'ús a la llar, al veïnat, a l'escola i als mitjans de comunicació). El grau d'influència de cada un dels factors sobre els hàbits lingüístics dels individus depèn de la durada, la freqüència i la intensitat del contacte (Mackey 1976: 375). A les societats modernes la tendència és que, tot i continuar essent molt important, la llar perdi preponderància a favor dels altres factors; tot i que, alguns d'aquests, no sempre estan fora d'un relatiu control familiar, des d'un punt de vista lingüístic (tria del lloc de residència, d'escola, de mitjans de comunicació).

Pel que fa a l'ús, no basta que l'individu tingui els coneixements suficients d'una llengua per usar-la, sinó que cal que l'ambient en què es mou li ho permeti o li ho exigeixi.

D'altra banda, l'individu que viu en societat té la possibilitat d'escollir, en molts d'aspectes, el tipus de contacte que hi vol establir. Aquesta tria fa que determinades experiències individuals puguin diferir bastant de les d'altres persones, tot i viure en el mateix medi. En el terreny de les relacions lingüístiques amb l'entorn, pot haver-hi grans diferències. Les possibilitats de triar, a partir de criteris lingüístics, les amistats, l'escola, les emissores de TV o de ràdio, els intèrprets musicals, etc., fan que puguin configurar-se experiències lingüístiques molt diferents en una mateixa ciutat i, en conseqüència, que els individus afectats en donin unes visions ben diferenciades.

Com hem vist en un capítol precedent, durant un temps es va pensar que la incorporació a l'escola de l'ensenyament del català seria suficient perquè se'n normalitzàs l'ús social. Així i tot, ja en els primers moments de l'assignaturització de la

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

llengua, hi va haver veus⁵⁹ que advertien de la insuficiència d'aquesta mesura per restablir la normalitat, que el que podia ser decisiu era l'entorn sociolingüístic de l'individu; l'ensenyament de la llengua només podia ser un element auxiliar i el que havia de ser realment transcendent era, per exemple, l'ensenyament en la llengua, la llengua dels mitjans de comunicació, de l'administració, etc. No cal dir que els temps han donat la raó a aquestes prevencions.

La incorporació d'algunes d'aquestes condicions necessàries per a la normalització del català (escola en català, presència del català en els mitjans de comunicació, en l'administració, etc.) ja s'ha produït amb intensitats molt variables segons els territoris. Perquè puguin produir els efectes adequats és necessari que afectin tota la població, i això no ha estat així. Les directrius legislatives en matèria lingüística fan que, principalment a les Illes Balears i al País Valencià, es pugui evitar amb facilitat el contacte amb la llengua catalana: l'ensenyament en català és considerat l'excepció en un sistema en què la normalitat és la continuïtat del castellà com a llengua vehicular; els mitjans de comunicació en català estan, en les distintes àrees, en unes proporcions molt reduïdes i, en el nostre cas, afecten només tangencialment el territori.

En aquestes circumstàncies el contacte ambiental continuat amb el català en moltes d'ocasions i aspectes només és possible en casos excepcionals o quan hi ha una forta voluntat de part de l'individu perquè sigui així.

En aquesta part del treball, a més de veure quina importància tenen els contactes ambientals fruit del lloc on habiten (carrer, botiga...) en veurem d'altres en què la tria individual té un pes fonamental (lectura, mitjans audiovisuals...)

---

⁵⁹ L'article "Una nació sense estat, un poble sense llengua" (Argenté et al. 1979: 3-14) publicat l'any 1979, és una mostra de la línia de pensament sociolingüístic que qüestionava aquesta creença.

II. Competència lingüística i usos

5.1. L'ENTORN IMMEDIAT.

Partint de la hipòtesi que l'entorn lingüístic extrafamiliar influeix sobre les actituds lingüístiques de les persones, serà bo que, a part de conèixer la realitat tal com és, puguem veure com la perceben els qui la pateixen.

Els sis àmbits de socialització dels alumnes que hem seleccionat per descriure aquest entorn (bar, carrer, botiga, església, escola i el lloc on practiquen esports)⁶⁰ es diferencien per una sèrie de trets. En primer lloc hi ha els llocs en què, més o menys explícitament, l'ús de la llengua és regulat (escola i església), en contrast amb els altres en què, en general, no ho és. Des d'un altre punt de vista, hi ha casos en què la comunicació s'estableix, normalment, sols entre dues persones (botiga), o els casos en què hi ha algú que dirigeix i marca la dinàmica del grup (escola, església, el lloc on practiquen esports) i els que s'estableixen entre individus en la mateixa situació (bar, carrer). Una altra separació s'establiria entre els àmbits d'assistència obligada o necessària (escola, carrer) i la resta (bar, botiga, església, el lloc on practiquen esports).

5.1.1. Situació global. Percepció d'ús segons el lloc de residència.

La diferent distribució territorial de la immigració a Mallorca fa que la mitjana de percepció d'ús de les llengües en els entorns immediats dels alumnes no tengui, pensam, gaire interès (↑ T.470, 477). Per això en l'anàlisi d'aquest capítol partirem de la distribució dels alumnes segons el lloc de residència.

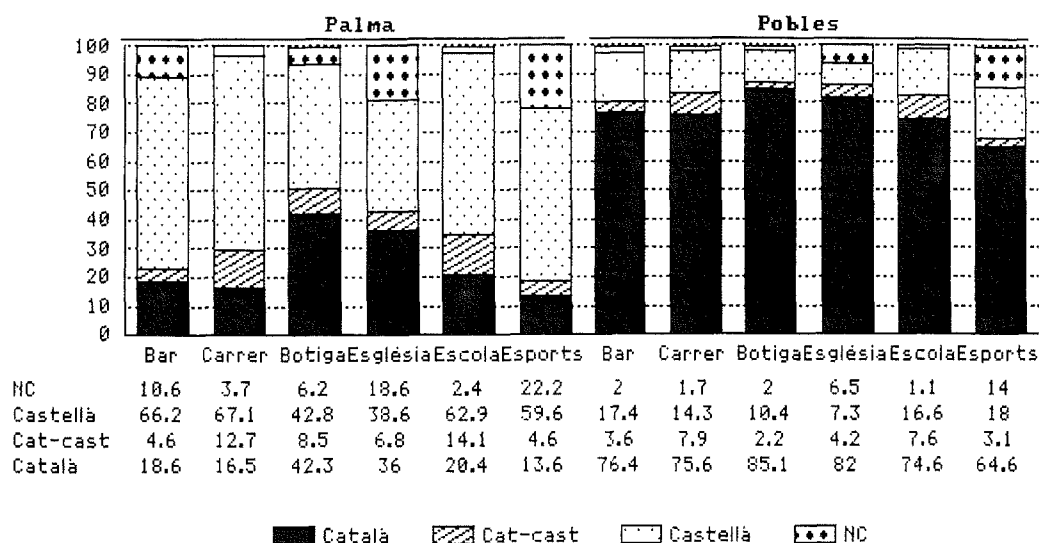
---

⁶⁰ És la pregunta amb el codi EN en el qüestionari.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

Major presència ambiental de les llengües Segons el lloc de residència (↑ T.478-483)

En línies generals podem dir que la percepció del català com a llengua d'un major ús ambiental és molt més elevada entre els alumnes de pobles (del 64,6% al 85,1%, segons els àmbits), que entre els de Palma (del 13,6% al 42,3) o els de la zona turística (del 9,4% al 25,0%). La percepció de l'ús majoritari del castellà es distribueix en sentit invers a aquest. De la resta de respostes només cal destacar que les que donen català i castellà sols supera el 10% en el «carrer» de Palma i de la zona turística (12,7% i 15,6%) i a l'escola de Palma (14,1%) i les altres, quasi totes localitzades a la zona turística, tenen uns valors encara molt més baixos⁶¹.

Com que partim d'àmbits en què l'*obligatorietat* d'assistència és molt diferent, en analitzar les respostes trobam que el percentatge d'alumnes que no responen, en segons quins casos, arriba al 22,6%, mentre que en altres contesten tots (↑ T.484-489).

⁶¹ El nombre d'alumnes que tenen residència a la zona turística són molts pocs (32) i, com ja hem fet en altres casos, no els podem tenir en compte a l'hora d'analitzar amb més detall el comportament que tenen segons el lloc de residència. Per això els deixam de banda i, en conseqüència desapareixen quasi totes les respostes en què intervenen llengües estrangeres, que mai no superen el 0,3% (↑ T.477).

II. Competència lingüística i usos

Com més obligat és el contacte amb l'àmbit, més reduït és el nombre d'alumnes que no contesten. En canvi, si el contacte no és tan necessari, aquest nombre és més alt perquè, a part del percentatge habitual al llarg de tota l'enquesta, s'hi sumen aquells alumnes que no hi tenen contacte i que, per aquest motiu, no responen.

Si partim del fet que aquesta variació en els percentatges dels alumnes que no contesten respon a la hipòtesi que hem formulat, els llocs menys freqüentats habitualment pels alumnes serien el lloc on practiquen esports i l'església; i els més freqüentats, el carrer i l'escola.

Cal dir també que, en aquest cas, el nivell més elevat d'alumnes que no contesten correspon sempre als que viuen a Palma.

A partir d'ara, els percentatges a què farem referència, els establirem només tenint en compte, a cada àmbit, els alumnes que contesten la pregunta que s'hi refereix⁶².

LLENGUA QUE SENTEN PARLAR MÉS ELS ALUMNES EN ELS DISTINTS ÀMBITS
SEGONS L'ORIGEN FAMILIAR I EL LLOC DE RESIDÈNCIA († T.486-489)

		BAR			CARRER			BOTIGA		
		AUT	MXT	IMM	AUT	MXT	IMM	AUT	MXT	IMM
Català	Palma	26,9	17,3	14,0	22,2	13,6	13,0	59,5	41,8	25,2
	Pobles	84,4	72,4	40,0	83,7	67,2	42,9	90,6	83,1	64,7
Cat-cast	Palma	3,7	6,5	6,2	11,3	14,2	15,1	5,9	9,2	14,1
	Pobles	4,7	1,7	0,0	6,2	10,3	17,1	2,3	1,7	2,9
Castellà	Palma	69,4	76,1	79,8	66,5	72,3	71,9	34,2	42,0	60,7
	Pobles	10,2	25,9	60,0	9,3	22,4	40,0	6,6	15,3	32,4

⁶² La desigual variació dels que no contesten, desvirtuaria la descripció que volem fer-ne. D'aquesta manera assignam al grup dels alumnes que no contesten una distribució d'atributs igual al del grup dels alumnes que sí ho fan. Aquesta correcció permet que en comparar les percepcions d'ús als diversos àmbit estudiats no s'arribi a unes conclusions enganyoses, sobretot en els casos en què el tant per cent d'absència de resposta és elevat, ja que donava uns resultats més baixos de qualsevol de les altres opcions, del que representen en realitat en aquests àmbits.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

		ESGLÉSIA			ESCOLA			LLOC ON PRACTIQUES ESPORTS		
		AUT	MXT	IMM	AUT	MXT	IMM	AUT	MXT	IMM
Català	Palma	51,5	45,5	30,1	18.1	22.2	24.1	28,0	8.9	9.7
	Pobles	89,9	88,9	68,8	81.6	61.7	54.3	83.5	61.1	35.7
Cat-cast	Palma	8,1	9,9	7,1	12.9	15.2	16.3	5.4	5.7	7.0
	Pobles	4,5	0,0	12,5	5.9	13.3	11.4	2.7	3.7	10.7
Castellà	Palma	40,4	44,7	62,8	69,0	62.0	59.6	66.7	85.4	83.3
	Pobles	5,7	11,1	16,8	12.5	25.0	34.3	13.4	35.2	53.6

Pel que fa a la divisió entre Palma i pobles, segons el quadre anterior és evident que es manté, com quan ho analitzàvem sense distingir els grups d'origen familiar, una major percepció d'ús del català a pobles que a Palma.

Aquesta percepció, naturalment, s'adiu amb la realitat, que indirectament es reflecteix en el cens de població de l'any 1991. Diem indirectament perquè només hi consten coneixements i no usos. Els alumnes que viuen a Palma estan en un medi en què el 12,7% de la població no entén i el 42,4% no parla la llengua catalana⁶³. Els que tenen el domicili als pobles, en canvi, conviuen només amb un 7,5% que no l'entenen i un 22,6% que no la saben parlar⁶⁴. Si les relacions amb la resta d'individus de la societat, s'establixen exclusivament per atzar, sense cap tipus de prioritització ni de segregació per causes d'afinitat, cosa

⁶³ L'any 1991, la proporció de població d'origen immigrant era (sense comptar els procedents del Principat de Catalunya o del País Valencià) del 28% a Palma i del 17% als pobles (IBAE 1993a).

⁶⁴ Dades elaborades a partir d'IBAE (1993b: 11). En les dades dels pobles s'han separat les que es refereixen a la que hem anomenat zona turística. La diferència de coneixements, entre Palma i pobles, pot ser bona quant a la diferència entre un lloc i altre, però els valors que dona el Cens s'han de mirar amb precaució si es volen prendre com a indicadors del nivell de coneixement del català a les Illes Balears, ja que cal tenir en compte el biaix que hi deu haver en els resultats a causa de la manera com es va fer la pregunta, tal i com ja hem indicat en una altra part d'aquest treball i en altres de nostres (v. Melià 1993a).

II. Competència lingüística i usos

que no és així⁶⁵, els de Palma tendrien dos de cada cinc contactes amb gent que no sap parlar català, mentre que en els pobles això només es donaria en la meitat, un de cada cinc.

En aquest mateix sentit, del total d'alumnes de la mostra que viuen a Palma, el 34,5% són de L1cat i el 61,0% són de L1cast; en canvi als pobles, aquests valors són 80,0% i 15,5%, respectivament (↑ T.490). Per tant, per als joves d'un lloc o un altre les possibilitats de relació intrageneracional són de característiques molt diferents des d'un punt de vista lingüístic, sigui quin sigui el seu origen familiar. Encara que no pugui ser directament equiparable amb la situació que descrivim aquí, ens pot servir d'orientació el que Joaquim Arenas afirma dels efectes que les diverses proporcions de no-catalanoparlants (castellanoparlants a la pràctica) que hi hagi poden tenir sobre el comportament dels nins d'una classe:

«Que els nens juguin i s'esbargueixin gairebé sempre en llengua castellana a partir de grups classe d'un 30% de no catalanoparlants és gairebé un axioma reconegut per la majoria dels nostres mestres i pedagogs». (1987: 82)

A més d'aquestes diferències de proporcions relatives als coneixements i a les L1, també hi hem d'afegir que la majoria de contactes que quotidianament s'estableixen als pobles, per raons òbvies, són amb persones prèviament identificades lingüísticament. En canvi, a Palma, és molt més freqüent haver de contactar amb desconeguts; i, en aquests casos, en situacions de conflicte lingüístic les bilingües solen tendir a usar-hi la llengua «compartida», que en el nostre cas es considera que és el castellà.

Totes aquestes dades ens permeten entendre per què l'entorn ciutadà està molt més castellanitzat que el dels pobles i que, en conseqüència, les situacions d'ús del castellà siguin molt més freqüents: amb els desconeguts, en les relacions comercials, a l'escola, etc. No és estrany, per tant, que els límits de la

---

⁶⁵ v. Colomer 1992.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

percepció d'ús prioritari del català que tenen els alumnes, segons on resideixin, siguin molt diferents. Als pobles es mouen entre el 90,6% i el 35,7% i a Palma entre el 59,5% i el 9,7%.

La idea que les dues llengües (català i castellà) s'usen conjuntament de manera equilibrada en algun d'aquests àmbits és poc estesa, se situa entre el 0% i el 17,2%. És a dir, la majoria de respostes sempre s'inclinen per una o altra llengua, però en pocs casos per les dues. De fet, la resposta «català-castellà», en tots els àmbits i grups, és la resposta minoritària; únicament dues excepcions: els alumnes dels grups MXT i IMM de Palma que creuen que al carrer se senten de forma equilibrada les dues llengües (14,2% i 15,1%, respectivament) superen els que, d'aquests mateixos dos grups, creuen que s'hi sent més el català (13,6% i 13,0%).

En els pobles la percepció de màxima presència equilibrada de les dues llengües sempre correspon als alumnes del grup IMM, mentre que la mínima, als del grup AUT. Els màxims de Palma també són assenyalats pel fills d'immigrants.

Amb aquestes dades podem veure, també, que l'àmbit on més es percep l'equilibri entre les dues llengües és al carrer. Molt prop del carrer, en aquesta escala, se situa l'escola. A l'extrem oposat, hi trobam el bar.

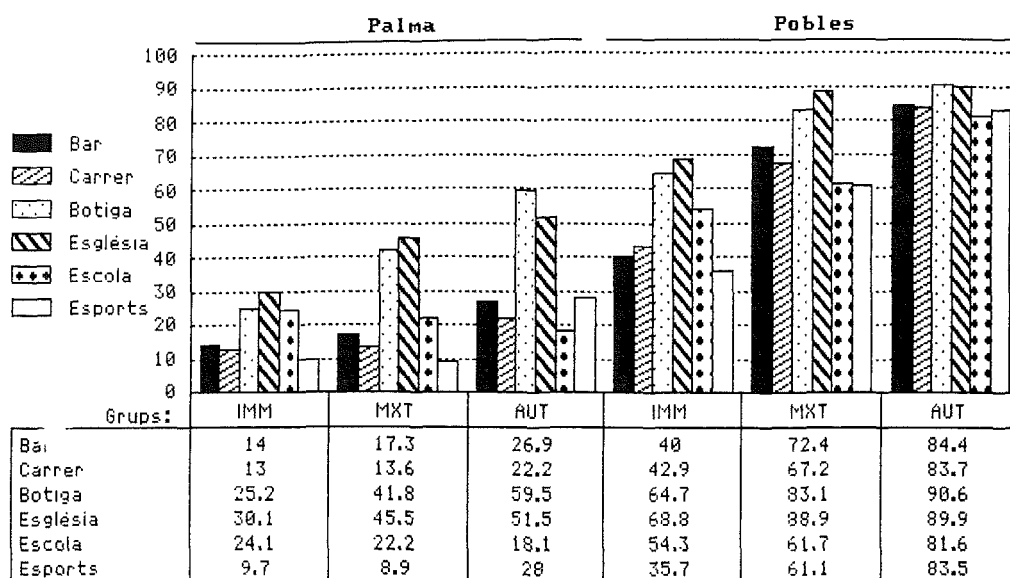
5.1.2. Percepció d'ús segons el grup d'origen familiar.

A part de les diferències reals que hi ha entre l'entorn lingüístic dels pobles i el de Palma, un altre fet que determina aquestes diferències és la distinta procedència geogràfico-lingüística de la família de l'alumne, la qual coincideix en bona part amb la distribució de catalanoparlants i castellanoparlants, com hem vist en capítols anteriors.

A Palma i als pobles, els límits de la percepció d'ús majoritari del català es distribueixen, segons el grups, com mostra el gràfic següent:

II. Competència lingüística i usos

Grau de percepció d'ús majoritari del català
Segons el lloc de residència i el grup d'origen († T.484-489)

La percepció de menor ús del català es dona a Palma entre els alumnes fills d'immigrants (IMM), després segueixen els fills de matrimonis mixtos (MXT) i els d'autòctons (AUT) i passa als pobles en el mateix ordre.

En els resultats que es reflecteixen en el gràfic, també hi podem destacar algunes coincidències. En primer lloc la d'àmbits de màxima apreciació d'ús majoritari («botiga») i d'ús minoritari («escola») del català entre els alumnes dels grups AUT de Palma i de pobles. En segon lloc, la coincidència, en el mateix sentit, entre els grups MXT i IMM de Palma i de pobles («església» i «lloc on practiquen esports», respectivament).

Els alumnes fills de matrimonis mixtos (MXT) sempre tenen una percepció situada entre la de dels fills de matrimonis autòctons (AUT) i la dels fills de matrimonis forans (IMM); però, en el cas de Palma, s'acosten més a les apreciacions del grup IMM i, en el cas dels pobles, a les del grup AUT. És a dir, Palma tendeix a fer comportar els fills de matrimonis mixtos, en les seves percepcions lingüístiques, com a fills d'immigrants; i els pobles, com a fills d'autòctons. Aquesta tendència es pot observar en altres apartats d'aquest treball.

5. *L'entorn lingüístic extrafamiliar*

Les percepcions més elevades de preponderància de català se situen en els àmbits «botiga» i «església»⁶⁶. En el cas de les botigues pot cercar-se l'explicació en el fet que, probablement, la majoria de propietaris d'aquest tipus d'establiments són mallorquins i, també, en el fet que els contactes que s'hi estableixen solen ser bipersonals (propietari/dependent-client) i, per això, la presència de tercers castellanoparlants pot no fer canviar la llengua dels dos primers, si són catalanoparlants.

En el cas de l'església, la majoria de clergues són mallorquins, sobretot en els pobles, i la relació que s'estableix en les celebracions és del celebrant cap als assistents, en la majoria de casos sense que hi hagi d'haver resposta o aquesta és de tipus ritual. D'altra banda tot el contingut sol ser també sempre de fórmules que es repeteixen i que, per tant, defugen la idea que pugui haver-hi dificultats de comprensió.

En el grup AUT de pobles, l'ordre que segueixen la resta d'àmbits de major a menor percepció de presència del català va de l'àmbit més lliurement triat a aquell en què l'ús de la llengua no sols ve conformat per les relacions entre individus, sinó per una «planificació», normalment explícita⁶⁷.

Els alumnes dels grups MXT i IMM de Palma coincideixen, entre ells, en tot el procés d'ordenació⁶⁸. Bàsicament cal destacar-ne que, per a aquests grups, l'escola se situa en una posició més avançada, en relació amb la que ocupa entre els fills de matrimonis autòctons, ja que és a la tercera posició.

---

⁶⁶ En el grup AUT «botiga» és la primera i «església», la segona; en els MXT i IMM, a l'inrevés.

⁶⁷ Entre els de pobles és: «bar», «carrer», «lloc on practiquen esports» i «escola»; entre els de Palma: «lloc on practiquen esports», «bar», «carrer» i «escola». Segueixen, per tant, un ordre molt semblant, amb l'única variació del lloc on practiquen esports, que a Palma ocupa la tercera posició.

⁶⁸ Després dels àmbits inicials comuns a tots els grups, segueixen «escola», «bar», «carrer» i «lloc on practiquen esports».

II. Competència lingüística i usos

En el grup MXT de pobles l'ordre⁶⁹ segueix un itinerari molt semblant a AUT de pobles; en canvi en el grup IMM, també de pobles, l'ordre⁷⁰ és més pròxim als grups MXT i IMM de Palma.

5.2. L'ESCOLA.

Tenint en compte la importància que l'escola té per a la població que estudiam, en aquest apartat aprofundirem sobre la caracterització del català com a llengua vehicular a les classes dels alumnes enquestats. Entre la població al·loglota el grau d'adquisició de la llengua territorial en el medi escolar dependrà del tipus d'escola. Si l'escola usa exclusivament la llengua pròpia de la comunitat, tendran moltes d'ocasions d'aprendre la segona llengua; si la que usa és la familiar els infants en tendran poques; si les usa totes dues, dependrà de les matèries atribuïdes a cada una d'elles i del temps que s'hi dedica.

Per determinar la classe d'escola a què assisteixen els alumnes enquestats, en el qüestionari hi ha una pregunta referida a la presència del català, fora de l'assignatura pròpia d'aquesta llengua, en els usos del professorat i dels companys de classe, en els llibres de text, les activitats aïllades i en l'ús del propi alumne enquestat⁷¹.

---

⁶⁹ Darrere les dues primeres posicions: «bar», «carrer», «escola» i «lloc d'esports».

⁷⁰ «Escola», «carrer», «bar» i «lloc d'esport».

⁷¹ En primer lloc cal destacar que els valors de les respostes referides a l'ús del professorat, al llibre de text, a les intervencions dels alumnes i a les activitats aïllades que, quan les donen els alumnes d'una mateixa classe, lògicament haurien de coincidir, solen ser diverses. Aquestes diferències podrien ser en part justificades pel fet de la diversitat d'assignatures optatives, que (sobretot a COU i a FP) poden ser de prop de la meitat. Així i tot, cal dir que, en tots els casos, les variacions amb valors significatius solen donar-se en posicions veïnes de l'escala. Per tant, aquestes diferències poden ser també degudes a apreciacions distintes dels alumnes.

Com que, en aquesta pregunta, el que ens interessava era treure un perfil d'ús del català en la classe dels alumnes enquestats, ho hem fet a partir de

5.2.1. *Situació general.*

En una gran part de grups l'ús en què hi és més present el català (↑ T.515/1-4) és el de les «intervencions d'alguns alumnes», que en 22 dels 38 grups (57,9%) és el que obté un índex més elevat. En segona posició hi ha les «explicacions del/la professor/a», que té l'índex més alt en 15 casos (39,5%). L'element menys catalanitzat és el «llibre de text», que ocupa en 16 ocasions la darrera posició (42,1%).

En una escala (d'1 a 5) per mesurar quins són els usos més normalitzats dins les aules⁷², sigui quina sigui la situació de normalitat del grup, es donen els següents valors :

- a) *Les intervencions d'alguns alumnes*: 4,5
- b) *Les explicacions del/la professor/a*: 4,3
- c) *Alguna activitat aïllada*: 2,7
- d) *Els meus exercicis i exàmens*: 2,0
- e) *El llibre de text*: 1,9

En primer lloc cal destacar que l'ús més abundant de català a les classes és el que fan part dels alumnes en les seves intervencions.

En segon lloc, molt prop de l'anterior, hi ha l'ús de la llengua en les explicacions que fan els professors.

Queda clar, per tant, que entre els usos que apareixen explicitats en el qüestionari, els orals són els més catalanitzats.

En la part més baixa s'hi situa el llibre de text.

Per esbrinar quina relació hi pot haver entre els grups més catalanitzats i el comportament dels alumnes, hem classificat els grups-classe tenint en compte els usos que no depenen dels

---

les dades que ells ens en donen i, seguint el procediment que es descriu a l'Annex I, hem assignat un índex de *catalanitat* (de 0 --el mínim-- a 3 --el màxim) a cada un dels usos descrits dels grup-classe.

⁷² El valor de màxima catalanització seria 5; el de mínima, 1. (↑ T. 515/1-4; i l'Annex I per al procediment que hem seguit per establir la gradació).

II. Competència lingüística i usos

alumnes sinó de la planificació, explícita o no, del centre⁷³. Els grups més catalanitzats tenen assignat el codi 6 i els que hi estan menys el 0⁷⁴.

El nombre de grups, segons si són públics o privats (concerats o no), que té cada un d'aquests codis és el següent⁷⁵:

GRAU DE CATALANITZACIÓ DELS CENTRES PÚBLICS I PRIVATS

Grau de catalanització		0	1	2	3	4	5	6
Nombre de grups	Privats	2	5	5	0	0	0	0
	Públics	0	4	8	7	6	0	1

Sobre la caracterització d'aquests grups podem dir que el codi 6 el té un grup d'un centre de la part forana. Tots els grups amb codi 4, excepte un, i els de codi 3, excepte dos, estan situats a la part forana. Dels quatre centres públics de codi 1, dos són de nocturn. La coincidència entre la nostra codificació i les informacions que tenim sobre el funcionament del català en tots aquests centres és gairebé total. L'única nota curiosa és que no resulti cap centre al qual s'hi pugui aplicar el codi 5.

Aquestes dades apunten cap al fet que la normalització és bastant més elevada als centres públics que als privats i als pobles que a Palma⁷⁶.

⁷³ Aquells sobre els quals la decisió del centre més directament pot incidir i controlar («Les explicacions del professor», «El llibre de text», «Alguna activitat aïllada»).

⁷⁴ Un índex 0 indicaria que és un centre on no es fa res en català; 1, que se n'hi fa molt poc ús; 2, se n'hi fa ús equivalent a 1 o 2 assignatures en català; 3, l'ús no hi abasta la meitat de l'activitat docent; 4, l'ús del català hi ocupa aproximadament la meitat de l'activitat i de les assignatures; 5, l'ús del català és superior a la meitat de les activitats; 6, pràcticament tota l'activitat docent és en català (↑ T.515/1-5; i Annex I per als comentaris sobre el procediment seguit).

⁷⁵ ↑ T. 515/1-4 i Annex I.

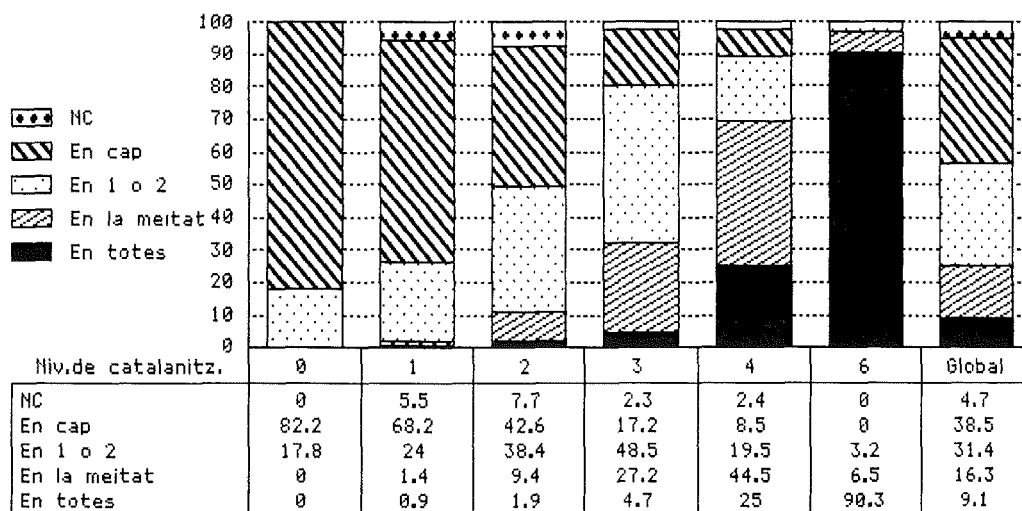
⁷⁶ Coincideixen, per tant, amb les dades oficials, que indiquen un major nombre de centres públics i de la part forana que fan ensenyament en català (Martínez 1995; Munar 1988; Sbert 1992; Sbert-Vives, 1991).

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

5.2.2. Nivell de normalització dels grups-classe i ús de català dels alumnes.

La relació que hi ha entre la presència de la llengua catalana dels grups-classe i l'ús escolar que en fan els alumnes, sembla ser clara (↑ T.515/7). Mentre que el 90,3% dels alumnes del grup que té nivell 6 diuen que usen el català als exercicis i exàmens en totes les assignatures, el 82,2% dels que tenen nivell 0 no l'usen en cap. El 69,5% dels alumnes de nivell 4 usen el català en els exàmens i exercicis en la meitat o més de les assignatures. També cal destacar que el grup majoritari en els nivells 1 i 2 de catalanització són els que diuen que no usen el català en cap assignatura. Per tant, sembla que hi ha una relació molt directa entre l'ús escolar *institucional* i la *resposta* lingüística dels alumnes. Quan l'ús institucional és baix, la resposta dels alumnes encara baixa molt més⁷⁷.

Nivell de normalització de la classe i nombre d'assignatures en què els alumnes usen el català (↑ T.515/7)

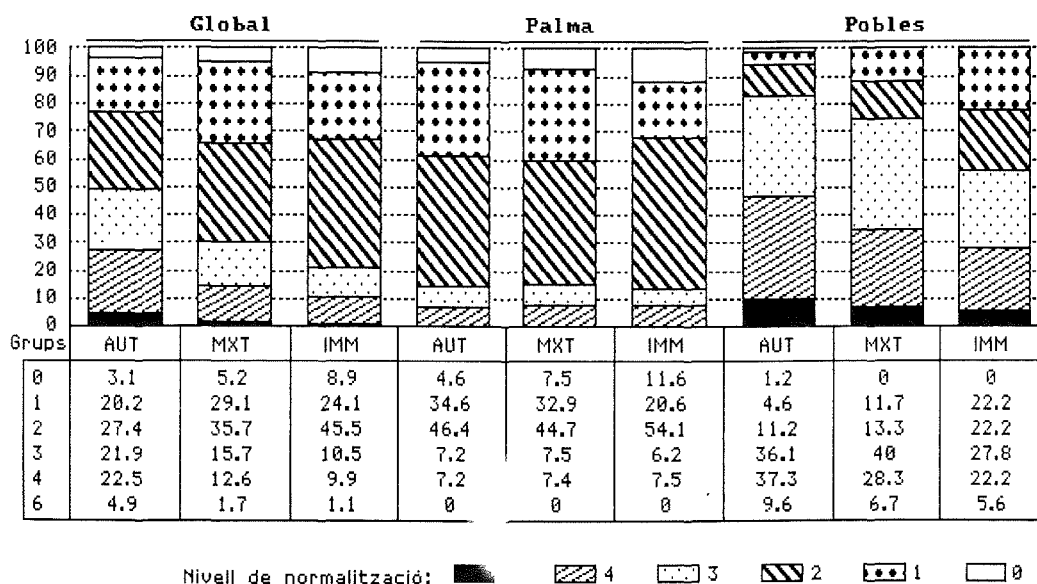
⁷⁷ Entre els alumnes que diuen utilitzar el català en els seus exercicis i exàmens pot haver-n'hi una part que comptin l'assignatura de llengua catalana en la seva resposta, per tant en realitat l'ús del català pot ser menor en tots els casos excepte quan diuen que l'usen en totes les assignatures.

II. Competència lingüística i usos

5.2.3. Nivell de normalització del grup-classe i grup d'origen familiar.

A Mallorca, l'escola en català s'ha d'entendre com l'escola adequada per als alumnes que tenen aquesta llengua com a pròpia, com a L1; però també com l'escola que més pot facilitar als immigrants al·loglots (de primera i, sobretot, de segona generació) la integració lingüística i cultural en el país. Si la societat ho entengués d'aquesta manera, sembla que hi hauria d'haver una proporció semblant d'alumnes dels tres grups de procedència familiar a tots els nivells de catalanització amb què hem classificat les classes; però no és així.

Nivell de normalització de la classe i grup d'origen familiar (↑ T.515/8-10)

Com mostra el gràfic, els alumnes fills de matrimonis autòctons (AUT) estan amb més freqüència en grups de major catalanització que els alumnes fills de matrimonis de procedència mixta (MXT) i, més encara, que els de progenitors immigrants (IMM). Pràcticament un 50% d'alumnes del grup AUT estan en els tres nivells més baixos de catalanització (0, 1 i 2), en canvi els dels grups MXT i IMM en aquesta situació són el 70% i el 79%, respectivament.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

Igualment, també resulta que, dins cada un d'aquests grups és significatiu el lloc de residència (↑ T.515/10). Els alumnes de pobles dels tres grups de procedència familiar estan majoritàriament en classes dels tres nivells superiors de catalanització⁷⁸, mentre que la majoria dels de Palma estan en els tres grups inferiors⁷⁹, a més d'estar en classes en què, generalment, dominen els companys de Llicast. Així i tot, cal observar que en els pobles el grup de procedència familiar afecta la proporció d'alumnes que assisteixen als centres més catalanitzats. A Palma, en canvi, la proporció d'alumnes que hi acudeixen no varia de forma significativa per l'origen de les famílies.

Segons les dades que tenim, sembla que és molt més determinant, sobre el grau de catalanització de les escoles a què assisteixen, el lloc de residència que no si els progenitors són de procedència autòctona, immigrant o mixta.

5.2.4. Pertinença a grups de catalanització durant el curs actual i en cursos anteriors.

També hi ha relació entre el grau de catalanitat del grup actual amb l'experiència anterior d'estar en grups de característiques semblants⁸⁰. Proporcionalment són més els alumnes dels tres nivells superiors de catalanització que, en cursos anteriors, han estat en grups on el català s'usava com a llengua vehicular de totes o d'algunes assignatures, que els alumnes dels tres nivells inferiors (↑ T.515/11). En els grups de Palma aquestes diferències són més clares a favor de la relació de les dues variables que en els pobles, on, encara que la tendència sigui la mateixa, no és tan evident. Aquestes constatacions ens permeten afirmar que, sobretot amb relació a Palma, hi ha una

⁷⁸ AUT, 83,1%; MXT, 75,0%; IMM, 55,6.

⁷⁹ AUT, 85,7%; MXT, 85,1%; IMM, 86,0%.

⁸⁰ Pregunta LVA del qüestionari.

II. Competència lingüística i usos

tendència a continuar el mateix tipus d'ensenyament, pel que fa a l'ús de la llengua, durant tota l'escolarització.

5.3. ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ AUDIOVISUAL I ESCRITA.

A part de l'entorn lingüístic que correspon a cada individu segons el lloc on viu, convé tenir en compte també que hi ha una sèrie d'activitats receptives, en les quals la tria és en bona part de caràcter individual o familiar, que també l'emmarquen en el seu context lingüístic. Ens referim a la recepció de mitjans de comunicació (televisió, ràdio, premsa...), a l'audició de música i a la lectura de llibres. De tota manera, aquest aspecte es troba a mig camí entre el que és *entorn* pròpiament dit i el que és actitud de l'individu perquè, en les circumstàncies socials de tota l'àrea catalana, i principalment a les Illes, no és suficient que existeixin productes d'aquests mitjans en català; sinó que, perquè siguin efectius com a entorn, els individus han de voler establir-hi contacte ja que, quasi sempre, pot esquivar-los acudint als productes paral·lels en castellà (que, alhora, són més nombrosos). D'altra banda a través dels mitjans de comunicació, els immigrants actualment tenen un element que els permet, en moltes d'ocasions, mantenir contacte quotidià amb la llengua i cultura d'origen, la qual cosa, però, frena el procés d'integració a la societat en què viuen.

En català, en totes aquestes àrees, hi ha poca oferta. Una oferta que encara es redueix molt més quan ens referim a l'àmbit de les Illes, com hem vist a la introducció.

Molts de productes d'aquests camps que ens arriben en català són produïts fora de les Balears.

Els que tenen el castellà com a llengua són molt abundants, tant els produïts a Mallorca com a fora. Els produïts a l'illa tenen Mallorca, en general, com a àrea de referència prèvia o, més rarament, el conjunt de les Illes; els produïts a fora, tot l'estat, on també són inclosos els illencs, encara que només

5. *L'entorn lingüístic extrafamiliar*

sigui administrativament per alguns. En canvi, els productes en català provinents de fora abracen una àrea que, excepte en poques ocasions, no abasta les Illes; o, com a mínim, els seus habitants no s'hi senten inclosos, llevant el cas d'una minoria. Per tant, a part dels problemes que pugui tenir el català per a normalitzar-se en aquests àmbits a causa de la repressió i les limitacions que pateix, també hem de tenir en compte aquest enfocament de bona part dels productes, els quals apareixen, als ulls de molts de consumidors illencs, com a fets aliens.

Així i tot, actualment existeix la possibilitat d'accedir al consum de productes en català de totes les àrees esmentades; encara que fer-ho impliqui una bona dosi de voluntarisme i militància lingüística.

En voler valorar el contacte que els alumnes manifesten tenir amb productes comunicatius en català, s'hauran de tenir presents totes aquestes limitacions. El que més ens interessarà, per tant, serà poder veure quina importància té aquesta actitud i com es reparteix entre els alumnes⁸¹.

En primer lloc analitzarem les respostes relatives als mitjans en què la llengua té bàsicament expressió oral (els mitjans audiovisuals: la televisió, la ràdio i la música) i després veurem aquells en què té suport escrit (premsa i llibres).

---

⁸¹ Les preguntes del qüestionari que analitzam en aquest apartat són: TVU, TV12, TV13, R1, R12, R13, M1, M12, M13, L, P1, P12, L1C, L2C, L3C, LB.

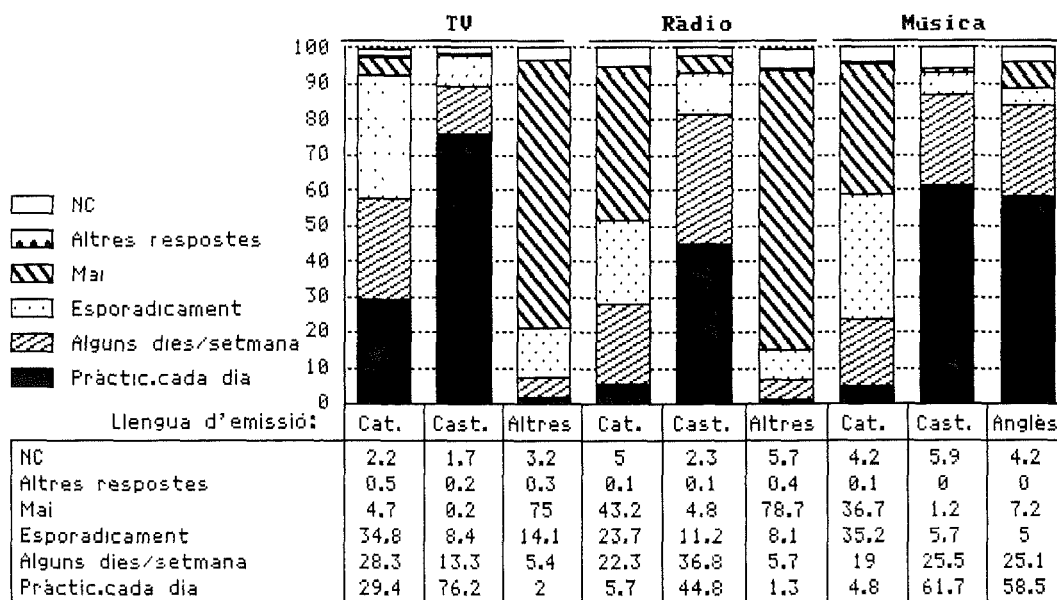
II. Competència lingüística i usos

5.3.1. Mitjans audiovisuals⁸².

a) Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals segons la llengua d'emissió.

Els mitjans de comunicació en llengua castellana emmarquen molt més la vida diària dels alumnes que no els que són en català i els que són en altres llengües tenen molt poca importància, excepte en el camp de la música.

Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals segons la llengua d'emissió. Valors globals (↑ T.516, 518)

La televisió, que a la vegada és el mitjà que amb més assiduitat és seguit pels alumnes, és l'únic que en català té una

⁸² En les preguntes sobre els mitjans audiovisuals hem distingit entre els que són en català, els que són en castellà i els que són en altres llengües. Cal dir que, en el moment de l'enquesta, feia molt poc temps que a Mallorca arribaven les emissions de TV de les cadenes privades d'abast estatal. Igualment, l'emissora local de Palma, Canal 4, no feia gaire que havia entrat en funcionament i, a les hores que no tenia programació pròpia, connectava amb un canal de satèl·lit, l'Eurosport. És possible que per aquesta causa, alguns valors relatius a audiència de TV sofrissen canvis si l'enquesta la realitzàvem ara, quan la consolidació de les televisions privades és més alta que en l'època que passarem l'enquesta.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

presència destacable en la quotidianitat dels alumnes (el 57,7% diuen que el miren «Pràcticament cada dia» o «Alguns dies a la setmana»). En canvi, prop del 50% dels enquestats no escolten mai ràdio en llengua catalana i quasi el 40% no hi escolten mai música; només el 27,9% i el 23,8%, respectivament, ho fan amb relativa freqüència.

Els mitjans en llengua castellana són, de molt, els més seguits amb assiduitat (sempre per damunt del 80%) i, en la música, és en l'únic cas en què una altra opció («En anglès») s'hi aproxima (75,5%). Els extrems de la diferència entre el castellà i el català en aquests dos nivells, que anomenarem d'assiduitat, són la televisió, on n'hi ha més poca (32 punts, aproximadament), i la ràdio, on arriba als 53 punts⁸³.

a.1) Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals segons la llengua d'emissió i el lloc de residència.

En línies generals podem dir que l'oferta en català que tenen tots els alumnes és pràcticament la mateixa per tot Mallorca, independentment del lloc de residència i del grup d'origen familiar. Sols pot haver-hi alguna petita diferència pel que fa a premsa forana i a ràdios locals, que en determinats pobles n'augmenten l'oferta. Per això, sembla que les diferències de freqüència de contacte amb els productes audiovisuals en català que hi pugui haver als distints indrets de Mallorca, no vendran determinades per l'oferta, sinó per altres condicionants.

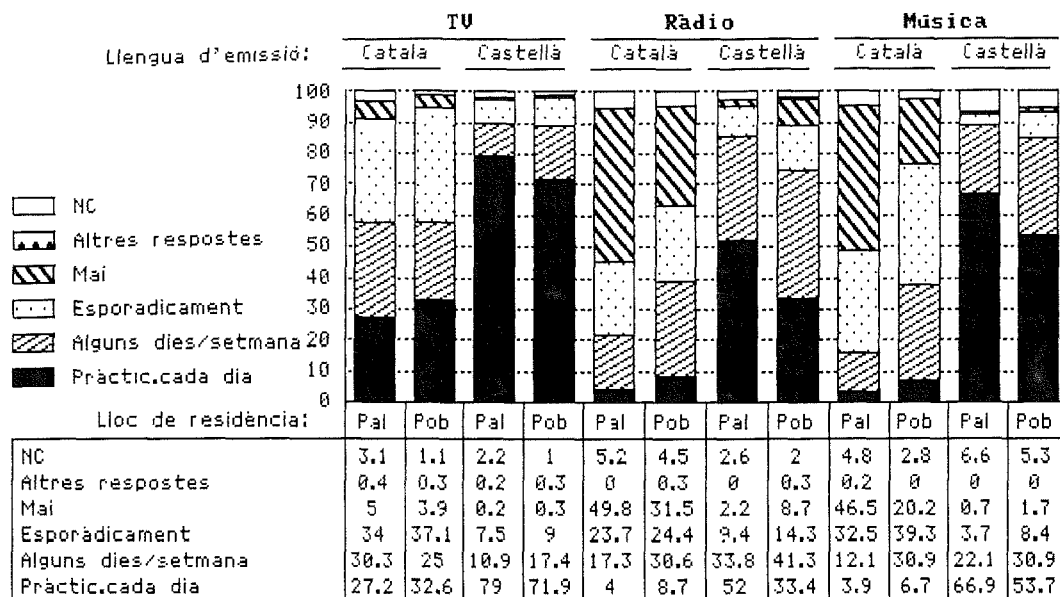
Els alumnes que resideixen als pobles manifesten una major intensitat d'exposició als mitjans d'expressió catalana que els alumnes que viuen a Palma.

---

⁸³ Com que ens interessa contrastar les diferències entre castellà i català, deixarem a partir d'ara de fer referència als mitjans audiovisuals de comunicació en altres llengües.

II. Competència lingüística i usos

Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals segons la llengua d'emissió i el lloc de residència († T.519-521)

Les diferències entre pobles i Palma es redueixen molt en el cas de la televisió i, en canvi, augmenten en els altres dos mitjans on queda palesa sobretot en el percentatge d'alumnes que contesten que mai no escolten ràdio ni música en català, mentre que entre els que n'escolten cada dia les diferències són molt petites.

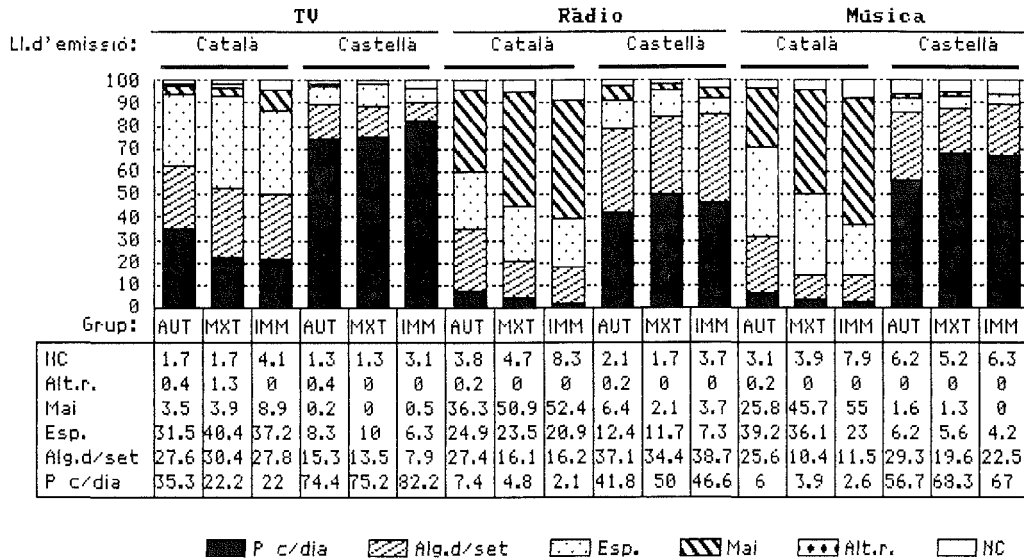
Amb relació a aquests mitjans, l'exposició a productes en castellà és més intensa a Palma que als pobles; encara que en el cas de la televisió la diferència és tan reduïda, com passa amb la televisió en català, que pot no ser deguda a la variable lloc de residència. En canvi en els altres dos mitjans, l'oposició és lleugerament més clara.

a.2) Exposició a mitjans audiovisuals segons la llengua d'emissió i el grup d'origen familiar.

Amb els grups de procedència familiar es produeixen també unes diferències, en alguns casos, importants.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals segons la llengua d'emissió i el grup d'origen familiar (↑ T.522-524)

El grup que amb més regularitat consumeix producció en català és el dels fills de matrimonis autòctons (AUT) i el que té una proporció més elevada d'individus que no ho fan mai és el d'immigrants de segona generació (IMM).

Les diferències més significatives, altra volta, es produeixen quan els mitjans són la ràdio i la música. Aquesta diferència és fa més evident sobretot en la negació de l'existència de qualsevol exposició, que en el grup IMM supera sempre el 50% i entre els fills de matrimonis mixtos (MXT) es mou entre el 45,7% i el 50,9%.

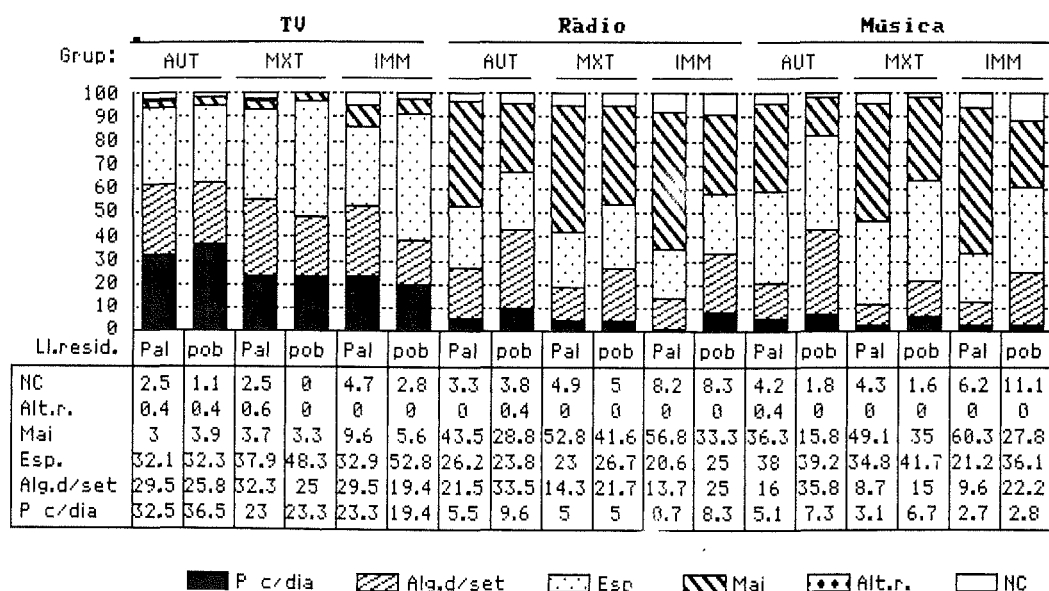
En els mitjans d'expressió castellana pràcticament no hi ha diferències de grau d'exposició entre els diversos grups. Ara, però, la manca de contacte amb els mitjans en castellà és gairebé inexistent en els tres grups.

II. Competència lingüística i usos

a.3) Exposició a mitjans audiovisuals en català segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència.

Dins de cada grup d'origen familiar, els alumnes que viuen a pobles manifesten mantenir amb regularitat una major exposició global als mitjans en català que els alumnes amb residència a Palma. Aquesta diferència queda evidenciada sobretot en comparar els percentatges d'alumnes que diuen que «Mai» no escolten mitjans en català. Excepte en el cas del contacte amb la televisió, sempre hi ha, dins el mateix grup d'origen, més alumnes de Palma que donen aquesta resposta.

Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals en català segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència (↑ T.525-527)

Entre els que manifesten mirar o escoltar mitjans de comunicació en català, els diferents graus de freqüència també solen ser majors en el cas dels pobles i reduir-se a Palma. De tota manera hi ha alguna excepció en aquest sentit quan tractam de la televisió, ja que els valors són molt semblants i en algun cas (en els grups MXT i IMM) en els valors intermedis s'inverteix l'ordre a què acabam d'al·ludir. En el cas de la ràdio, els valors de més freqüència d'audició en català sempre són superi-

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

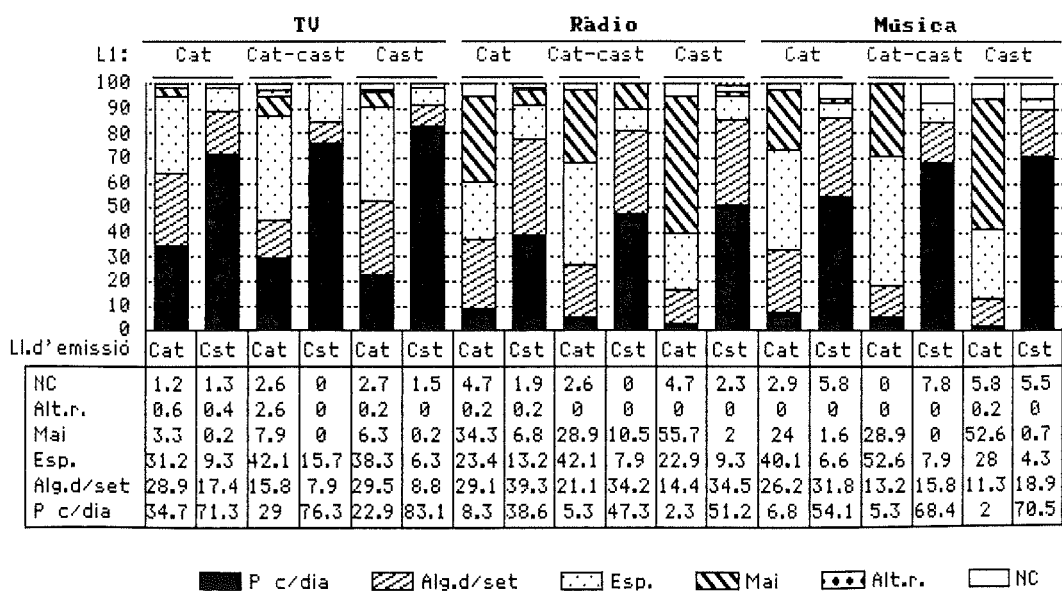
ors als pobles i, a més, la proporció d'alumnes de Palma que contesten que no n'escolten mai en català, es mou entre els 11 punts (MXT) i els 23 (IMM).

En la música, el comportament és molt semblant al de la ràdio. Però, en aquest cas, les diferències entre els que viuen a Palma i els que viuen a pobles encara són relativament més àmplies (de 14 punts, MXT, a 32, IMM, entre els que diuen que no escolten mai música en català).

a.4) Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals segons la L1.

L'exposició als mitjans de comunicació, tant d'expressió catalana com castellana, està relacionada amb la llengua primera dels alumnes, que com ja hem vist abans va relacionada amb el grup d'origen i, en segon terme, amb el lloc de residència (sobretot en el grup dels fills dels matrimonis autòctons). L'exposició assídua als mitjans en català és més elevada entre els que tenen aquesta llengua com a L1 i menor entre els que hi tenen el castellà; els bilingües se situen entre els dos extrems. En el cas dels mitjans en castellà, l'ordre es capgira.

Freqüència de contacte amb els mitjans audiovisuals segons la L1 (↑ T.528-533)

II. Competència lingüística i usos

La L1 és la primera variable que, a part de confirmar les tendències que hem vist fins ara per a la ràdio i la música, també mostra amb claredat diferències de freqüència d'exposició al mitjà televisiu. La diferència de contacte assidu amb la televisió en català entre els de L1cat i els de L1cast arriba als 11 punts. En ràdio aquesta diferència és de 21 punts; i en música, de 20⁸⁴.

Les diferències quant als mitjans en castellà tenen aquest mateix sentit (major freqüència entre els de la L1 corresponent); però ara no són tan àmplies, ja que en cap cas, en el contacte assidu, aquestes diferències no superen els 9 punts. Les diferències més grans s'estableixen en l'exposició diària, on es mouen entre els 12 i els 16 punts.

b) Predomini del contacte amb els mitjans audiovisuals en català o en castellà.

Tenint en compte que en aquesta part de l'estudi el que realment ens interessa és determinar les característiques lingüístiques de l'entorn en què es mouen els alumnes dels distints grups que diferenciam, a part del contacte que globalment tenen amb els mitjans d'una o altra llengua, ens interessa sobretot veure quines són les proporcions d'alumnes dels distints grups que estan més en contacte amb una o amb l'altra llengua, i quines les dels que hi tenen un contacte equilibrat⁸⁵.

---

⁸⁴ Els alumnes que es manifesten com a bilingües de L1 són molt pocs (4'1%) i, per aquest motiu, no poden tenir-se gaire en compte com a representatius de comportament de grup alguns dels valors que se n'obtenen. Això pot explicar que en determinats casos (respostes intermèdies, sobretot) presentin fluctuacions que no es corresponen amb la gradació que seria lògica (mantenir-se entre els extrems marcats pels altres dos grups).

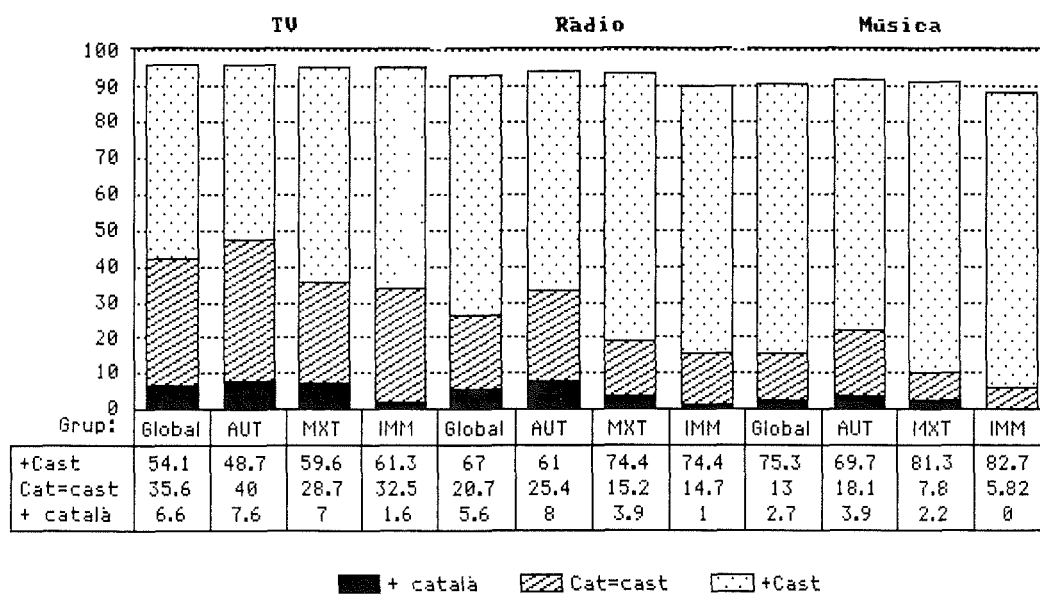
⁸⁵ Aquesta informació que no es formulava com a pregunta en el qüestionari, l'hem poguda obtenir creuant les variables amb què fins ara hem treballat: TVU/TV12, R1/R12 i M1/M12.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

b.1) Predomini del contacte amb els mitjans audiovisuals en català o en castellà segons l'origen familiar.

Vist des d'aquesta altra òptica, es corroboren els mateixos resultats i tendències. Els que declaren un major contacte amb els mitjans de comunicació d'expressió castellana són, en tots els casos, més que els alumnes que diuen tenir-lo amb més freqüència amb mitjans en català. Fins i tot els primers són més que la suma d'aquests i els que manifesten tenir un contacte equilibrat amb mitjans en les dues llengües. En el cas de la televisió, és on la supremacia del castellà és menys àmplia. Així i tot, en el conjunt de la mostra, els que declaren aquesta preeminència personal de la televisió en llengua castellana superen el 54%; mentre que, en català, no arriben al 7%.

Predomini del contacte amb mitjans en català o en castellà Segons el grup d'origen familiar (↑ T.534)

En ràdio, el percentatge referit a la superioritat d'exposició a les emissions en castellà és del 67%; i, en música, del 75,3%. Mentre que en català només arriba al 5,6%, en ràdio, i al 2,7%, en música. En aquests dos casos el valor que hi té la llengua castellana és més del doble del de la suma de les dues altres opcions.

II. Competència lingüística i usos

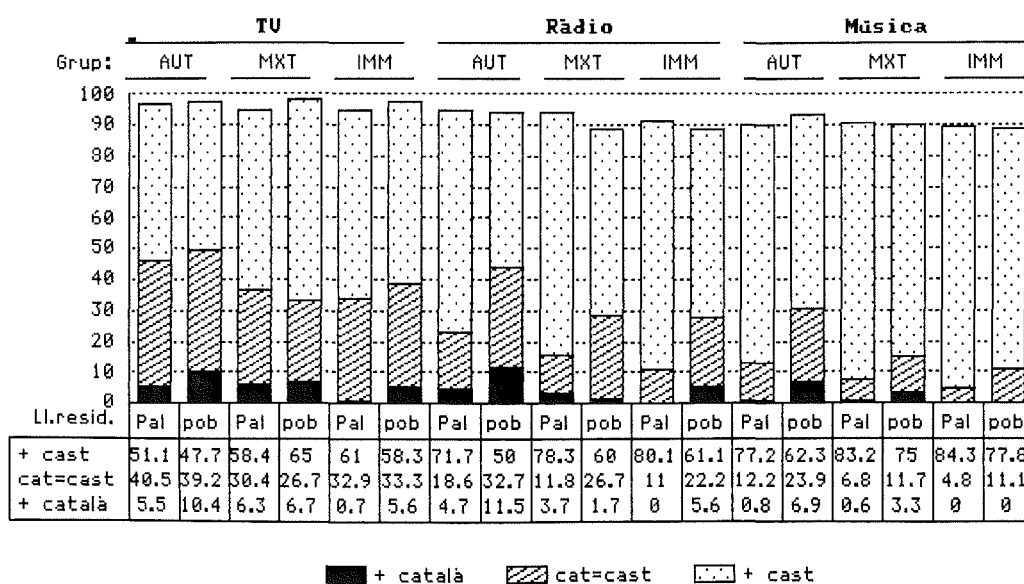
Les diferències, quant a un predomini del català com a llengua prioritària, segons el grup d'origen familiar no són gaire importants. En tots els casos l'exposició superior als mitjans en català és molt baixa (no arriba en cap cas al 8%).

On s'estableixen diferències és en el grau d'exposició equilibrada a les dues llengües, bastant més alt en el grup de fills de matrimonis autòctons (AUT) que en els altres dos (els el duplica en música i gairebé en ràdio i és entre 8 i 12 punts superior en televisió).

b.2) Predomini del contacte amb els mitjans audiovisuals en català o en castellà segons l'origen familiar i el lloc de residència.

Dins cada un dels grups d'origen, el distint lloc de residència sembla que, en alguns aspectes, condiciona els valors que assolixen el català i el castellà com a llengua prioritària en els contactes amb els mitjans audiovisuals de què tractam.

Predomini del contacte amb mitjans en català o en castellà Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència (↑ T.535)

En televisió, una altra vegada, és on estan més igualats els percentatges, entre els distintes grups i les distintes residències. De tota manera dins cada grup sol ser més favorable al català la residència als pobles. El grup MXT és l'únic on els de

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

Palma superen els dels pobles en proporció d'alumnes que estan en contacte equilibrat amb els mitjans en català i amb els mitjans en castellà. En el grup AUT, pot semblar això, però els de pobles d'aquest grup que diuen estar més en contacte amb la TV en català dupliquen els de Palma, i això compensa l'aparent diferència en l'exposició equilibrada.

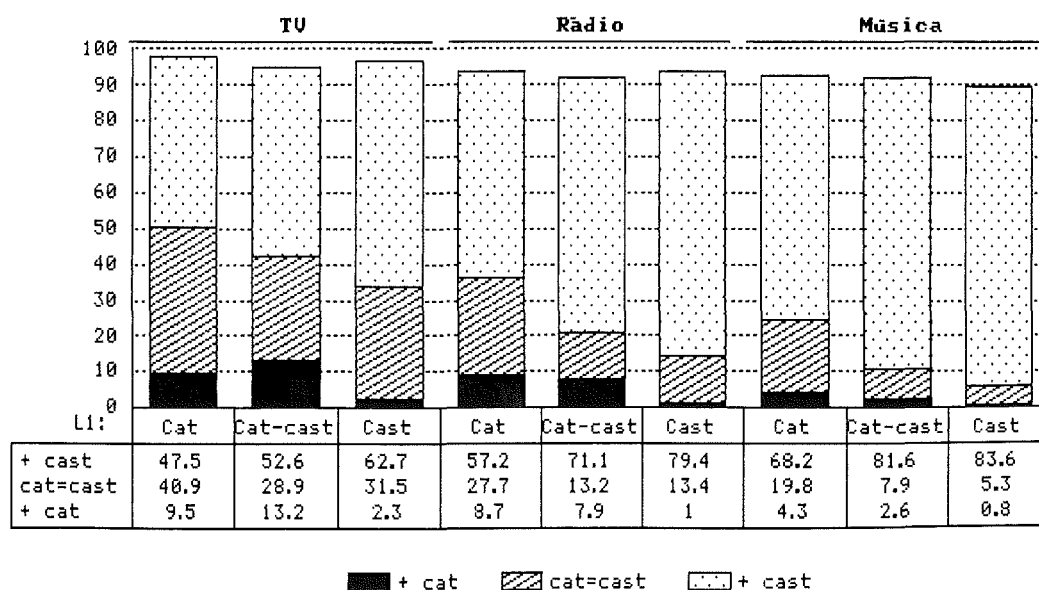
En ràdio i en música, en tots els casos, la proporció d'alumnes de pobles que diuen tenir un contacte igualat amb les dues llengües duplica, pràcticament, els valors de Palma del mateix grup. L'opció que prioritza el català, també és més alta als pobles que a Palma. En aquest cas, però, el valor absolut és tan baix (mai no supera el 12%) que difícilment es pot emetre cap valoració sense molt de risc d'equivocar-se.

b.3) Predomini del contacte amb els mitjans audiovisuals en català o en castellà segons la L1.

Si l'anàlisi la fem a partir de la L1 dels alumnes, les característiques generals que hem vist fins ara no es modifiquen. La major exposició als mitjans en castellà continua essent la resposta més considerada.

Freqüència de contacte amb mitjans audiovisuals

Segons la llengua d'emissió i la L1 dels alumnes (↑ T.536)

II. Competència lingüística i usos

Només hi ha un cas de cert equilibri entre el percentatge d'alumnes que trien aquesta opció i els que es decanten per considerar que tenen un contacte equilibrat amb mitjans en les dues llengües. Ens referim al cas de la televisió entre els alumnes de L1cat; així i tot, la diferència encara és de quasi 7 punts. La proporció d'alumnes de L1cast que manifesten aquesta exposició televisiva equilibrada en les dues llengües, és quasi 10 punts per davall dels de L1cat. En canvi els que diuen mirar més televisió en castellà representen un 15% més que els de L1cat.

En ràdio i en música les diferències entre els que declaren contacte compartit amb mitjans en una llengua i amb mitjans en l'altra creixen, a favor sempre dels catalanoparlants i se situen, en els dos casos, en aproximadament 14 punts més que la resta.

La proporció d'alumnes que diuen estar més en contacte amb mitjans en català, és molt baixa; així i tot, cal dir que segueix la mateixa tendència d'un major protagonisme d'aquesta opció entre els alumnes de L1cat⁸⁶.

5.3.2. Mitjans escrits.

a) La premsa.

Ja hem vist que les possibilitats d'accedir a premsa diària en català són molt escasses. La premsa no diària presenta més variació de materials però suposa, en relació amb l'existència de productes en castellà, una proporció molt baixa. L'única situació relativament favorable és la de la premsa forana, que en els pobles on és en català no sol tenir alternativa castellana.

En el conjunt de la mostra dels alumnes que han nascut a terres de parla catalana, el predomini de la lectura i contacte amb la premsa en castellà, com era d'esperar per les circumstàncies

---

⁸⁶ Els valors que tenen les distintes preguntes en el cas dels alumnes que diuen ser de L1bil, en general se situen entre els altres dos tipus, però no entrarem en l'anàlisi perquè el nombre d'alumnes d'aquest grup és molt baix (38) per poder creure que les variacions que s'hi produeixen poden ser preses com a representatives d'aquest col·lectiu.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

que hem explicat, torna a ser àmpliament majoritari⁸⁷. El 32,7% de l'alumnat diu que mai no té contacte amb la premsa en català i només el 3,0% diu no tenir-ne amb la que és en castellà. A l'altre extrem hi ha 60 punts de diferència entre els que afirmen llegir o fullejar premsa en castellà i els que diuen fer-ho en català.

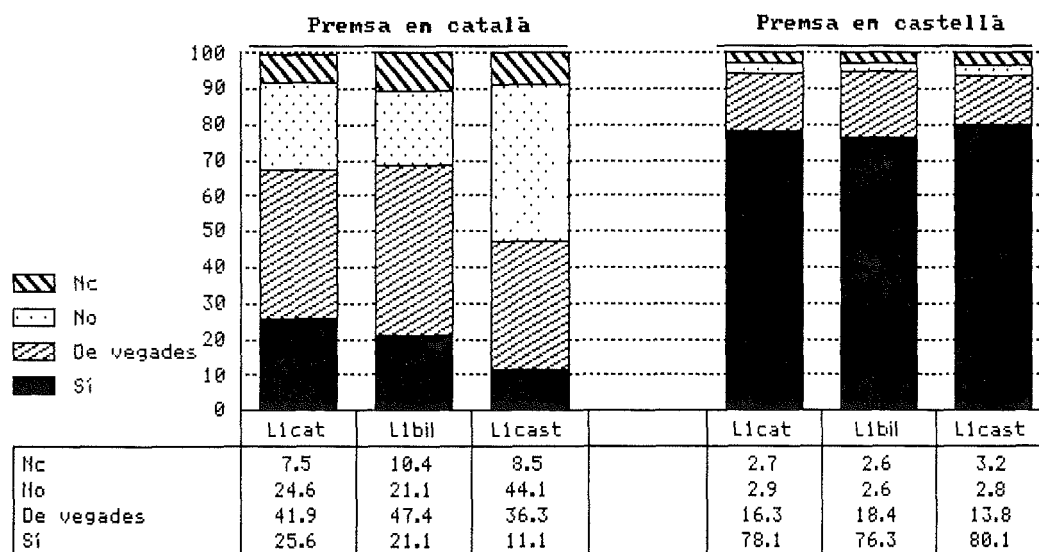
LECTURA DE PREMSA EN CATALÀ I EN CASTELLÀ († T.537)

	NC	Sí	De vegades	No	Altres respostes
En català	8,3	19,0	39,9	32,7	0,1
En castellà	3,1	78,5	15,4	3,0	0,0

a.1) La premsa i la L1.

La llengua primera de l'alumne sembla que determina el grau d'aproximació a la premsa en català († T.538).

Lectura de premsa segons la L1

⁸⁷ La pregunta engloba dues intensitats diferents de relació amb la premsa: llegir-la i fullejar-la. Hem optat per agrupar-les perquè allò que sobretot ens interessa és descriure l'entorn dels alumnes i la seva receptivitat; per tant, si es troben amb premsa en català en els llocs que freqüenten i hi tenen contacte (ja sigui a l'escola, el bar o la llar) o si no se n'hi troben.

II. Competència lingüística i usos

Sigui quin sigui el grup de què tractem, sempre són molts més els alumnes que tenen contacte amb la premsa en castellà. Però, els de L1cat són els que més contacte tenen amb la premsa en català; i els de L1cast, els que menys. El 24,6% dels alumnes de L1cat diuen no llegir premsa en català i el 2,9% diuen no llegir-ne en castellà. Entre els alumnes de L1cast, el valor negatiu en castellà és molt semblant (2,8%); en canvi el corresponent al català quasi es duplica (44,1%). En els valors afirmatius es dona la mateixa semblança quan es tracta dels que fan referència al castellà (78,1% i 80,1%), però tornen a ser altament diferenciats en català (25,6% i 11,1%).

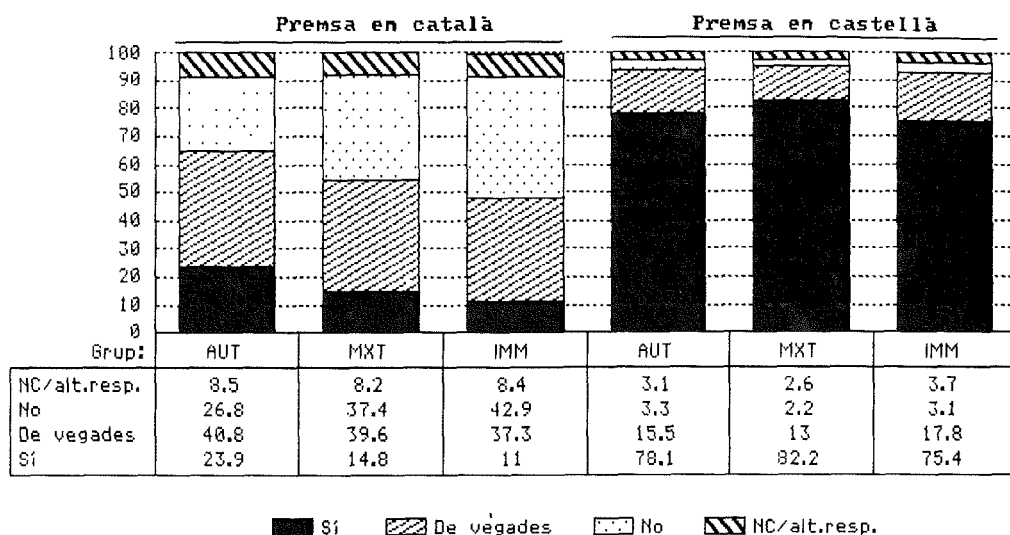
Els alumnes que declaren tenir el castellà i el català com a L1, se situen enmig d'aquests dos casos.

a.2) La premsa i l'origen familiar.

En el grup de fills de matrimonis autòctons (AUT) hi ha un major contacte de manera habitual amb la premsa en català que en els altres dos grups. Entre els immigrants de segona generació (MXT) aquest contacte és el més baix. Els grups MXT i IMM tenen un comportament bastant semblant; en aquests dos grups els que diuen no llegir premsa en català només divergeixen en 5 punts (37,4% i 42,9%), mentre que els del grup AUT de les mateixes característiques se situen 11 i 16 punts per davall (26,8%). En la resposta afirmativa les diferències són semblants. El nombre d'alumnes del grup AUT que diuen llegir premsa en català suposen 9 i 12 punts més que els dels grups MXT i IMM, respectivament, que diuen el mateix.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

Lectura de premsa segons el grup d'origen familiar (↑ T.539)

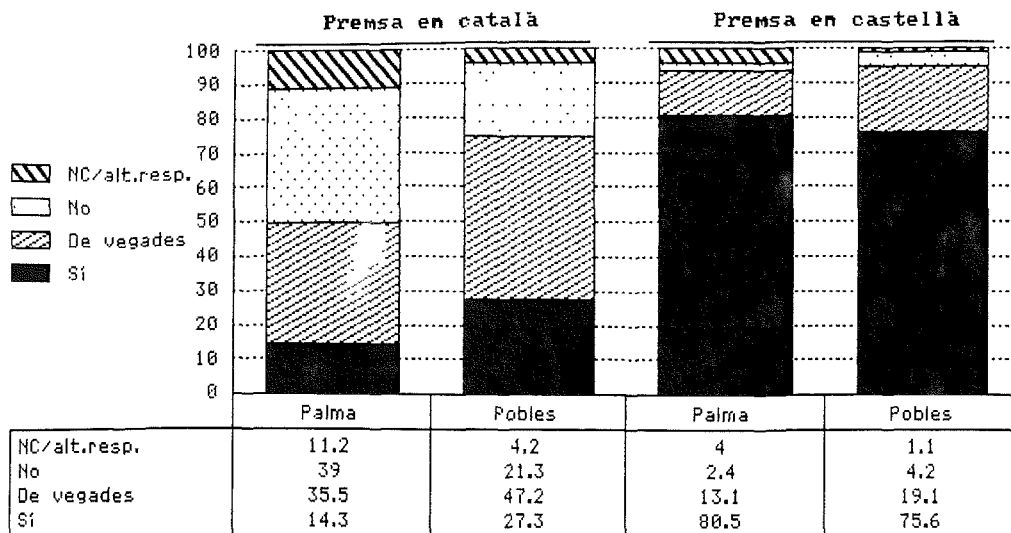
Si amb la premsa en català es produeixen aquestes variacions, en canvi no hi ha gaire diferències relatives de lectura de premsa en castellà entre els distints grups. Els que diuen no llegir premsa en castellà se situen entre el 2,1% (MXT) i el 3,3% (AUT); els que diuen llegir-ne van del 75,4% (IMM) al 82,2% (MXT). Per tant, no sembla que puguem dir que entre els alumnes d'un grup d'origen o un altre hi hagi diferències en la freqüència amb què entren en contacte amb la premsa en castellà; en canvi és molt més evident que n'hi ha amb relació a la premsa en català.

a.3) Contacte amb la premsa en castellà i en català segons el lloc de residència.

El lloc de residència també influeix sobre el contacte amb la premsa; en aquest cas, tant en català com en castellà. Els residents a pobles tenen un major contacte amb els mitjans escrits en català que els que resideixen a Palma. En canvi amb la premsa en castellà passa al revés, encara que, en tots els llocs de residència, els valors absoluts de la lectura en castellà són molt superiors als de català.

II. Competència lingüística i usos

Lectura de premsa segons el lloc de residència (↑ T.540)

Les diferències de resposta afirmativa entre pobles i Palma, amb relació al català, és de quasi 14 punts, que signifiquen un 100% més. En canvi, en castellà és només de 5 punts, que suposen un 6,3% de variació. En les respostes negatives torna a haver-hi major diferència en els valors en català (17 punts) que no en castellà (2 punts).

Circumstàncies diverses (com grup de procedència familiar, lloc de residència i L1 de l'alumne) afecten molt més la variació del grau de contacte amb la premsa en català que el de contacte amb la premsa en castellà. És a dir, l'anormalitat del català en aquest àmbit es manifesta, a part de fer-ho en la baixa proporció d'alumnes que hi tenen contacte continuat, amb la poca estabilitat, en la influència que circumstàncies diverses hi semblen tenir; cosa que en el cas del castellà es mostra ben contràriament. Com hem vist abans, una situació semblant es dona en els mitjans audiovisuals (excepte en la televisió).

a.4) Tria exclusiva de premsa en català o en castellà.

Hi ha més dades que semblen confirmar el caràcter minoritzat de la premsa en català a Mallorca. El 89'3% dels alumnes que contesten «Sí» a la pregunta que els demana si llegeixen o fullegen premsa en català, també contesten afirmativament refe-

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

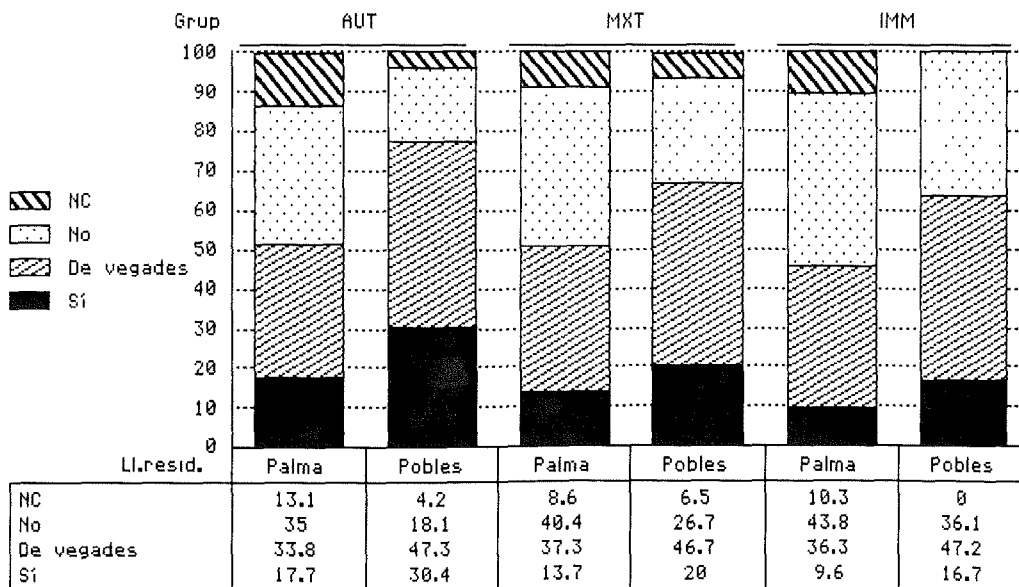
rint-se a la premsa en castellà; al revés només es dóna en el 21'1%. Igualment, només el 2'3% dels alumnes que han contestat «Sí» al contacte amb premsa en català i l'1'6% dels que han contestat «De vegades» diuen que no llegeixen premsa en castellà. En canvi els valors dels que no llegeixen mai en català són el 32'5% dels que han contestat «Sí» i el 29'9% dels que han contestat «De vegades» referint-se al castellà (↑ T.541). Per tant, els que accedeixen a la premsa en català no renuncien a la premsa en castellà (o no poden estar sense), mentre que al revés passa en aproximadament una tercera part dels alumnes.

a.5) Contacte amb la premsa en català segons l'origen familiar i el lloc de residència.

Si tenim en compte únicament els valors que s'atribueixen al contacte amb premsa en català i els observam a partir de les variables «grup d'origen familiar» i «lloc de residència», els valors que s'obtenen són els representats en el gràfic següent:

Lectura de premsa en català

Segons el grup d'origen i el lloc de residència (↑ T.542)

Com ja hem vist en altres casos, els valors més favorables al català (els que contesten «Sí») es van repartint intercalant grups de procedència familiar més propensos a l'ús de la llengua

II. Competència lingüística i usos

pròpia de la comunitat (AUT, MXT i IMM, en aquest ordre) i lloc de residència dels alumnes (pobles i Palma, també en aquest ordre). Així, en primer lloc se situen el sector de fills d'autòctons (AUT) que viuen a pobles, després els dels matrimonis mixtos (MXT) de la mateixa residència, segueixen AUT de Palma, IMM de pobles i MXT i IMM de Palma. Això mateix passa amb els que contesten «No», però l'ordre, naturalment, s'inverteix.

En el cas que ara tractam, si sumam els valors afirmatius («Sí» i «De vegades»), els alumnes que viuen a pobles (sigui quin sigui el seu origen familiar) es col·loquen en tots els casos per damunt els que viuen a Palma. És a dir, la procedència lingüística familiar no aconsegueix neutralitzar en cap cas la influència que té el lloc de residència.

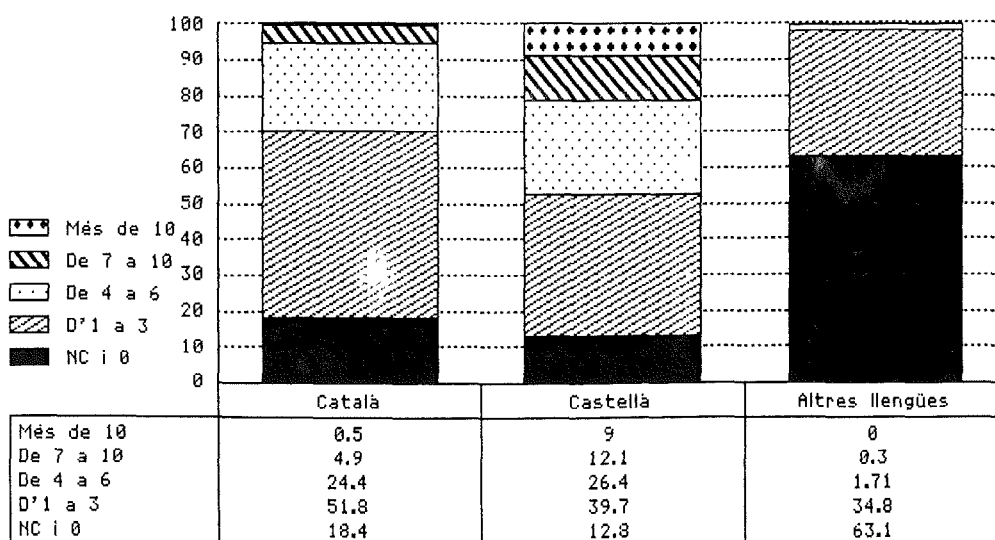
També es pot comprovar que en el comportament dels membres dels tres grups que resideixen a Palma no hi ha tanta variació com en els mateixos tres grups quan viuen a pobles.

b) Els llibres.

La darrera qüestió d'aquest apartat fa referència al nombre de llibres que llegeixen en català, en castellà i també en altres idiomes.

Lectura de llibres en català, castellà i altres llengües

(↑ T.543-545)

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

El gruix de les respostes referides al català i al castellà se situen entre un i tres llibres, que, bàsicament, es correspon -segons els centres⁸⁸- al nombre de llibres que llegeixen com a feina de curs. En altres idiomes, la major part d'alumnes no hi llegeix cap llibre i quasi tota la resta només en llegeixen d'un a tres.

La lectura superior al nombre que sol recomanar l'escola (gairebé mai superior a sis llibres) afecta molts pocs alumnes.

Si estudiam com es distribueix la lectura en castellà i en català entre els mateixos alumnes, podem veure que el 21'4% d'alumnes declaren llegir el mateix nombre de llibres en les dues llengües; el 16,7 diu llegir-ne més en català; i el 52'7%, més en castellà (↑ T.546).

En aquest camp també la influència superior del castellà afecta un nombre molt més elevat d'alumnes.

El desequilibri favorable al castellà es manté en tots els grups, tant si consideram la variable del grup d'origen familiar, la població on resideixen o la llengua primera dels alumnes.

b.1) Lectura de llibres en català segons l'origen familiar.

Entre els grups formats a partir de la procedència familiar, el desequilibri menor entre les dues llengües es produeix entre els fills de matrimonis en què els dos membres han nascut a terres de parla catalana; i el major, entre els fills d'immigrants.

Malgrat això, en tots els grups el nombre d'alumnes que llegeixen més llibres en castellà és superior al nombre d'alumnes que en llegeixen més en català sumats a aquells que en llegeixen equilibradament en les dues llengües. Així i tot, cal dir que, en el grup AUT, una cinquena part dels alumnes diuen llegir més

---

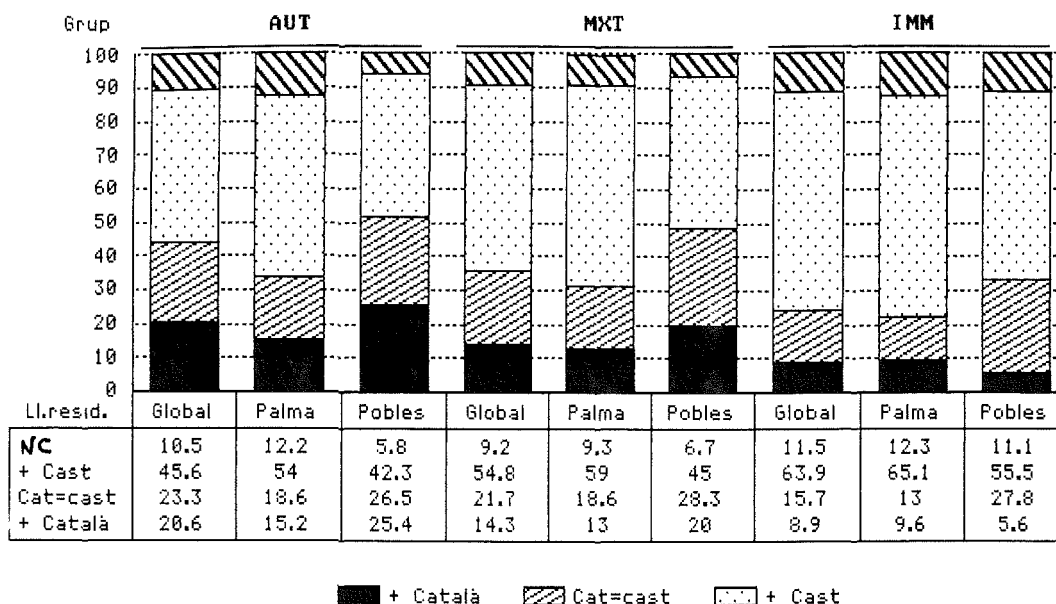
⁸⁸ Normalment, entre els professors de català, la tendència és fer llegir un llibre per trimestre; 3 llibres és la resposta més nombrosa a la nostra pregunta (24,7% d'alumnes). També és la resposta més freqüent en castellà (21,3%). En canvi, la resposta més freqüent en anglès, a part de la de no llegir-ne cap, és la d'1 llibre (16,3%) (↑ T.543-545).

II. Competència lingüística i usos

llibres en català que en castellà, més del doble dels que mantenen aquest predomini en televisió i en ràdio i cinc vegades més que en música.

Llengua predominant en la lectura de llibres

Segons el grup d'origen i el lloc de residència (↑ T.546-547)

Igualment, el predomini del castellà en la lectura de llibres és, en tots els grups d'origen familiar, inferior al de la ràdio i al de la música i bastant semblant al de la televisió.

Com més pesa el factor immigrant en cada un dels grups, més les lectures que es fan són en castellà. La diferència, en aquest punt, entre els fills de matrimonis autòctons i els d'origen immigrant és de més de 16 punts (45,6% i 63,9%), la qual també es reflecteix en l'opció de lectura superior en català i en la d'equilibri. Els valors dels alumnes del grup MXT se situen entre els d'aquests altres dos grups.

Les diferències són considerablement elevades quan els valors que oposam són els dels alumnes que viuen a Palma amb els dels alumnes que viuen a pobles. Entre els alumnes que viuen a Palma, la lectura majoritària en català i l'equilibrada és sempre més baixa que la que fan la resta d'alumnes del mateix grup d'origen.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

Únicament entre els alumnes dels grups AUT i MXT que viuen als pobles, és on la proporció dels que diuen llegir més llibres en castellà no supera la suma dels que diuen llegir els mateixos en les dues llengües i dels que en llegeixen més en català.

A més, la lectura de llibres és una de les activitats en què, probablement a causa de la major escolarització en català en els pobles, la diferència que hi ha entre viure a pobles i viure a Palma fa que els grups d'origen familiar no siguin decisius a l'hora de classificar els alumnes segons el contacte que tenen amb el català. És a dir, els alumnes del grup MXT de pobles que diuen llegir més llibres en català són més, proporcionalment, que els del grup AUT de Palma; això mateix passa entre els que diuen llegir la mateixa quantitat de llibres en les dues llengües. Amb el grup IMM passa una cosa semblant amb els alumnes que donen el mateix nombre de lectures en una llengua i en l'altra, però no amb els que donen més lectures en català⁸⁹.

b.2) Lectura de llibres en català i L1.

La proporció d'alumnes que llegeixen més llibres en català que en castellà és el doble entre els alumnes que tenen el català com a L1 del valor que té en la resta d'alumnes. A pesar d'això, fins i tot en aquest grup, el nombre d'alumnes que llegeixen més llibres en castellà és el doble dels que en llegeixen més en català; però no arriba al 50%, com passa entre els castellanoparlants i els que diuen tenir com a L1 les dues llengües.

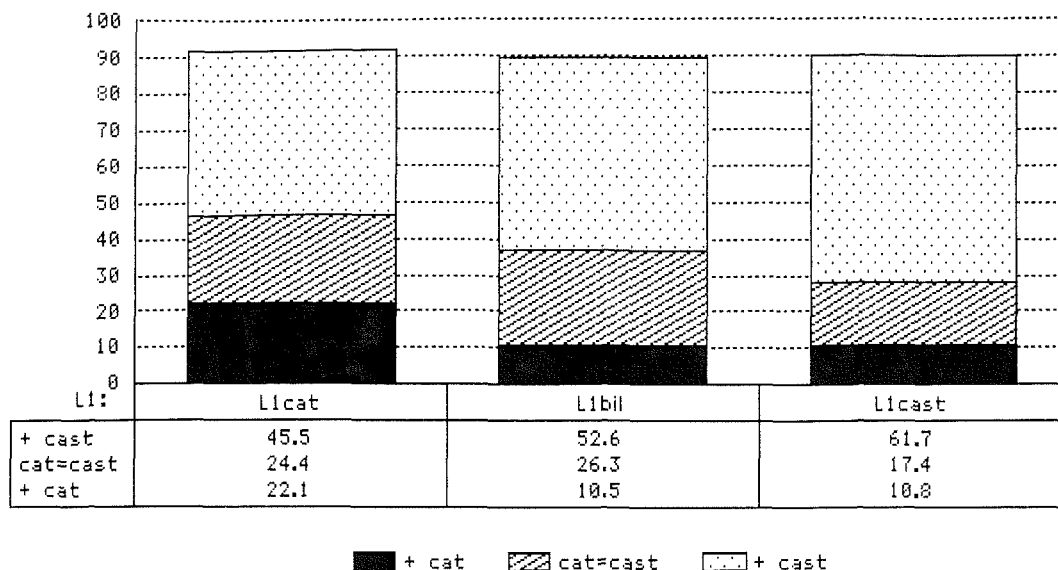
---

⁸⁹ De tota manera, convé no oblidar que el baix nombre d'individus d'aquest grup que viuen als pobles, fa que hàgim de parlar amb moltes precaucions a l'hora de voler generalitzar-ne el comportament.

II. Competència lingüística i usos

Predomini de la lectura en català i en castellà

Segons la L1 dels alumnes († T.546)⁹⁰

b.3) Nombre de llibres llegits segons distintes variables.

Per completar l'anàlisi de la lectura de llibres, podem afegir algunes dades, que incideixen de manera més indirecta sobre el nostre estudi.

Segons la nostra enquesta, la mitjana de llibres en català llegits per alumne és de 3'1 en els centres públics i només de 2,2 en els privats († T.548).

Igualment, pel que fa a la procedència familiar i el lloc de residència, el nombre de llibres llegits en un cas o altre són prou diferents.

LLIBRES/ANY LLEGITS EN CATALÀ PELS ALUMNES († T.549)

	AUT	MXT	IMM
Global	3,1	2,7	2,2
Palma	2,6	2,5	2,0
Pobles	3,6	3,4	2,8

⁹⁰ La suma dels valors no arriba a 100 perquè no hi consten els que no contesten i els que no llegeixen llibres en cap dels dos idiomes.

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

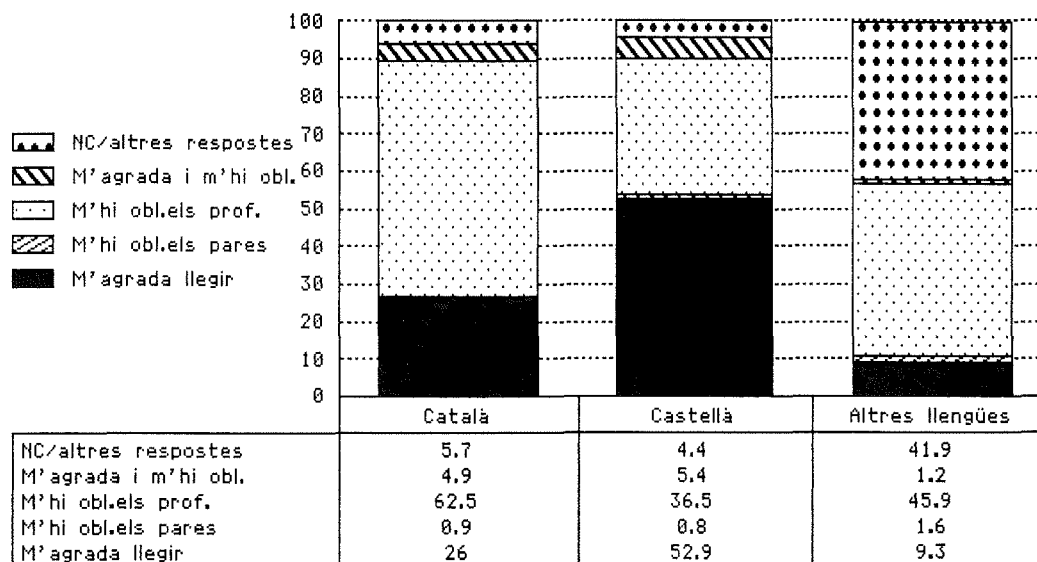
Una altra vegada ens trobam amb el fet que el català es veu molt afectat per les diverses variables que entren en joc, mentre que els valors de la llengua castellana es mantenen molt més estables.

b.4) Motius de lectura.

Un altre dels factors que ens interessa analitzar és el motiu que provoca que els alumnes llegeixin; si és el mateix en tots els casos o varia segons la llengua en què es fa la lectura.

Podem veure que l'obligació de lectura imposada pels professors té una elevada importància en qualsevol de les llengües. Així i tot, en el cas del castellà el plaer de llegir és el motiu que més alumnes manifesten tenir (52'9%). En català, el plaer només és el motiu que fa llegir una quarta part d'alumnes i, en les altres llengües, una desena part.

Motius de lectura de llibres
en català, castellà i altres llengües (↑ T.550)

L'obligació imposada pels professors afecta més de la meitat dels alumnes (62,5%), en el cas de la lectura en català, i el 45'9% (el 77'6% dels que hi llegeixen) en les altres llengües.

Naturalment, en els alumnes que llegeixen més llibres la motivació del gust per la lectura augmenta, ja que són lectures

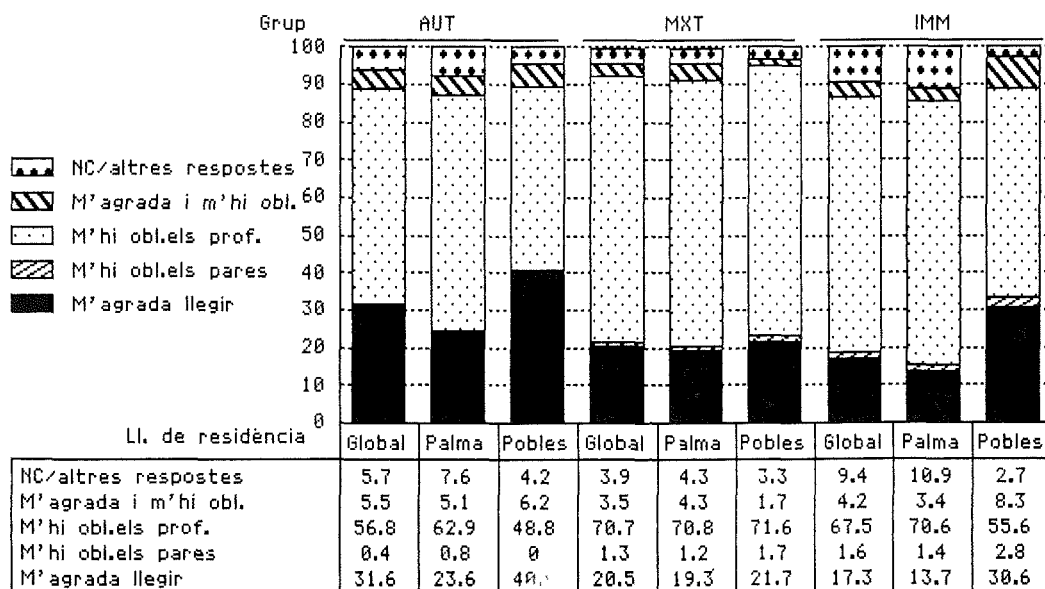
II. Competència lingüística i usos

menys condicionades per l'escola. El 52'8% dels 161 alumnes que llegeixen més de 4 llibres en català ho fan perquè els agrada llegir, i només el 39'1% perquè els hi obliga el professor.

b.4.1) Motius de lectura en català segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència.

Com succeeix amb els altres valors semblants, entre els alumnes del grup AUT la lectura en català per plaer és més freqüent que en els altres dos grups. Curiosament però el grup en què hi ha més alumnes que llegeixen obligats pels professors és el MXT.

Motius de lectura de llibres en català
Segons el grup d'origen i el lloc de residència († T.551)

Igualment, els alumnes que viuen a pobles tenen una major predisposició favorable a establir contacte amb el català que els alumnes de Palma. Si comparam els dos valors de resposta que en la pregunta que tractam ara són més significatius («M'agrada llegir» i «M'hi obliguen els professors»), podem veure que en tots els grups els alumnes de poble manifesten una lectura motivada pel gust major que els alumnes del mateix grup amb residència a Palma i, en canvi, els valors de lectura a causa de l'obligació escolar són majors entre els alumnes de Palma (excepte

5. *L'entorn lingüístic extrafamiliar*

en el cas dels alumnes fills de matrimonis mixtos, en què aquest valor és pràcticament idèntic en els dos casos).

El 88,1% dels alumnes que diuen llegir en català perquè els agrada llegir també diuen fer-ho pel mateix motiu en castellà i només el 9,8% perquè els hi obliguin els professors. En canvi, només el 43,4% dels que llegeixen en castellà perquè els agrada ho fan en català pel mateix motiu i el 49,9% ho fan perquè els obliguen els professors († T.552). Per tant, entre els alumnes que els agrada llegir en català pràcticament n'hi ha molts pocs que no els agradi fer-ho en castellà; però la meitat dels que els agrada llegir en castellà no ho fan per gust en català.

b.5) La tria de la llengua a l'hora de llegir.

La darrera qüestió que tractarem, en aquest apartat dedicat a la lectura de llibres, serà la que analitza la resposta dels alumnes quan tenen opció de triar una mateixa lectura en castellà i en català.

LENGUA PREFERIDA EN LES LECTURES († T.553)

NC	Català	Castellà	De vegades una i de vegades l'altra
2,6	15,3	53,5	28,5

El predomini dels alumnes que elegeixen la llengua castellana, quan poden triar entre el català i el castellà, supera el 50%. En canvi, els que trien en primer lloc la llengua catalana, com a llengua de lectura, just arriben al 15% (un punt per davall el valor real de lectura superior en català que hem vist abans).

b.5.1) La tria de la llengua segons l'origen familiar i el lloc de residència.

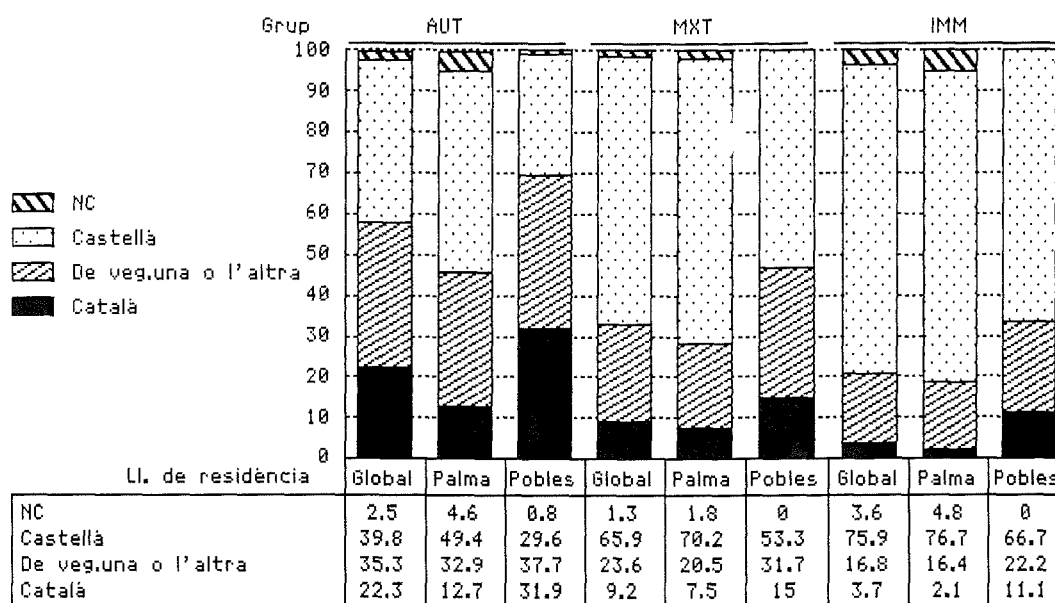
Els valors de tria de llengua que acabam de veure presenten importants variacions segons el grup de procedència familiar i el lloc de residència dels alumnes.

II. Competència lingüística i usos

La pertinença a un grup d'origen familiar o a un altre, sembla que fa que la tria de la lectura en català sigui més o menys alta. Els que estan més disposats a triar el català sempre i el castellà o català, segons l'ocasió, són els alumnes del grup AUT, seguits dels del grup MXT i els dels grup IMM, en aquest ordre.

Llengua de lectura quan poden triar-la

Segons el grup d'origen i el lloc de residència († T.554)

Pel que fa als valors que adquireix dins cada grup a partir de la variable lloc de residència, les variacions que es donen son semblants a les que ja han aparegut en altres casos.

La situació és més favorable al català entre els alumnes de pobles que entre els de Palma, sobretot en el cas dels del grup AUT. Entre els d'aquest grup que tenen residència a pobles n'hi ha més que prefereixen triar el llibre en català (31,9%) abans que en castellà (29,6%); tot i que l'opció majoritària és la intermèdia (37,7%).

En tots els altres casos, majoritàriament, els alumnes s'inclinen a triar el llibre en castellà.

Les diferències que es donen en els valors d'aquests grups fan que, com ja succeeix en altres ocasions, el sector que viu

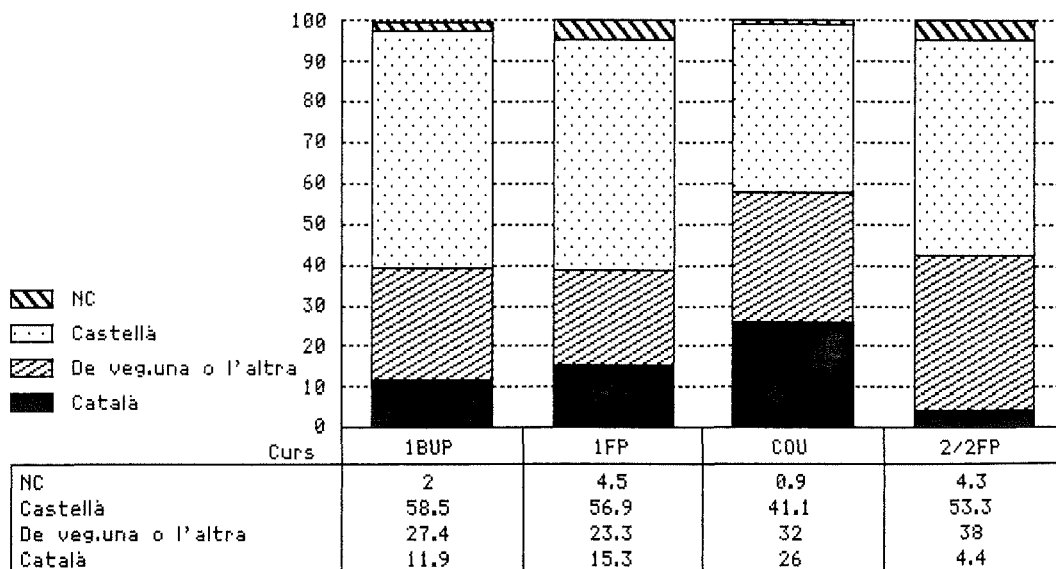
5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

a pobles d'un grup d'origen determinat tengui una acceptació/ús del català superior al sector que viu a Palma del grup d'origen amb un progenitor autòcton més: els MXT de pobles trien més català que els AUT de Palma; i els IMM de pobles, més que els MXT de Palma.

b.5.2) La tria de la llengua segons el curs en què estan matriculats.

El curs en què estan matriculats també incideix sobre la resposta de tria del català o del castellà en les lectures. Entre els alumnes de COU és on trobam el major percentatge d'alumnes que elegeixen en primer lloc el llibre en català (26,0%) i el menor dels que el trien en castellà (41,1%). Entre els de 1BUP, hi trobam els extrems contraris (11,9% en català i 58,5% en castellà).

Llengua de lectura quan poden triar-la
Segons el curs en què estan matriculats (↑ T.555)

De tota manera aquests valors sofreixen un esbiaixament perquè la composició dels cursos divergeix en l'origen familiar

II. Competència lingüística i usos

dels alumnes⁹¹. Així i tot, si analitzam aquests valors partint els grups segons l'origen familiar, en tots ells es manté la constant que els alumnes de COU són sempre els que més s'inclinen per l'opció de llegir en català i també de llegir en català o de vegades en una llengua i de vegades en l'altra (↑ T.557).

5.4. CONCLUSIONS.

En aquesta part del treball hem pretès mostrar com la imatge que els alumnes tenen dels usos lingüístics de l'entorn difereixen segons la intervenció dels factors lloc de residència i procedència familiar dels alumnes, en conseqüència segons la llengua que usa cadascú. De tota manera queda molt clar que en els pobles la llengua d'ús majoritari en tots els àmbits estudiats és el català, sigui quin sigui qui ho percep. A Palma, en canvi, passa al revés. Així, la representació de la realitat lingüística que es forma cada individu depèn de l'entorn social, però també del grup lingüístic a què pertany.

En el grup AUT de pobles (i molt semblantment en el de Palma), l'ordre de major a menor grau de preponderància del català que perceben va dels àmbits més lliurement triats o amb més possibilitats de ser-ho, i on la reunió es fa per coincidència d'interessos i procedències (l'«església»⁹², la «botiga» i el «bar») a l'àmbit en què l'ús de la llengua no sol venir conformat per les relacions entre individus, sinó per una *planificació*, normalment explícita, i perquè l'agregació d'individus es fa bàsicament, excepte en proporcions molt reduïdes de població, més per coincidència de lloc de residència que per cap altra raó (l'«escola»).

---

⁹¹ Per exemple, a COU és on la proporció d'alumnes del grup AUT és més elevada (61,6%) i a 1FP és on és més baixa (49,8%) (↑ T.556).

⁹² L'església, no seria, en principi un àmbit triat, però es troba entre els primers perquè als pobles, normalment, ha actuat com a institució favorable a la normalització lingüística. Per tant ens trobaríem en un cas d'interferència de la *planificació* en sentit contrari a la de l'escola, en línies generals.

5. *L'entorn lingüístic extrafamiliar*

El desplaçament de l'escola a la tercera posició en els grups MXT i IMM de Palma, es pot explicar, segurament, per l'existència de centres on s'imparteix ensenyament en català, de manera més o menys general, la qual cosa fa que, en aquests indrets, el català tengui una presència relativa més elevada que en molts altres àmbits ciutadans. Que en aquests dos grups el «lloc on practiquen l'esport» sigui el darrer és perquè amb més freqüència, a Palma, es formen grups lingüísticament mixtos i la manca de planificació explícita tendeix a homogeneïtzar la relació lingüística mitjançant el castellà.

En aquest sentit, podem dir que en els àmbits d'accés més lliure dels enquestats la seva L1 sol ser més preponderant que en els àmbits d'accés obligatori, o en els casos en què no hi ha opcions possibles o n'hi ha poques pròximes al lloc de residència. També en l'enquesta de la UIB (1986: 122-130) i en la de l'Ajuntament de Lluçmajor (1991: 27-28), que afecten població de totes les edats, es fa palesa la propensió a acudir als establiments regentats per gent que parla la mateixa llengua (en el cas dels bars, segons UIB, 82% entre els mallorquins i 57% entre els castellanoparlants⁹²; a Lluçmajor l'establiment en què hi ha més coincidència de llengua també és el bar.

En la nostra enquesta, en els bars és precisament on la resposta que diu percebre una presència equilibrada de les dues llengües té uns valors més reduïts. Com acabam de veure, en aquests establiments és, potser, on cadascú acudeix cercant més identificació amb la resta d'individus que també hi van. Aquesta identificació pot ser de característiques múltiples (origen familiar, classe social, edat, afeccions, etc.), entre les quals segurament hi ha, almenys com una més, la lingüística.

A l'extrem oposat hi trobam el «carrer». Que en aquest àmbit sigui on més es percep l'equilibri entre les dues llengües, pot deure's al fet que en la presència d'individus d'una o altra llengua, en principi, no hi ha cap més selecció que la composi-

---

⁹² Tinguem en compte que la majoria de bars de Mallorca deuen ser regentats per mallorquins i, per tant, els castellanoparlants no tenen tantes oportunitats de complir els seus desitjos; però, a la vegada, deu ser el tipus d'establiment que els immigrants més regenten, sobretot en determinades zones.

II. Competència lingüística i usos

ció de l'entorn humà. En el mateix sentit es pot explicar que l'«escola» s'hi approximi, ja que, normalment, la composició del grup d'individus que hi coincideixen va en relació amb la de l'entorn on s'ubica.

Aquesta tendència a una major interrelació entre individus de la mateixa llengua, que s'apunta en la nostra enquesta i en altres treballs, s'ha d'interpretar com a voluntat de *segregació* per reduir la *discriminació* (Colomer 1992). A part de compartir llengua, els individus del mateix grup també solen estar més acostats en altres aspectes (referents culturals, classe i costums socials, etc.).

Pel que fa a l'entorn escolar, hem vist que l'ús en què hi ha més presència en català a les classes és amb «les intervencions d'alguns alumnes», la qual cosa sembla indicar que, com a mínim, un sector d'alumnes va per davant el grau de normalitat lingüística dels seus centres.

«Les explicacions dels professors» són el segon ús en grau de normalització; i, en canvi, «el llibre de text» és el darrer. Les causes d'aquestes diferències poden ser diverses: la major disposició d'una part dels professors, que no del centre o del seminari a què pertanyen, a favor de la catalanització; la poca oferta en el mercat de llibres de text en català; el compromís menor, en casos de manca d'autorització oficial, que suposa usar oralment el català davant el de tenir-hi el llibre de text; etc.

D'altra banda, els alumnes que assisteixen a les classes més normalitzades lingüísticament són els que tenen una procedència més catalanitzada, tant pel grup d'origen familiar i el lloc de residència com per les experiències escolars anteriors. En canvi els que hi participen menys són els més poc catalanitzats, també per origen familiar, per residència i per trajectòria escolar, la qual cosa, sembla que, en la majoria de casos, només ha de possibilitar l'aprenentatge del català, però no fomentar-ne l'ús. No hem tractat en el qüestionari la presència del català en àmbits tan importants com l'àrea dels moviments d'esplai ni d'agrupacions esportives infantils i juvenils. Així i tot en aquests casos sembla que, majoritàriament, la castellanització

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

és més elevada que a les escoles, amb variacions importants també segons els llocs d'ubicació (Palma o pobles).

En el camp dels mitjans de comunicació, la televisió, el més assíduament seguit pels alumnes, és l'únic en què el català supera la gran marginalitat que té en els altres mitjans. Només en la música les altres llengües (l'anglès, en particular) tenen una presència significativa, on igualen el valor que hi té el castellà.

En cap cas el nombre d'alumnes que estan més en contacte amb els mitjans en català no arriba al 10%. El grup d'alumnes que tenen una exposició igual als mitjans en català i als mitjans en castellà, és relativament important en la televisió, però molt baix en els altres dos casos analitzats.

A part de la qualitat dels productes audiovisuals, la proporció d'oferta de televisió en llengua catalana, amb relació a l'oferta en castellà i en altres llengües, és molt superior a la de la ràdio i a la de la música; probablement aquest fet condiciona que la resposta d'audiència d'aquest mitjà entre els alumnes enquestats sigui més elevada que en els altres dos. En aquesta línia d'interpretació es podria explicar el fet que únicament en música la recepció de productes en llengua diferent a les dues oficials té una importància considerable; a més de la forta pressió comercial de l'anglès en el terreny musical, és on freqüentment se'n fa consum sense necessitat de comprensió, cosa que amb els altres mitjans no succeeix.

Les variables d'origen familiar i lloc de residència dels alumnes incideixen en la freqüència del contacte que tenen amb mitjans audiovisuals en català, de manera més o menys intensa, però en canvi no afecten gairebé gens el grau d'exposició als mitjans en castellà.

Els fills de matrimonis autòctons amb residència a pobles són els que, amb més freqüència, sintonitzen emissores catalanes de ràdio i escolten música en català. En canvi els joves del grup IMM de Palma, se situen a l'altre extrem.

II. Competència lingüística i usos

De tota manera, la freqüència amb què veuen televisió en català és poc sensible a aquestes variacions; sobretot a la de residir a Palma o als pobles.

Les diferències més clares es produeixen entre el predomini de contacte amb mitjans en castellà i el del contacte equilibrat amb mitjans d'una i altra llengua.

La variable L1 dels alumnes és la que sembla més relacionada amb la freqüència de contacte amb mitjans audiovisuals en català. Naturalment, els que hi tenen un contacte més assidu, i més important amb relació al que tenen amb els mitjans en castellà, són els de Llcat.

En la premsa les diferències són molt més clares a favor del predomini del castellà. La manca, a Mallorca, de publicacions diàries en català, al costat de la presència de cinc diaris en castellà, i el fet que l'únic que hi ha en català sigui molt menys aprofitable fora del Principat que els altres mitjans de comunicació, sembla que són les principals causes d'aquestes diferències. En aquest sentit també s'explica que una bona part d'alumnes puguin passar sense tenir contacte amb la premsa en català i que, en canvi, siguin ben pocs els que poden passar sense premsa en castellà, fins i tot entre els que diuen llegir-ne en català. Els que accedeixen a la premsa en català no renuncien a la premsa en castellà, mentre que una tercera part dels alumnes que en llegeixen en castellà, contesten que no en llegeixen en català.

La freqüència de contacte amb premsa en català es veu molt afectada per l'origen, el lloc on resideixen i la L1 dels alumnes. Els fills de matrimonis mixtos que viuen a pobles diuen llegir més premsa en català que els del grup AUT de Palma. Això mateix passa amb els del grup IMM de pobles amb relació als del MXT de Palma.

A partir d'aquests resultats sembla que podem afirmar de nou que viure a pobles dóna un comportament favorable al català superior al que tenen els alumnes amb residència a Palma amb un progenitor d'origen català més. Pot ser que, en bona part, l'e-

5. L'entorn lingüístic extrafamiliar

xistència de la premsa forana influeixi en aquests comportaments diferenciats.

En canvi, altra vegada, quan es tracta de premsa en castellà, no hi ha pràcticament oscil·lacions a partir d'aquestes variables.

La lectura de llibres és, probablement, l'activitat de les estudiades aquí que la gran majoria d'alumnes practiquen menys assíduament; i és, però, la que dóna uns valors relatius més favorables a la llengua catalana. Així i tot, la diferència continua essent clarament favorable a la lectura prioritària en castellà. Més de la meitat dels alumnes llegeixen més llibres en castellà que en català, i al revés només passa en el 16,7%.

La majoria d'alumnes, quan llegeixen en castellà, diuen que ho fan perquè els agrada llegir; en canvi en català, la causa majoritària de lectura és l'obligació que imposen els professors. Segons les nostres dades, si no fos per l'escola, el 70% d'alumnes no llegirien mai cap llibre en català. Quasi tots els que passen gust llegint en català també en passen llegint en castellà; en canvi, en sentit contrari només es dóna en poc menys de la meitat dels casos.

El grup d'origen familiar, el lloc de residència i la L1, altra volta són determinants en la variació de resultats al voltant de la lectura de llibres.

Quan tenen la possibilitat de llegir un mateix llibre en català o en castellà, aquesta darrera llengua és la més escollida. De tota manera creiem que cal valorar positivament per a la normalització lingüística que el grup més favorable a escollir els llibres de lectura en català sigui el de COU.

Podem dir, per tant, que el castellà domina com a llengua de contacte amb el món audiovisual i escrit, tot i que el català en algun cas, per la influència de l'entorn i l'origen dels alumnes, pot assolir valors relativament considerables.

Els sectors de població més catalanitzats són també, en els mitjans de comunicació, els que més contacte continuen tenint amb el català. D'altra banda, així com entre els castellanoparlants és freqüent que la tria del castellà impliqui l'exclusió del català, al revés això no passa gairebé mai.

II. Competència lingüística i usos

depenen de la procedència familiar de l'enquestat, sinó, sobretot, de l'entorn on viu. És a dir, reflecteixen més les característiques de l'entorn immediat que les de la família, tot i que hi pugui haver excepcions (com la resta de familiars) o un esbiaixament provocat per la tria, per la selecció dels integrants d'aquest segon cercle de relacions, quan hi ha possibilitats de fer-la.

Aquest col·lectiu de coneguts de la població que estudiam està format per persones de característiques diverses. N'hi ha que són del mateix grup generacional i d'altres que són majors; així mateix n'hi ha que en formen part sense que els alumnes tinguin possibilitats d'escollir-los o que la tria sigui més o menys lliure; d'altra banda, n'hi ha que tenen algun tipus d'autoritat o ascendent sobre ells i d'altres que no. Tota aquesta varietat d'interlocutors hauria de donar respostes diferents si el comportament lingüístic dels alumnes ve condicionat per la llengua i l'edat de la persona a qui s'adreça, la classe de relació que hi tenen, etc⁹³.

A pesar d'aquesta diversitat d'interlocutors, tots tenen en comú el fet que els joves hi estableixen el contacte coneixent quina és la llengua en què aquests parlen; per tant, aquesta llengua, pot ser un condicionant a l'hora d'escollir la que ells hi usaran. En aquest sentit es pot constatar que, amb freqüència, els catalanoparlants en presència de castellanoparlants canvien la seva llengua, amb independència de si aquests entenen

---

93. Les preguntes del qüestionari que recullen informació d'aquest punt (codis W i WE) intenten recollir tota aquesta diversitat. Així, sempre (excepte en el cas de «l'amic o amiga que més t'agrada», per raons òbvies) es fa referència al fet que l'interlocutor pugui ser catalanoparlant o castellanoparlant (però sempre coneixedor de l'altra llengua; la resposta, per tant, no pot venir determinada per les necessitats d'intercomprensió); n'hi ha que són de la mateixa generació que els enquestats («companys de classe», «amics de barriada/poble», «l'amic/amiga que més t'agrada») i d'altres de majors («familiars de més de 30 anys», «coneguts de més de 30 anys» i «professors»). Igualment, entre aquests, n'hi ha de diferent relació jeràrquica i de diferent possibilitat de tria. A més hi ha dos casos en què únicament es fa referència a un «castellanoparlant» que entén el català i a un «catalanoparlant» que entén el castellà.

o no el català. Aquest canvi es pot observar a tot el domini lingüístic, encara que principalment es dona a les ciutats:

«No hi ha cap sector urbà important on el catalanoparlant no cedeixi de llengua davant de persones de llengua habitualment no catalana.» (Strubell 1987: 117)

Si això és així és perquè el comportament de l'individu depèn, a part de fer-ho dels condicionants culturals generals, de les exigències especials que la societat li imposa en virtut del lloc que hi ocupa (Linton 1945: 66), i l'exigència social que tenen els catalanoparlants és, encara, canviar de llengua amb interlocutors castellanoparlants.

6.1.1. Valors globals.

a) Interpretació de les preguntes sense resposta d'aquest apartat.

Abans de comentar els resultats sobre l'ús de la llengua, hem de fer referència al fet que, en aquestes preguntes, hi ha un nombre inesperat d'alumnes que hi responen incorrectament⁹⁴ i que la quantitat dels que no responen és molt més alta del que ha estat habitual fins ara⁹⁵. La interpretació que n'hem fet⁹⁶ és que els alumnes que responen de manera incorrecta (posant una «X» o «Sí») volen indicar que aquell és el tipus de relació que estableixen (amb interlocutors castellanoparlants o catalanoparlants) i no la de la columna del costat, que, en moltes d'ocasions apareix en blanc; d'altres (que hi posen «No»), en canvi, segurament el que volen indicar és que precisament no tenen contacte amb el tipus d'interlocutor que s'hi descriu.

En general el nombre de NC és més alt quan fa referència a interlocutors catalanoparlants (una mitjana de l'11,2% enfront

---

94. Entre el 0,1% i el 3% (↑ T.684).

95. Entre el 3,3% i el 17,5% (↑ T.684).

96. ↑ T.684 i l'anàlisi d'aquest fet, que hi ha a continuació.

II. Competència lingüística i usos

del 7,3%, que si no tenim en compte la pregunta dels familiars passa a ser del 5,3%). Sembla que aquests resultats apunten al fet que, encara que a Mallorca els catalanoparlants siguin més nombrosos que els castellanoparlants, n'hi ha més d'aquests darrers que no estableixen contacte amb els membres de l'altre grup lingüístic. Això pot deure's a dues causes, que de fet no són incompatibles: que els alumnes castellanoparlants adopten postures de segregació més elevades o que hi ha catalanoparlants que no són identificats com a tals pels membres de l'altre grup, perquè no hi exerceixen davant ells⁹⁷.

b) Ús del català i del castellà amb interlocutors coneguts.

En el conjunt de la mostra els valors més significatius que es donen estan representats en el gràfic següent.

Com podem veure, l'ús del català i del castellà que fan els alumnes enquestats varia molt segons la llengua de l'interlocutor⁹⁸. Si és catalanoparlant, els alumnes que hi usen el català sempre són més del 54%; en canvi, si és castellanoparlant, els que hi parlen en català no arriben mai al 22%.

Amb el castellà, com és lògic, passa exactament al revés. En cas d'interlocutors catalanoparlants l'ús del castellà és més baix (no supera en cap situació el 32%); en canvi amb els caste-

---

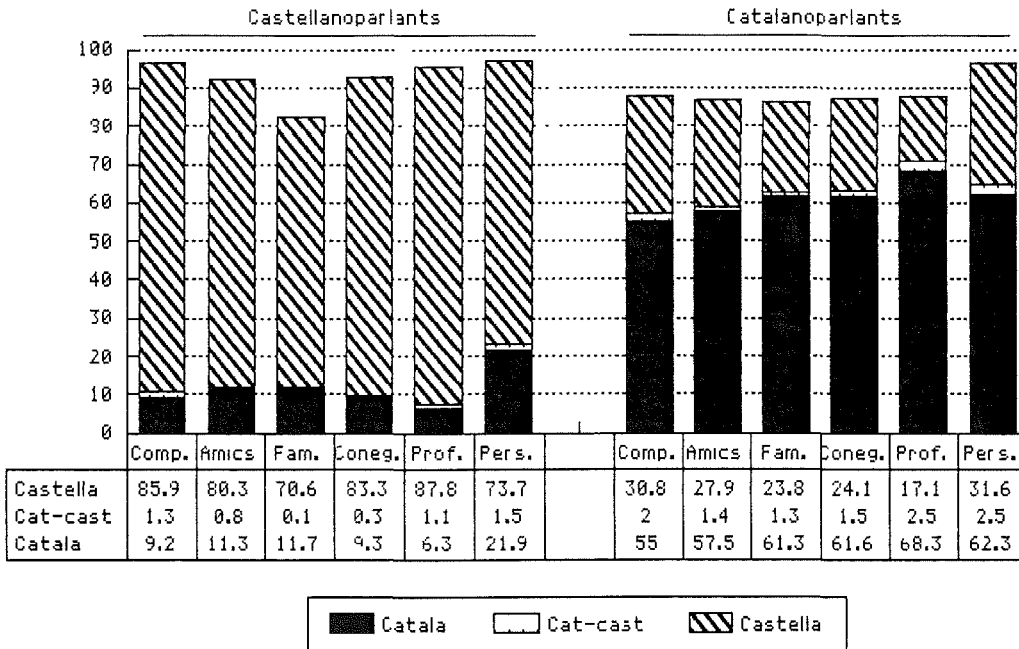
97. A partir d'ara no tndrem en compte els alumnes que contesten malament (el baix nombre que n'hi ha no pot fer variar els resultats que volem comentar) i continuarem considerant els que no contesten com a tals, sense fer cap correcció, la qual tampoc no tendria sentit.

98. El nombre d'alumnes que donen respostes en què intervenen llengües diferents a castellà o a català és insignificant (no supera el 0'2% en cap cas). Les solucions bilingües són també molt baixes (del 0'2% al 3'3%). Sempre són superiors quan els interlocutors són catalanoparlants (de l'1,4% al 2'7%) de quan són castellanoparlants (del 0'2% a l'1,5%) i el màxim valor l'adquireix quan es contesta a la pregunta en què l'interlocutor no és identificat lingüísticament, amb «l'amic/amiga...» (3'3%). Totes dues respostes, a causa d'aquests valors tan baixos, a partir d'ara no seran tingudes en compte i no es representen en els gràfics, com passa també amb els que no contesten (el total d'aquests valors és el que falta per arribar a 100 a la suma dels que s'hi representen).

6. Usos de la llengua catalana

llanoparlants, l'ús passa sempre del 70%. En tots els casos, s'observa, per tant, un ús molt superior del castellà amb relació al català, tant pel que fa als màxims com als mínims.

Ús del català i del castellà amb interlocutors coneguts castellanoparlants i catalanoparlants (↑ T.684)

Sembla clar que els interlocutors castellanoparlants condicionen molt més la llengua dels alumnes que els catalanoparlants, sigui quin sigui el tipus de relació que mantenen amb els alumnes.

Els castellanoparlants que més inclinen a l'ús del castellà amb ells són els professors, quasi el 90% dels alumnes hi usen aquesta llengua, en canvi només el 6,3% diu usar-hi el català. En segon lloc, només a dos punts de distància, hi ha els companys de classe. Després els coneguts de més de 30 anys, els amics, les persones castellanoparlants en general i els familiars, que se situen al voltant del 70%⁹⁹

99. Cal tenir en compte que, en aquesta pregunta, hi ha un 17,5% d'alumnes que no contesten. Això deu suposar que són alumnes que no tenen familiars castellanoparlants. Per tant, la comparació d'aquesta resposta amb les altres és lleugerament esbiaixada i per això no en podem treure conclusions d'aquest tipus.

II. Competència lingüística i usos

Els catalanoparlants que fan parlar més en català als alumnes enquestats són els professors, però només al voltant del 70% (vint punts menys que els equivalents castellanoparlants), mentre que el 17,1% dels alumnes hi usen el castellà. En segon lloc, a sis punts de distància, se situa la resposta que parla de catalanoparlants en general. A continuació hi ha els coneguts i els familiars de més de 30 anys, els amics de barriada o pobles, i, en darrer lloc, els companys de classe, on l'ús del català només arriba al 55%.

Els interlocutors que pertanyen a l'entorn escolar són, com hem vist, els més decisius a fer usar el castellà. Els professors castellanoparlants són els que més el condicionen i després, amb molt poca diferència, els companys de classe, també d'aquesta llengua. En canvi, així com els professors catalanoparlants són els que fan usar més el català als alumnes, els companys de classe són els que ho fan menys.

La resta d'interlocutors que fan usar més el català s'ordenen d'acord a la distància de relació amb els alumnes. Els catalanoparlants en general són els segon factor d'aquest tipus que empeny més els alumnes a usar el català¹⁰⁰, després els coneguts de més de 30 anys i els familiars, tots també catalanoparlants, encara que en tots els casos les proporcions són molt semblants (al voltant del 62%). Els interlocutors catalanoparlants de la mateixa generació són els que menys condicionen l'ús del català en els alumnes, sobretot en l'àmbit escolar.

Els coneguts castellanoparlants de més de 30 anys estan situats en tercer lloc en l'atracció cap a la seva llengua dels alumnes, després hi ha els amics. Els darrers llocs estan ocupats pels castellanoparlants, en general i pels familiars, si bé en aquest darrer cas hi ha una desviació, que ja hem comentat abans, que de no ser-hi els situaria en el mateix nivell que els coneguts i els amics. Per tant, en aquest cas, actuen més a favor del castellà, després de l'àmbit escolar, el major grau de coneixença i l'edat.

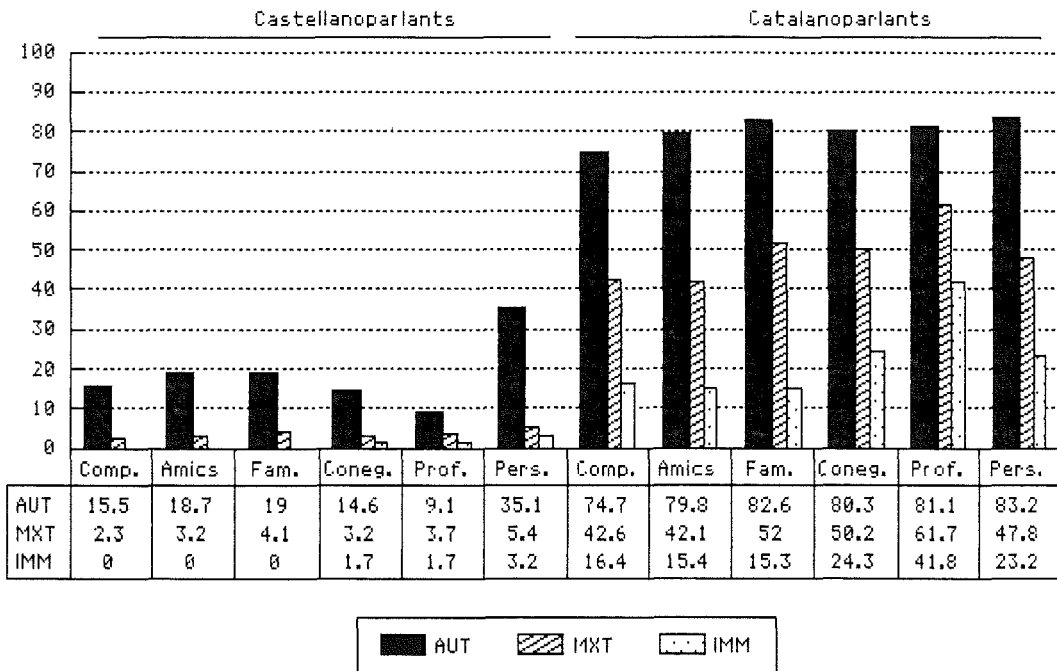
---

100. Això mostra que els catalanoparlants quan hi actuen arrossegueu més els castellanoparlants a usar el català. En canvi els altres catalanoparlants, no els hi arrossegueu tant, perquè probablement són ells els que canvien de llengua.

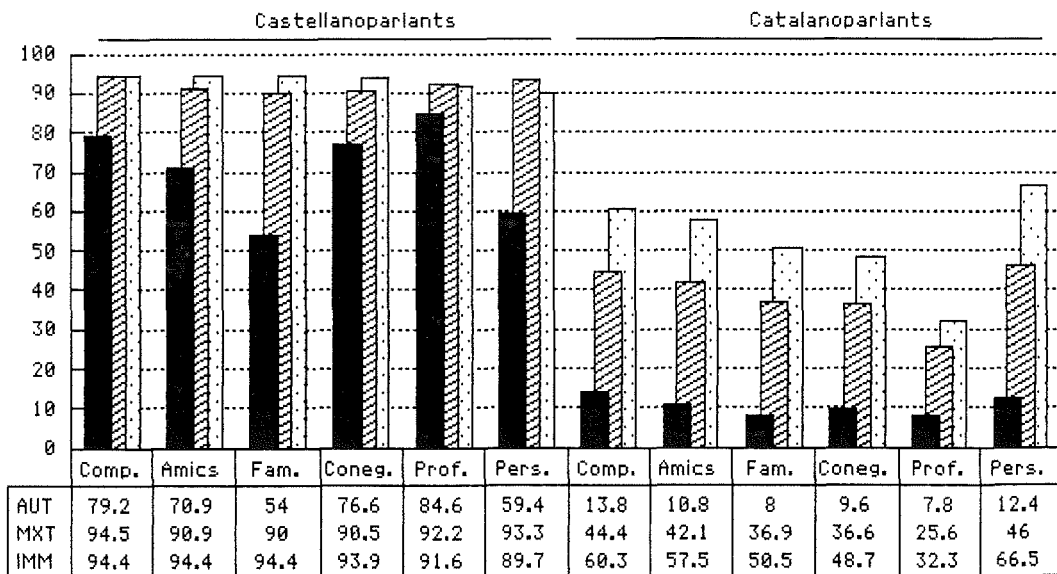
6.1.2. Usos amb coneguts segons l'origen familiar.

Ús del català i del castellà amb interlocutors coneguts castellanoparlants i catalanoparlants. Segons el grup d'origen

I. Ús del català (↑ T.685-687)

II. Ús del castellà (↑ T.685-687)

II. Competència lingüística i usos

És evident que el grup de procedència familiar ha de ser determinant a l'hora d'usar el català o el castellà en el cercle de relacions que hem anomenat «coneguts». Com en tots els altres casos, hi ha una gradació de presència d'ús del català que té el nivell superior entre els fills dels matrimonis autòctons (AUT) i va baixant cap als de matrimonis mixtos (MXT) i als d'immigrants (IMM). El grup d'origen familiar i l'ús del català o del castellà en cada una de les situacions descrites estan, sembla, clarament relacionats.

Les variacions entorn del major o menor ús segueixen una trajectòria paral·lela en els tres casos, tot i que els valors de cada un d'ells són molt diferents.

En els tres grups, el major o menor ús del català i del castellà estan estretament relacionats amb la llengua de l'interlocutor, amb la tendència a cercar de coincidir-hi.

En el grup AUT els usos són pràcticament simètrics però invertits, segons si els interlocutors són castellanoparlants o catalanoparlants. Amb els primers, l'ús del castellà es mou aproximadament entre el 60% i el 85% (excepte amb els familiars, amb els quals baixa fins al 55%, per les raons que hem exposat abans) i el català entre el 9% i el 19% (excepte amb les «persones castellanoparlants» que arriba fins al 35'1%). Amb els catalanoparlants l'ús del català va del 74'7% al 83'2% i el del castellà del 8% al 13'8%. Per tant, prenent com a punt de partida la llengua de l'interlocutor tenen una distribució d'ús de les llengües molt semblant, encara que l'ús del català en tots els casos sigui lleugerament superior, tant en els mínims com en els màxims.

En els altres dos grups, en canvi, es produeix una gran descompensació a favor del castellà. Amb els castellanoparlants els membres d'ambdós grups tenen un comportament lingüístic gairebé idèntic, que situa l'ús del castellà per damunt del 90% i l'ús del català generalment per davall del 5%. Amb els catalanoparlants les diferències entre l'ús del català i del castellà, en el grup MXT, es redueixen molt; en alguns casos pràcticament els valors són iguals (amb companys, amics i «persones» catalanopar-

lants) i amb altres interlocutors hi ha diferències que en el cas més extremat (amb els professors) arriba al 36%, i en els altres dos (amb familiars i amb «coneguts») no supera el 15%.

Els alumnes dels grup IMM, amb els catalanoparlants, només en un sol cas (amb els professors) usen més el català que el castellà, amb una diferència només de 9 punts; amb tots els altres interlocutors usen més el castellà (entre 24 i 44 punts, aproximadament).

6.1.3. Usos amb coneguts segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència.

En analitzar els valors que adquireix l'ús del català en aquestes situacions, segons quin sigui el lloc de residència, podem comprovar que hi ha una major presència del català en els pobles, sigui quin sigui el grup d'origen a què pertanyen¹⁰¹.

El comportament dels fills de pares nascuts als Països Catalans, segons tenguin la residència a Palma o a pobles, és marcadament diferent, de tal forma que sembla clar que ambdues variables estan relacionades. En la resta d'alumnes, tot i que generalment sempre els alumnes de pobles tenen un ús superior de català, la relació entre aquestes mateixes variables ja no és en tots els casos. En el grup de fills de matrimonis mixtos, la residència marca el comportament de manera clara quan l'interlocutor és catalanoparlant o, si és castellanoparlant, és company de classe, «conegut de més de 30 anys» o «persona» castellanoparlants. Entre els immigrants de segona generació, les diferències de comportament es marquen més sobretot amb els companys de classe, amb l'amic/amiga que més els agrada i amb els amics, familiars i «coneguts» catalanoparlants.

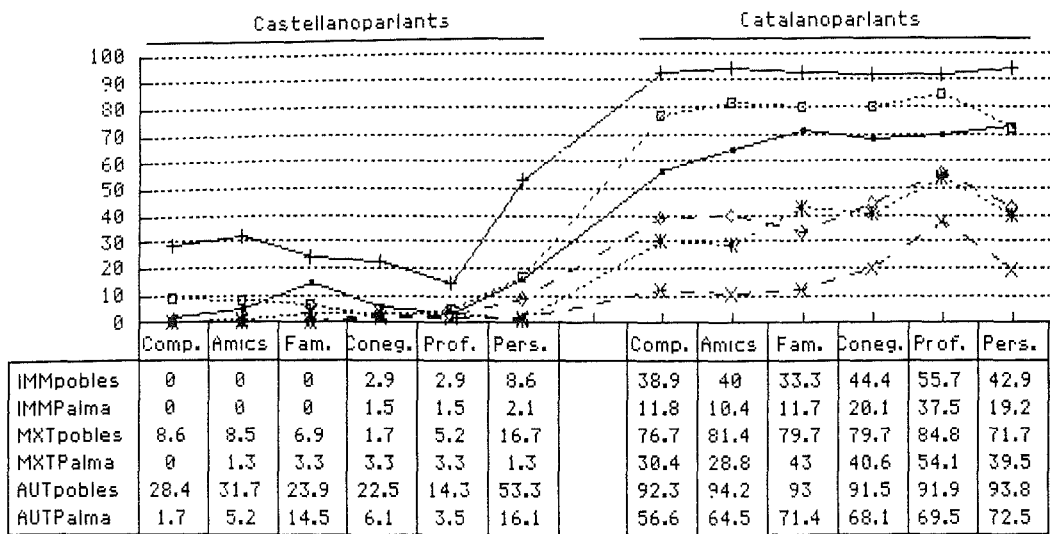
---

101. Cal fer constar que el nombre d'alumnes del grup IMM de Palma que no contesten la pregunta és molt elevat (entre el 25% i el 38%) en tots els casos en què l'interlocutor és catalanoparlant (excepte en la darrera qüestió). També en els mateixos casos els que no contesten del grup MXT de Palma i del grup AUT (excepte, en aquest darrer grup, també amb familiars) supera sempre, encara que de poc, el 10% (↑ T.707-745).

II. Competència lingüística i usos

Ús del català amb interlocutors coneguts

Segons el grup d'origen i el lloc de residència (↑ T.688-689)

Això mostra que el lloc de residència condiciona l'ús d'ambdues llengües, sobretot entre els alumnes del grup AUT. En els altres dos grups, bàsicament només amb els interlocutors catalano parlants o, més rarament, en entorns favorables de relació múltiple (per exemple amb els companys de classe).

Com podem veure en el gràfic, les línies que descriuen el nivell d'ús del català dels diversos grups tenen una evolució bastant paral·lela, tot i algunes variacions. Així el major ús de català en els grups MXT i IMM és amb els professors catalano parlants, mentre que a AUT és amb «persones» catalano parlants. En els grups AUT i MXT que viuen a pobles, el major ús de català amb castellano parlants es dona amb els companys de classe i amb els amics, mentre que a l'altre grup aquestes són les situacions d'ús més baix.

L'ordenació dels grups de major a menor ús del català intercala els grups de procedència segons el lloc on viuen. Així els dos primers grups són tots dos de pobles (AUT i MXT) i els dos darrers tots dos de Palma (MXT i IMM), els intermedis, un de Palma (AUT) i un de pobles (IMM). En les converses amb castella-

6. Usos de la llengua catalana

noparlants les línies d'ús del català de tots els grups (excepte AUT de pobles) formen un feix molt compacte que no arriba al 10% (excepte els alumnes del grup AUT de Palma amb els familiars i les «persones castellanoparlants» i el MXT de pobles amb aquests darrers interlocutors). El grup AUT de pobles situa els valors d'ús del català amb castellanoparlants entre el 14'3% (amb professors) i el 53,3 (amb «persones castellanoparlants»).

En els usos amb catalanoparlants les línies se situen més disperses, encara que podem distingir dues zones. La primera l'ocupen els dos grups AUT i el grup MXT de pobles, que en tots els casos supera el 50% (AUT de pobles supera sempre el 90%; MXT de pobles se situa entre el 71'7% i el 84'8%; AUT de Palma, entre el 56'6 i el 72'5%¹⁰². L'altra zona és ocupada per la resta de grups que no aconsegueixen superar el 50%, excepte amb els professors els alumnes dels grups MXT de Palma i IMM de pobles. Aquests dos grups situen el nivell d'ús de català entre el 28'8% i el 55'7% i el grup IMM de Palma, entre el 10'4% i el 37'5% (el nivell màxim d'ús també s'aconsegueix amb els professors).

6.1.4. Usos amb coneguts segons la L1 dels alumnes.

Una altra variable a observar, amb relació a l'ús amb els coneguts, és la de la llengua primera de l'alumne. Aquesta variable, com ja hem vist, en alguns casos se solapa molt amb la variable «grup de procedència», però permet que analitzem conjuntament els alumnes dels grups AUT i MXT que tenen el català com a L1; i, per altra banda, també els que --sobretot d'aquest darrer grup-- hi tenen el castellà amb la majoria dels alumnes del grup IMM.

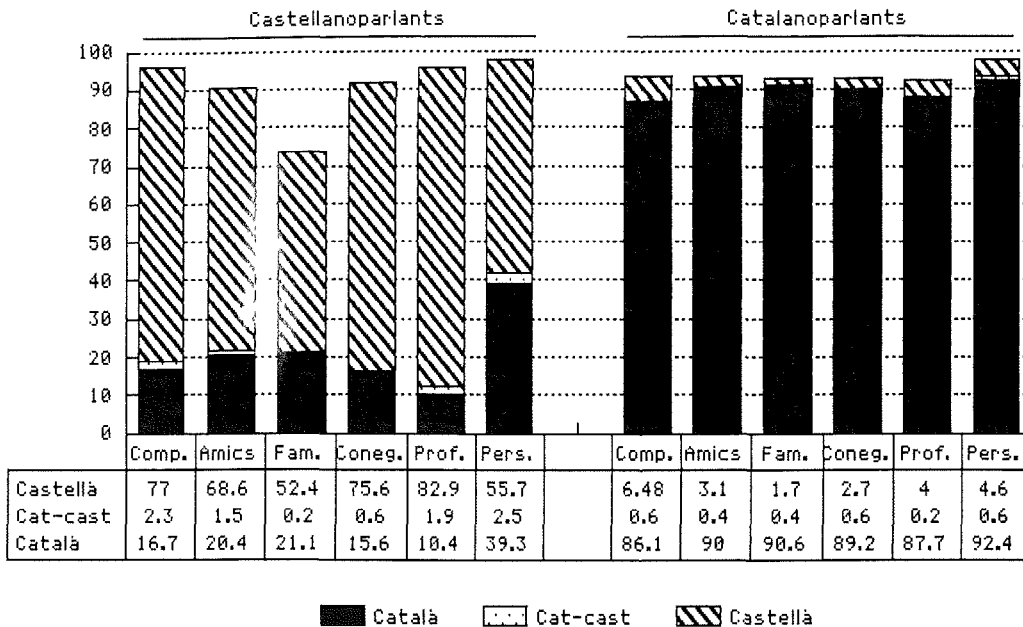
---

102. Fixem-nos que gairebé els valors més baixos del grup que més usa el català coincideixen amb els valors més alts del grup que el segueix.

II. Competència lingüística i usos

Els alumnes de L1cat (que representen el 55'0% del total) mostra una alta fidelitat d'ús de la seva llengua quan l'interlocutor és també catalanoparlant.

Ús de català i de castellà amb interlocutors coneguts (L1cat) (↑ T.691)

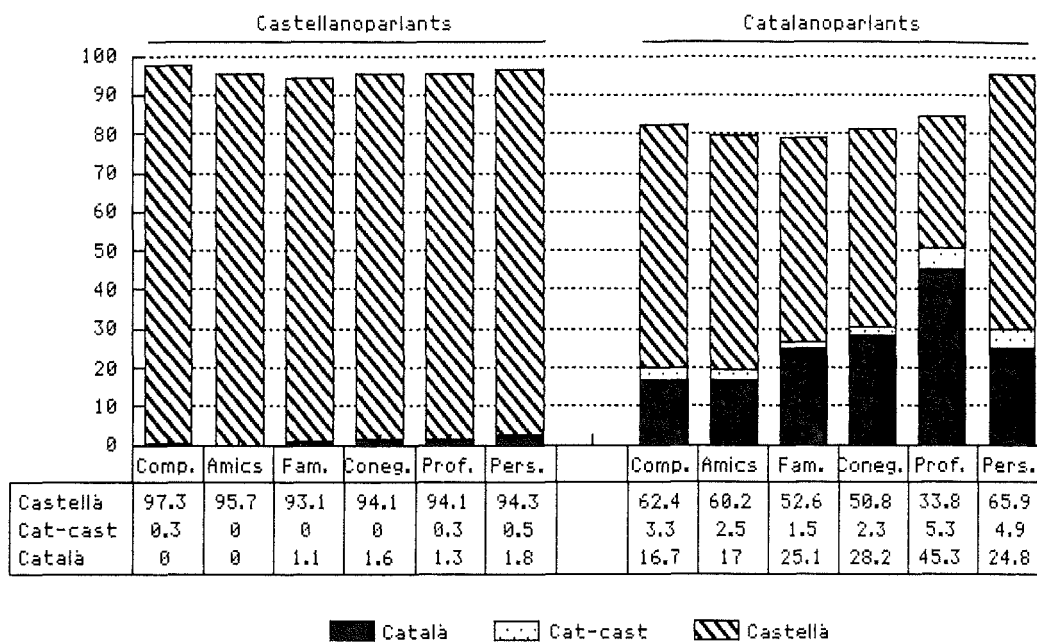
En aquest cas el tant per cent d'ús del català se situa entre el 86'1% i el 92'4%. Però quan l'interlocutor és castellanoparlant, tot i que entengui el català, l'ús d'aquesta llengua queda reduït a valors molt inferiors (entre el 10'4% i el 21'1%, excepte quan la pregunta fa referència explícita a una «persona» castellanoparlant que entén el català, on se situa en el 39,3%).

En canvi, en el grup d'alumnes de L1cast (que suposa el 41,3% de la mostra), la fidelitat a aquesta llengua amb persones del mateix grup lingüístic és molt elevada (entre el 93,1% i el 97,3%) i quan l'interlocutor és catalanoparlant, tot i que baixa (se situa entre el 50'8% i el 65'9%, excepte amb els professors que descendeix fins al 33,8%), es manté molt per damunt de l'ús que hi fan del català (entre el 16,7% i el 28'2%, excepte amb els professors, on es duplica la mitjana: 45,3%).

6. Usos de la llengua catalana

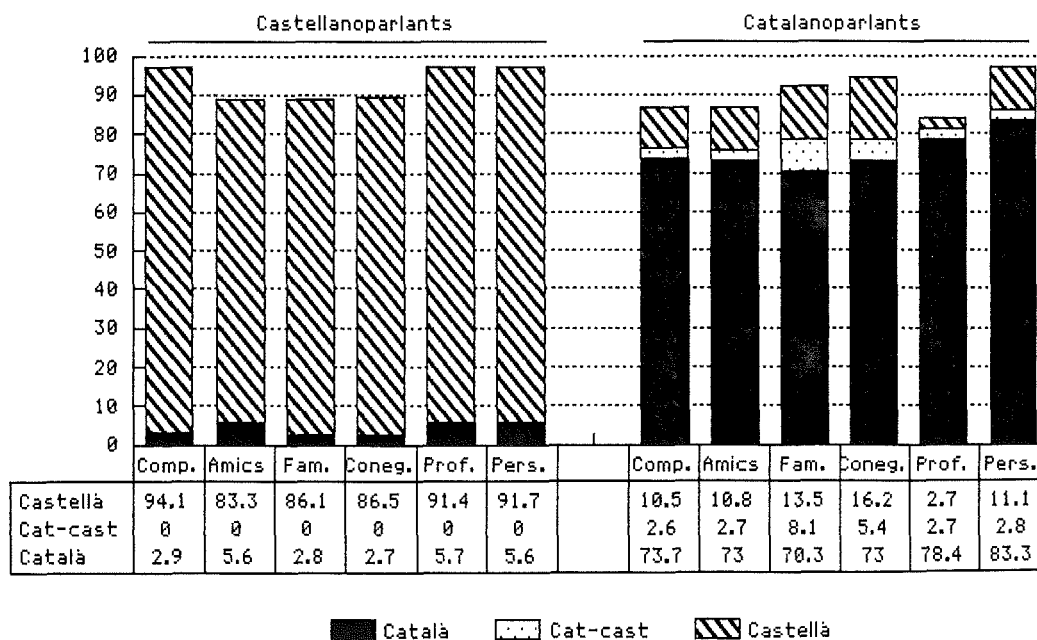
Ús de català i de castellà amb interlocutors coneguts (L1cast)

(↑ T.691)

Ús de català i de castellà amb interlocutors coneguts (L1bil)

(↑ T.691)

II. Competència lingüística i usos

El grup d'alumnes que es defineixen com a «bilingües» de L1 (que representen el 3'8% de la mostra), fa uns canvis de llengua bastant regulars en relació amb la llengua del seu interlocutor. De tota manera, els valors del castellà, màxims (de 83'3% a 94'1%) i mínims (de 2'7% a 16'2%), són superiors als del català (de 70'3% a 83'3% i de 2'7% a 5,7%).

Els professors de llengua diferent a la dels alumnes són els interlocutors que els fan usar més l'altra llengua i menys la pròpia. En canvi, l'interlocutor de llengua igual a la pròpia que els fa mantenir més la fidelitat és la «persona» catalanoparlant en el grup de L1cat i els companys de classe entre els de L1cast.

Entre els «bilingües» aquests màxims i mínims es reparteixen entre els que hem vist ara. L'ús més elevat de català és amb la «persona» catalanoparlant i el més baix amb els «coneguts» castellanoparlants; el més alt de castellà és amb companys de classe d'aquesta llengua i el més baix amb els professors catalanoparlants.

6.1.5. Les llengües usades amb coneguts segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència¹⁰³.

La majoria d'alumnes usa el castellà i el català en relacionar-se amb persones conegudes. La tria d'una o altra llengua depèn bàsicament, com hem vist, de la llengua de l'interlocutor. Així i tot, però, el grup de procedència familiar (relacionat

---

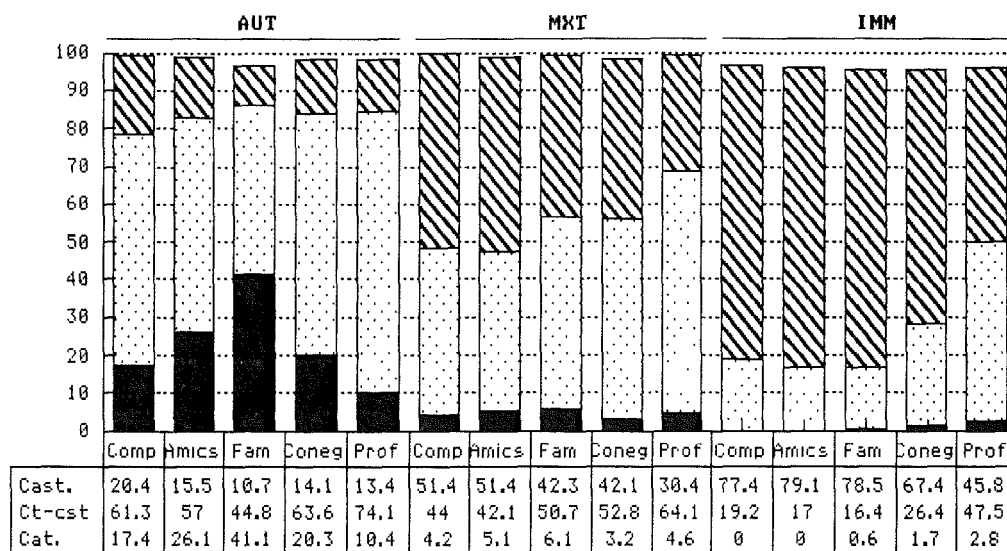
103. A manera de síntesi de totes les dades que hem vist amb relació al comportament lingüístic dels alumnes quan parlen amb coneguts, agrupam en una sola variable les que fins ara manteníem com a dues, a partir de la llengua de l'interlocutor. Així tindrem els valors de les opcions lingüístiques dels alumnes en tots els casos anteriors, amb independència de la llengua de l'altre. En aquest cas deixaran de ser distorsionadores les respostes incorrectes i les dels alumnes que no contesten (que d'aquesta manera, es redueixen moltíssim en tots els casos, com podem veure en el gràfic).

6. Usos de la llengua catalana

amb la L1) també determina de forma prou clara l'actitud lingüística dels alumnes en aquests contactes.

Ús de català i de castellà amb interlocutors coneguts

Segons el grup d'origen (↑ T.692-694)

■ Cat.   ▨ Ct-cst   ▩ Cast.

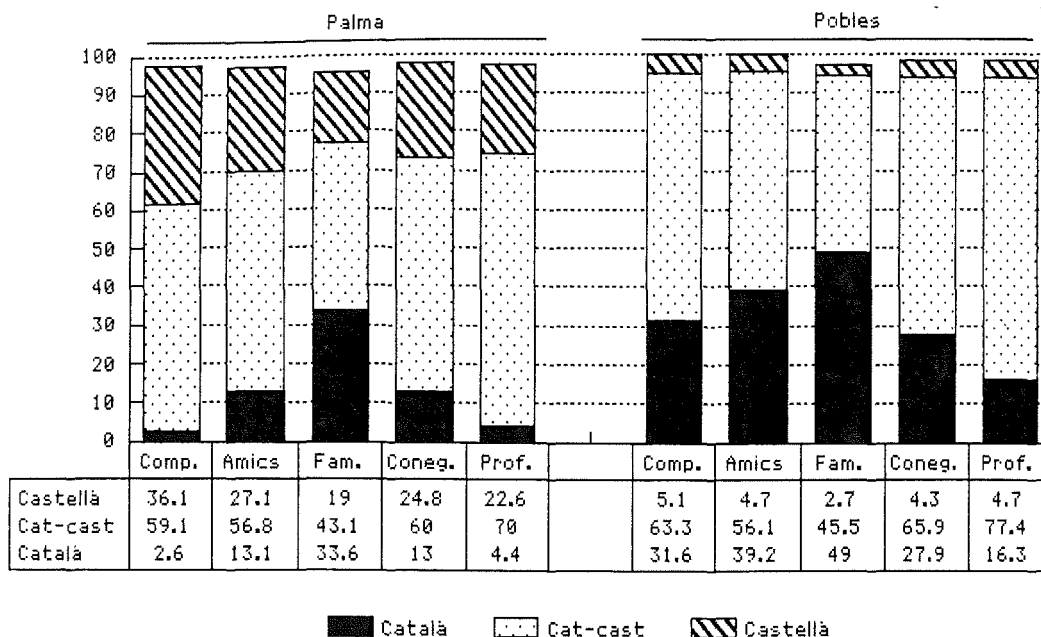
En el grup AUT l'opció majoritària és la d'usar les dues llengües, seguida de la d'usar exclusivament el català, excepte amb professors i companys de classe, on la segona posició l'ocupa el castellà. L'àmbit escolar per als fills de matrimonis autòctons, per tant, és precisament el lloc on el castellà té més presència que el català.

En el grup MXT, en canvi, hi ha dues situacions on el castellà és majoritari (amb els interlocutors de la mateixa generació: companys i amics) i tres on ho és l'opció bilingüe (amb interlocutors més grans: familiars, «coneguts» i professors). És a dir, amb la pròpia generació domina el castellà; amb la superior, l'opció a les dues llengües; per tant, en aquest darrer cas hi ha una major adaptació a l'interlocutor.

En el grup IMM, en tots els casos domina l'ús del castellà, excepte amb els professors on domina l'ús de les dues llengües (47'5% enfront al 45'8% d'ús habitual del castellà).

II. Competència lingüística i usos

Ús de català i de castellà amb interlocutors coneguts
Segons el lloc de residència. Alumnes del grup AUT (↑ T.642)

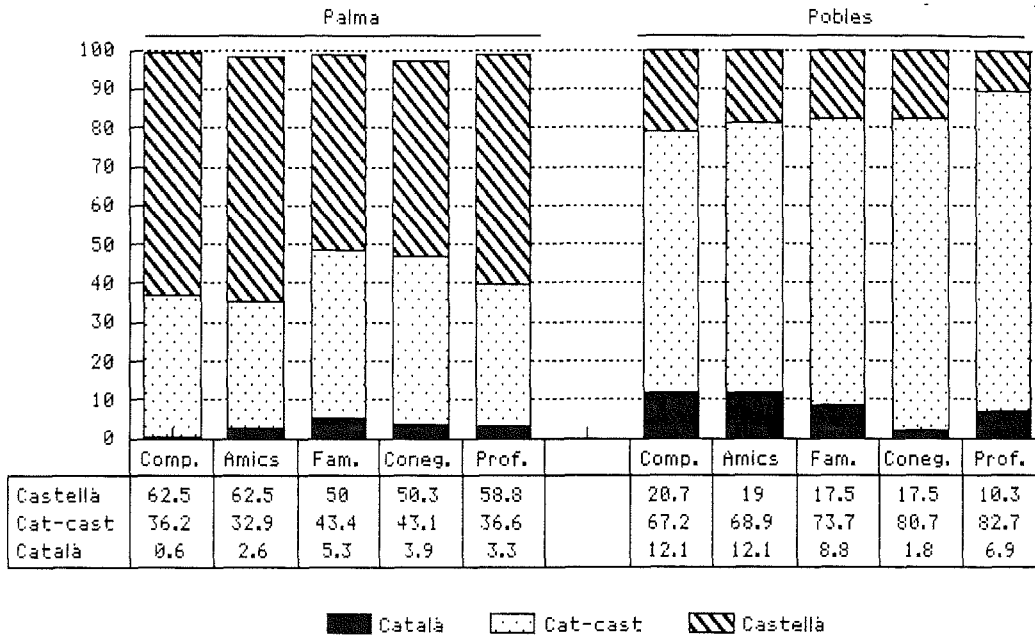

La residència a pobles o a ciutat determina una vegada més desviacions de la mitjana a favor del català o del castellà, respectivament. Això fa, per exemple, que en el grup AUT de pobles l'opció «català» sigui la majoritària amb els familiars o que a Palma (excepte amb la família) la segona opció més freqüent, després de la bilingüe, sigui sempre el castellà.

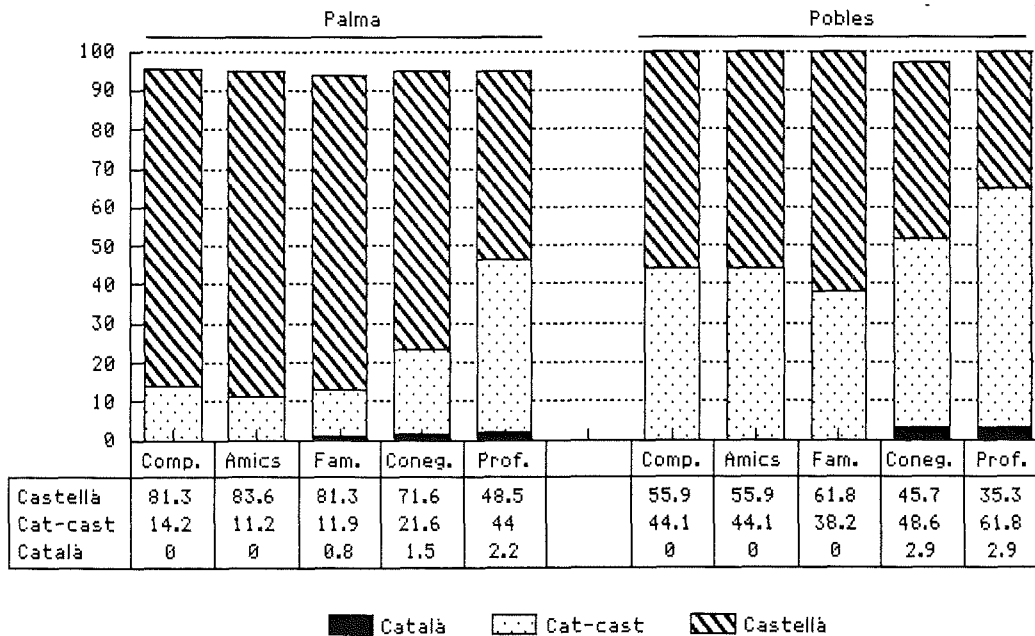
Entre els fills de matrimonis mixtos (MXT) amb residència a pobles la primera opció és sempre la bilingüe, seguida de la del castellà; en canvi entre els de Palma sempre és el castellà, excepte amb els professors on ho és la que es refereix a l'ús de les dues llengües.

6. Usos de la llengua catalana

Ús de català i de castellà amb interlocutors coneguts
Segons el lloc de residència. Alumnes del grup MXT (↑ T.693)

Ús de català i de castellà amb interlocutors coneguts
Segons el lloc de residència. Alumnes del grup IMM (↑ T.694)

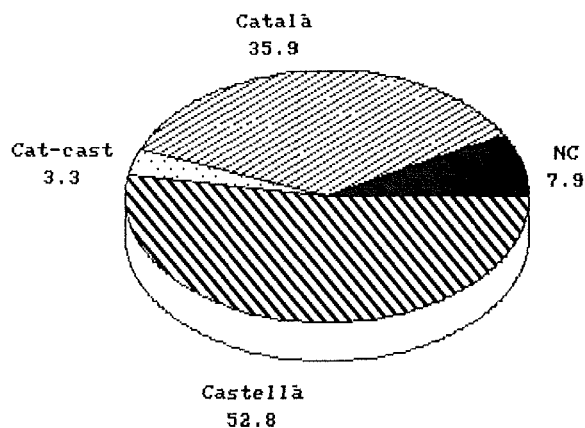
En el grup dels fills d'immigrants (IMM) de pobles l'opció bilingüe ocupa el primer lloc amb professors i «coneguts» i se situa en tots els altres casos només a deu punts del castellà, excepte amb els familiars que se situa a 22. Entre els de Palma,

II. Competència lingüística i usos

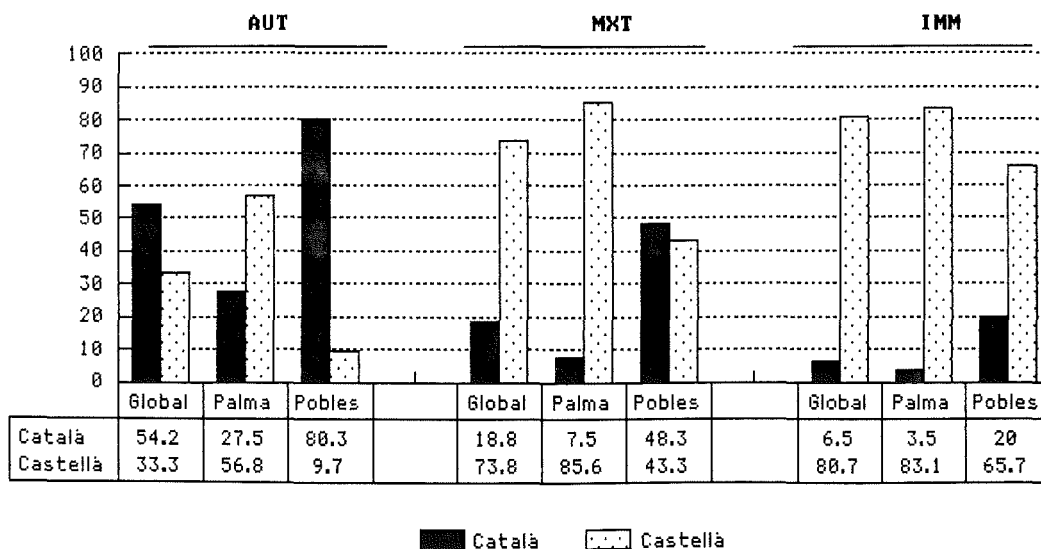
el castellà és l'opció majoritària a molta distància de la resta (entre 50 i 70 punts, aproximadament), excepte amb els professors que la bilingüe s'hi acostava fins a quatre punts.

6.1.6. L'ús de la llengua amb l'amic o amiga que més els agrada.

Amb l'amic o amiga que més els agrada la majoria d'alumnes usen la llengua castellana (↑ T.684). L'ús del català se situa a una distància prou considerable (17 punts). Aquesta dada és important perquè suposa un contacte intrageneracional. És a dir, si es pot fer una projecció d'aquest ús en el sentit que en els matrimonis del futur immediat, a Mallorca, en faran un ús semblant, més de la meitat usaran només el castellà i, ben probablement, serà la llengua que transmetran als fills. Cal tenir en compte que, aquestes parelles, seran les equivalents a les que ara consideram autòctones (AUT).

Llengua usada amb l'amic/amiga que més els agrada Segons el grup d'origen i el lloc de residència (↑ T.685-690)

6. Usos de la llengua catalana

Si tenim en compte l'origen familiar i el lloc de residència, podem veure que l'ús del català amb «l'amic/amiga» que més els agrada només supera el 50% entre els alumnes fills de matrimonis autòctons que viuen a pobles (80,3%); amb els dels matrimonis mixtos de pobles se situa al 48'3% (enfrent del 43,33 del castellà). En tots els altres casos no arriba al 30%.

Els alumnes que tenen el català com a L1, amb l'amic o amiga que més els agrada, usen majoritàriament, encara que no amb un avantatge gaire considerable, la llengua catalana. Els altres joves, tant si tenen el castellà com a L1 com si hi tenen les dues llengües, molt majoritàriament hi usen el castellà; el percentatge dels que hi usen el català només és l'1,8% dels castellanoparlants i el 18,4%, dels bilingües (↑ T.691).

6.1.7. Ús d'una sola llengua en totes les situacions.

Els alumnes que han donat com a resposta la mateixa llengua a totes les preguntes no són gaire, però la distribució per grups d'origen familiar és, potser, significativa.

ÚS D'UNA SOLA LLENGUA EN TOTES LES SITUACIONS

	AUT		MXT		IMM	
	casos	% de tot el grup	casos	% de tot el grup	casos	% de tot el grup
Català	30	5,8	1	0,4	0	0,0
Castellà	24	4,7	43	18,7	60	31,4

Mentre quasi una tercera part dels fills de matrimonis d'origen immigrant es relaciona amb els interlocutors del seu entorn quotidià només en castellà, només una vintena part dels fills dels matrimonis autòctons diu fer el mateix en català, quasi els mateixos que diuen fer-ho exclusivament en castellà. Entre els fills dels matrimonis mixtos, sols n'hi ha un que només s'hi relacioni en català i, en canvi, quasi una cinquena part només ho fa en castellà.

II. Competència lingüística i usos

Amb tots aquests resultats podem veure que, fins ara, el grup a la pràctica més bilingüïtzat és el d'origen autòcton, mentre que els d'origen mixt o immigrant utilitzen bàsicament el castellà, encara que són majoria els que, també, encara que amb més poques ocasions, han d'usar el català. En el grup MXT, els que viuen a pobles es col·loquen prop dels autòctons, mentre els que viuen a Palma se situen més prop dels immigrants. El canvi lingüístic suposa un esforç a l'individu que el fa, per tant tendeix a evitar-lo si la situació no li crea una imperiosa necessitat de fer-ho o no en té una motivació important. Les diferències entre el comportament dels membres d'un i altre grup mostra també la diferència de vitalitat lingüística respectiva.

Aquesta tendència dels autòctons al canvi immediat de llengua quan parlen amb castellanoparlants no es correspon del tot a una idea conscient que hagi de ser així; fins i tot, de vegades, la presència de tercers que observen condiona la conversa entre dues persones (Aracil 1982: 145). Les conductes socials, són, en general molt rutinitzades i, en moltes d'ocasions, l'individu actua sense parar atenció sobre el que fa. En una altra part del treball¹⁰⁴ analitzam aquest aspecte, però podem avançar que, entre els alumnes que tenen el català com a L1, la gran majoria (86,2%) creuen que no és una falta d'educació parlar en català a castellanoparlants que entenen el català. Igualment, en les reunions mixtes, el 21'4% creuen que només s'ha de parlar en català i el 28,5% diuen que cadascú ha de parlar en la seva llengua; per tant haurien de parlar en català el 49'9% (sense comptar el 42'2% que diu que cadascú hauria de parlar en la llengua que vulgui). Fins i tot en una reunió on hi ha qualcú que entén el català amb dificultat la majoria creuen (63,9%) que s'hauria de parlar en català.

A la pràctica, però, només entre el 10% i el 40%, segons quin sigui l'interlocutor, mantenen l'ús del català amb castellanoparlants.

---

104. v. Capítol 7.1.

6.2. ÚS DE LA LLENGUA CATALANA AMB DESCONEGUTS.

En abandonar l'àmbit familiar i les relacions que s'estableixen amb persones conegudes i, per tant, identificades lingüísticament, els individus que viuen en societats en què hi ha contacte de dues comunitats lingüístiques han d'optar, si dominen les dues llengües, per una o per l'altra en adreçar-se a desconeguts.

En principi, sembla que hi pot haver distints factors que en determinen l'elecció. Per exemple:

a) La llengua primera de l'individu.

Aquest factor fa que un individu usi la seva llengua en adreçar-se a una altra persona de la mateixa societat, independentment que després -segons la resposta que rebí- canviï o no. Aquesta situació sembla que es pot donar de manera més espontània en societats en què els parlants d'una llengua compreguin sense dificultat l'altra i en què l'ús d'una o altra no comporti més connotacions que la de pertànyer a un dels dos grups.

b) La llengua *pròpia* (*històrica*) de la comunitat.

Les situacions en què la tria de llengua es fonamenta exclusivament en la condició de llengua *pròpia*, probablement són de freqüència molt baixa i poden afectar la tria d'individus ideològicament motivats a fer possible el manteniment d'aquesta llengua.

c) La llengua *oficial*, en cas que sigui diferent de la *pròpia*.

L'elecció de la llengua *oficial*, exclusivament per aquest fet, pot ser important en casos de discriminació i persecució legal de la llengua *pròpia*. Aquesta tria evita que interlocutors, emparats per la Llei, *agredeixin* (amb alguna de les múltiples possibilitats d'agressió) els parlants de l'altra llengua i facilita la identificació de l'individu amb el grup dominant.

II. Competència lingüística i usos

d) La llengua de la majoria relativa.

Quan s'escull la llengua majoritària, sol ser en casos en què la diferència relativa d'una i altra és gran. Aquesta tria es fonamentaria en el fet que les probabilitats que el desconegut sigui de llengua majoritària són molt més elevades que no que sigui de llengua minoritària. Aquest factor pot explicar comportaments lingüístics diferents d'un mateix individu segons l'entorn de l'acte de comunicació (ciutat-pobles, adults-joves, etc.).

e) La llengua dels monolingües.

En situacions de *bilingüisme unilateral* la tria de la llengua dels monolingües assegura, en tots els casos, l'èxit de la comunicació, mentre que la tria de la L1 dels bilingües, no. Aquest fet condiciona clarament la tria a favor de la primera.

f) El grup lingüístic associat a les característiques evidents de l'interlocutor desconegut (aspecte físic, professió, etc.).

Quan hi ha determinades característiques físiques (trets racials, color, etc.), d'aspecte extern (manera d'anar vestit, per exemple) o funcions socials (professions, relació amb la societat, etc.)¹⁰⁵ que s'associen a un dels dos grups lingüístics, la tria de llengua per adreçar-s'hi pot ser condicionada per aquest factor.

g) L'evolució de l'equilibri entre les dues llengües en contacte (retrocés o avanç de l'ús social, per exemple).

D'igual forma, en processos de canvi lingüístic (substitució o normalització), en la tria poden intervenir-hi també uns altres factors (edat, sexe...). Aquest aspecte tendria molt de paral·lelisme amb el comentat a l'apartat (d).

---

105. Hi ha actituds i característiques de la personalitat que poden adjudicar-se als individus pel seu estatus especial dins la societat, les quals, encara que aquesta adjudicació tenguin poc a veure amb la realitat, amb freqüència es reflecteixen en el comportament dels altres davant seu (Linton 1945: 79).

6. Usos de la llengua catalana

És probable que gairebé mai no influeixi només un sol d'aquests factors a l'hora de condicionar la tria, sinó que l'individu actuï condicionat per la combinació d'alguns.

En la nostra situació, només seria en tots els casos favorable a la tria de la llengua catalana el factor (b), que afecta, segurament, poca gent. En canvi, favorables sempre a l'elecció de la llengua castellana n'hi hauria dos, (c) i (e), d'abast molt més ampli. Cal dir que la situació descrita a l'apartat (c), encara que en l'actualitat no es doni -com a mínim de forma explícita i oficial-, continua condicionant el comportament de molts d'individus, com a inèrcia de la situació anterior.

El factor descrit a l'apartat (a) actuaria en el sentit de reforçar la lleialtat lingüística. En certa manera podríem dir que es neutralitzaria.

En tots els altres casos, els factors poden actuar a favor d'una o altra llengua segons les situacions i, sobretot, segons la percepció que cadascú en té (llengua majoritària en determinats espais geogràfics o situacions, procés de substitució lingüística...).

La tendència -en situacions neutres- a continuar la conversa en la llengua inicial d'interpel·lació i la de mantenir sempre la relació entre les persones en la llengua en què s'iniciaren evidència la importància de la tria de llengua en el primer contacte amb desconeguts en l'evolució de l'equilibri lingüístic en una societat.

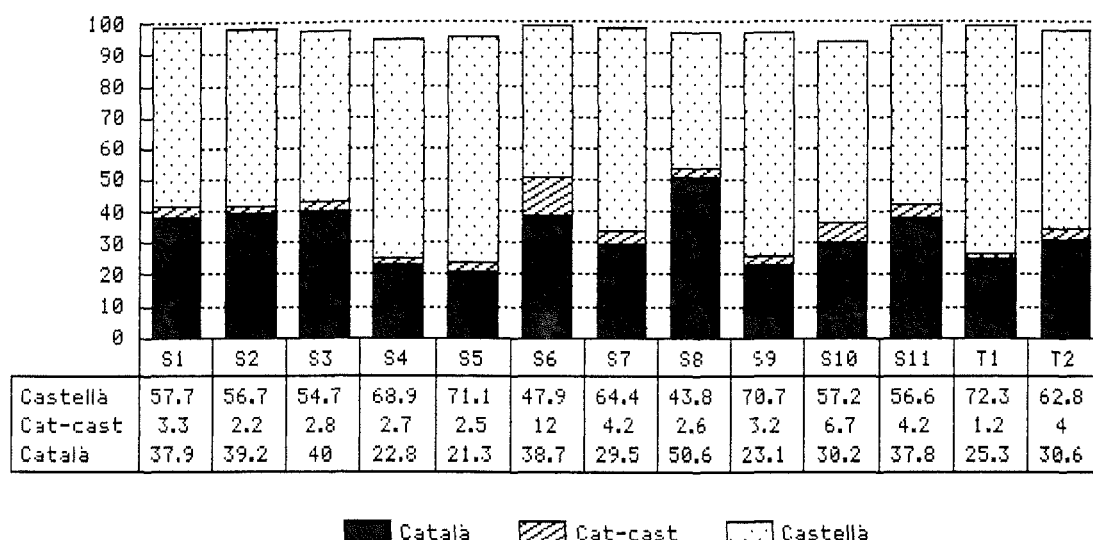
En la mostra que ens ocupa, ja hem vist que per a la pràctica totalitat dels alumnes no hi ha cap dificultat que afecti les habilitats lingüístiques perquè s'expressin en català en contactar amb desconeguts. Les desviacions de comportament dels alumnes amb relació a la seva L1, evidenciaran el pes que poden tenir els altres factors i en quin sentit pesen més.

II. Competència lingüística i usos

6.2.1. Situació global.

Els usos que fan el conjunt d'alumnes enquestats nascuts a terres de parla catalana són els reflectits en el gràfic¹⁰⁶.

Ús del català i del castellà amb desconeguts (↑ T.784-786)

Interlocutors.- S1: Dependent/a d'una botiga; S2: Empleat/ada de banc; S3: Policia municipal; S4: Policia nacional; S5: Guàrdia civil; S6: Professor/a; S7: Cambrer/a; S8: Empleat/ada de l'Ajuntament; S9: Empleat/ada de discoteca o de pub; S10: Si anassen a demanar feina; S11: Metge/essa; T1: En telefonar a un lloc públic o a una oficina; T2: En contestar al telèfon.

Si comparem tots aquests resultats amb el 49'2% que declarava tenir el català com a primera llengua, veurem que, en tots els casos (excepte en parlar amb un empleat/ada de l'ajuntament) els joves que usen el català en aquest tipus de situacions són bastants menys que els que el tenen com a 11. Això sembla indicar que els factors que més pesen sobre la població estudiada són els favorables a l'interpel·lació en castellà.

Contràriament al que hauria de passar en una situació en què el català gaudís de normalitat social, la gran majoria d'alumnes estableix aquestes relacions en castellà. Cal fer notar també que les situacions d'ús de les dues llengües són gairebé insig-

106. Les preguntes del qüestionari que afecten aquest apartat són les marcadetes pels codis S1, S2... S11, T1 i T2. En el gràfic, no hi consten els valors dels alumnes que no contesten (entre l'1,1% i el 5,9%) (↑ T.774-786).

6. Usos de la llengua catalana

nificants; en general es mouen entre l'1,2% i el 6'7%, a excepció de la situació 6 («Amb un/a professor/a») que arriba fins al 12%.

Així i tot, aquesta tria d'una o altra llengua no és regular, sinó que segons el tipus d'interlocutor el decantament a favor del castellà és més o menys pronunciat. Per tant la influència dels factors a què fèiem referència abans és desigual segons l'interlocutor.

Els usos més baixos de català s'estableixen, amb poca variació (1,8%), amb els guàrdies civils (S5), els policies nacionals (S4) i els empleats de discoteca o de pub (S9). Aquestes tres situacions són també entre les quatre en què s'usa més el castellà.

En el cas de les forces de seguretat poden influir-hi de manera decisiva diversos factors que actuen a favor de l'ús del castellà entre una bona part dels alumnes catalanoparlants: la llengua *oficial* amb els representats de l'estat i la pertinença (o com a mínim així majoritàriament es creu) al grup lingüístic castellà de la major part dels membres d'aquestes professions.

En el cas de l'empleats de discoteca o de pub, a part de la, probablement, major presència de persones de procedència forastera en aquestes ocupacions, també hi influeix la seva vinculació quasi exclusiva al món dels joves; els quals, a la nostra societat, sempre apareixen més relacionats amb el castellà que els adults.

A continuació se situa, a dos punts, la conversa per telèfon quan és l'enquestat qui truca i ho fa a unes oficines o a un lloc públic (T1). En aquest cas deu pesar sobre qualsevol altre factor el paper d'*interlingua* que juga el castellà pel fet de ser coneguda de tots. El contacte per telèfon fa que la impossibilitat de veure la persona amb qui parles no permeti comprovar altres factors que podrien ajudar a l'ús del català (aspecte físic o extern, edat, àmbit en què es troba qui contesta, etc.). Alhora aquesta és la situació on s'usa més el castellà (72,3%), que agafa l'avantatge de les respostes bilingües, que aquí és pràcticament nul·la.

II. Competència lingüística i usos

En els cas de les interpel·lacions als cambrers i cambreses (S7), en què l'ús del català se situa quatre punts per damunt el que es fa en les situacions anteriors, deu pesar sobre qualsevol altra cosa la pertinença majoritària d'aquest sector a la població castellanoparlant, com passava en els tres primers casos. Però aquestes professions ja no es vinculen tan netament com les altres a l'*oficialitat* ni en exclusivitat al món dels joves.

A molt poca distància, a 0'8 punts, se situa l'ús de la llengua en anar a cercar feina (S10). En aquest cas, a favor del català, pot actuar-hi la voluntat d'identificar-se lingüísticament i el fet que en moltes d'ocasions, sobretot en empreses petites, el propietari pertanyi al grup catalanoparlant. En contra, evidentment, hi ha el valor d'*interlingua* del castellà.

A continuació, a un punt, hi trobam la intervenció per telèfon quan reben una telefonada (T2). En aquest cas, el fet que en la majoria d'ocasions qui telefona és una persona coneguda, per tant sabedor de quina és l'adscripció lingüística de qui respon, i per la tendència a establir més comunicacions amb persones del mateix grup que amb les de l'altre, el catalanoparlant, intuïnt la possibilitat que sigui una persona coneguda del mateix grup lingüístic, pot veure menys arriscat el manteniment de la seva llengua i, per això, és present en el 30,6%, ja a 9 punts de l'ús més reduït, amb els guàrdies civils.

A més distància es col·loquen quatre situacions molt pròximes entre elles quant a ús del català: amb el metge (37,8%), amb el dependent (37%), amb l'empleat de banca (39'2%) i amb el policia municipal (40%). En els tres primers casos deu influir en l'augment de l'ús del català que la proporció de catalanoparlants que desenvolupen aquestes feines (i probablement en l'ordre invers en què s'han col·locat) augmenta, en relació amb les que hem vist fins ara. En aquest mateix sentit es pot entendre el comportament amb el policia municipal, en què, a pesar de pertànyer a les forces d'ordre públic (com el guàrdia civil i el policia nacional), se'n distancien amb un ús major del català de prop de vint punts. El lligam amb institucions locals, en lloc d'estatals, la procedència de la majoria d'ells del mateix ter-

ritori on exerceixen i unes actuacions, tradicionalment, més pròximes als ciutadans, sens dubte poden explicar aquesta diferència.

La situació en què la presència del català és major (l'única en què és superior al castellà), a onze punts de distància de la resta, també està vinculada a l'administració local: l'empleat d'ajuntament (S8). En aquest cas, a part de compartir algunes de les característiques dels policies municipals, se'n diferencien precisament perquè no pertanyen a cap força policial, tret que, com hem vist, redueix l'ús del català.

Un cas a part, diferenciat sobretot per la relativa major presència de la solució bilingüe, és el de l'ús amb els professors (S6). Mentre que aquest ús se situa al voltant de les professions menys marcades (metge, dependent i empleat de banca) quant a l'ús de català (38,7%), en l'ús del castellà (47,9%) se situa immediatament abans dels empleats d'ajuntament, és a dir al costat del grup amb el qual menys l'usen. Aquest desajustament és degut a la importància que té la resposta que inclou les dues llengües (12%).

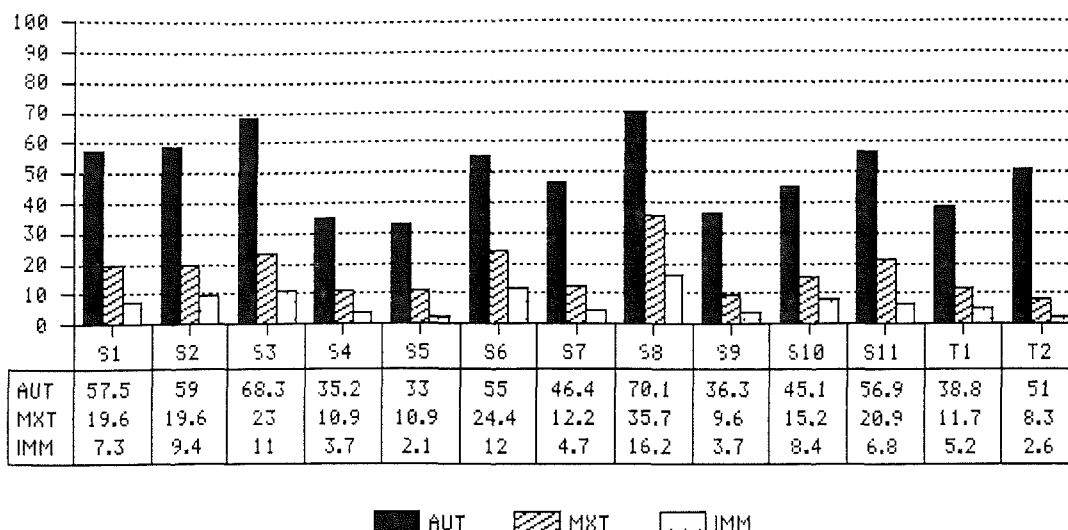
6.2.2. Interpel·lació en llengua catalana amb desconeguts segons el grup d'origen familiar.

Hi ha notables diferències entre el distint grau d'ús del català per part dels membres dels distints grups d'origen, amb un clar avantatge en l'ús del català per als fills dels matrimonis autòctons (AUT). En canvi, la distribució de les situacions de màxim i mínim ús del català és molt semblant en tots els casos. Sempre el major ús de català es fa amb l'empleat de l'ajuntament i els més baixos es donen amb el guàrdia civil, en els grups AUT i IMM, i en contestar al telèfon, en el grup MXT; aquesta situació també té un valor molt baix en el grup IMM.

II. Competència lingüística i usos

Ús del català amb desconeguts

Segons el grup d'origen familiar (↑ T.774-786)

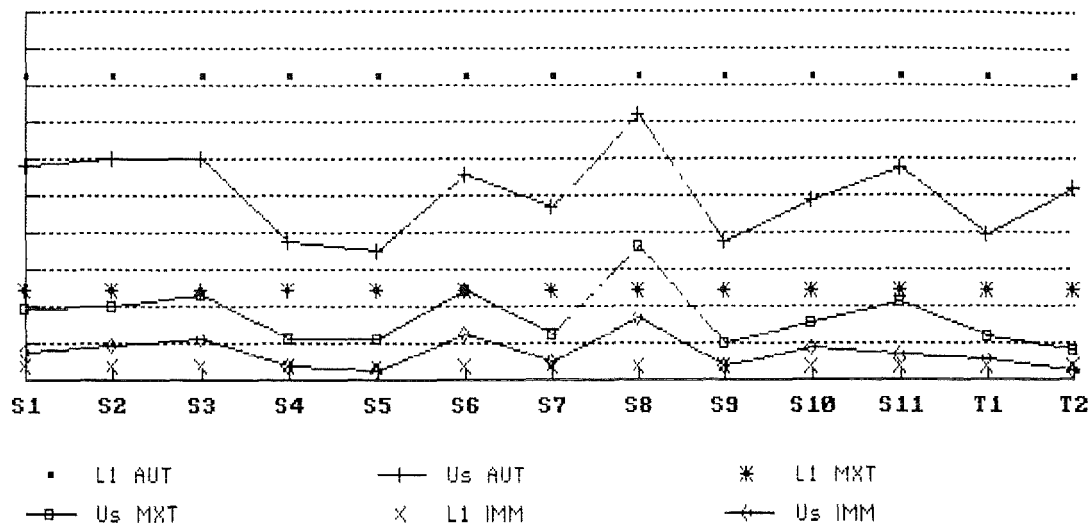
Interlocutors.- S1: Dependent/a d'una botiga; S2: Empleat/ada de banc; S3: Policia municipal; S4: Policia nacional; S5: Guàrdia civil; S6: Professor/a; S7: Cambrer/a; S8: Empleat/ada de l'Ajuntament; S9: Empleat/ada de discoteca o de pub; S10: Si anassen a demanar feina; S11: Metge/essa; T1: En telefonar a un lloc públic o a una oficina; T2: En contestar al telèfon.

Les importants variacions que hi ha en l'ús del català en els distints grups d'origen familiar, sembla que permeten afirmar que aquesta variable està relacionada amb la llengua que trien per parlar amb desconeguts.

6.2.3. Interpel·lació en català a desconeguts amb relació a la L1, segons els grup d'origen familiar.

Així i tot, estudiar només els valors absoluts d'ús de la llengua pot induir a interpretar erròniament el comportament intern dels membres de cada grup. Per establir un element de contrast, pot servir comprovar en quina posició se situen els tants per cent d'ús de cada grup amb el percentatge que tenen de català com a L1 dels alumnes. En el gràfic següent es pot veure amb claredat:

Ús del català amb desconeguts en relació amb la L1
Segons el grup d'origen familiar

Interlocutors.- S1: Dependent/a d'una botiga; S2: Empleat/ada de banc; S3: Policia municipal; S4: Policia nacional; S5: Guàrdia civil; S6: Professor/a; S7: Cambrer/a; S8: Empleat/ada de l'Ajuntament; S9: Empleat/ada de discoteca o de pub; S10: Si anassen a demanar feina; S11: Metge/essa; T1: En telefonar a un lloc públic o a una oficina; T2: En contestar al telèfon.

En primer lloc el que posa de relleu el gràfic és, com ja hem dit abans, la regularitat amb què les distintes situacions actuen sobre els individus enquestats: les línies de tots tres grups segueixen una trajectòria pràcticament paral·lela que, naturalment, també es correspon amb la trajectòria que hem vist que seguia tot el conjunt. La diferència més estrident entre els diversos grups, a partir del que podem observar en el gràfic, es produeix en la darrera situació (en contestar al telèfon). En aquest cas, el grup AUT tendeix a fer un ús mitjà del català, amb relació a la resta de situacions (es col·loca en la sisena posició), mentre que l'ús que en fan els altres dos grups (MXT i IMM), com ja hem vist, tendeix a situar-se en una zona molt més baixa (ocupa la tretzena posició i la dotzena, respectivament). Aquesta diferència coincideix amb l'apreciació que en fèiem, i que ja hem comentat abans: en aquesta situació hi ha la tendència a usar la llengua que els identifica, que n'és l'expressió de grup; per tant en el grup AUT, majoritàriament, la identificació és amb la llengua catalana; en els altres dos, majoritàriament amb la castellana.

II. Competència lingüística i usos

A part d'aquesta constatació, en el gràfic es posa en evidència un altre fet, que consideram essencial per entendre quina és la tendència general d'evolució de la llengua. Hem dit que el grup AUT és el que usa més el català en totes les situacions, però a la vegada és l'únic en què l'ús del català en cap d'elles no supera el percentatge d'alumnes que tenen aquesta llengua com a L1 (82'1%), ans al contrari, en general, hi ha una disminució força important. Per tant, en el grup AUT hi ha una pèrdua considerable del manteniment de l'ús del català en trobar-se amb persones desconegudes dins la pròpia comunitat.

En el grup de fills de procedència familiar mixta (MXT), en la majoria de situacions hi ha també una pèrdua d'ús del català, però en el cas d'ús més elevat (amb l'empleat de l'ajuntament) supera el valor que té com a L1 d'aquest grup (23,5%) i en tres ocasions més, pràcticament, l'igualava (amb el policia municipal, amb el professor i amb el metge).

El grup IMM és l'únic que, en totes les situacions (excepte en dues: amb els guàrdies civils i en contestar les telefonades), l'ús que fa del català amb persones desconegudes és més elevat que el valor que el català hi té com a L1, gairebé insignificant (3,7%).

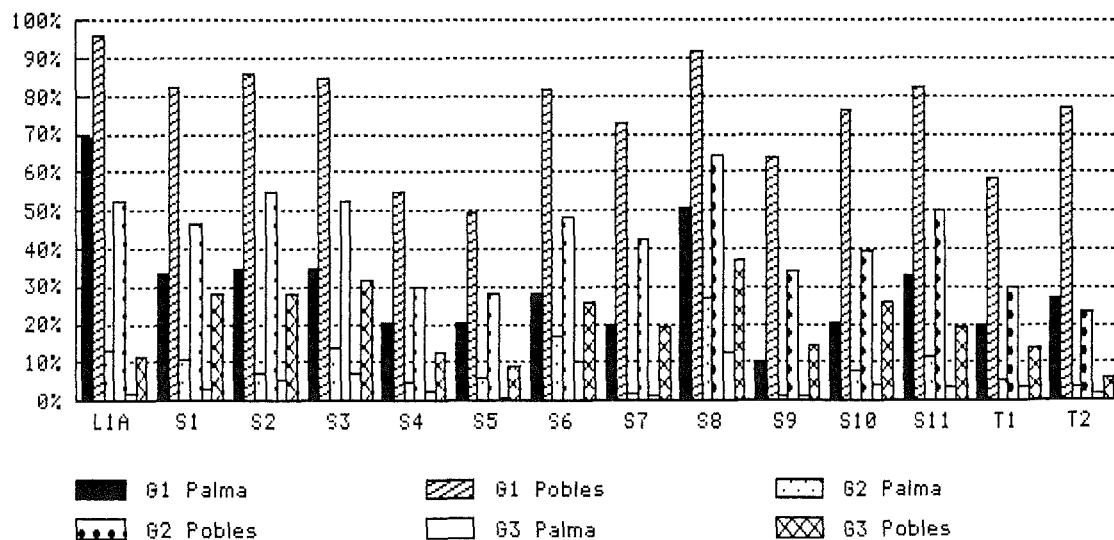
En conjunt, la influència de tots els factors que hem comentat fan que l'evolució tendeixi a afavorir l'ús del castellà. La pèrdua d'ús que es produeix en el grup AUT en totes les situacions és, en valors relatius i en valors absoluts (recordem que és el grup més nombrós), molt més important que els guanys del grup IMM. Hi ha, per tant, una clara tendència a perdre l'ús del català en aquestes situacions. La mitjana d'ús més alta és, com ja hem vist abans, la de la situació que fa referència a l'empleat de l'ajuntament, que se situa en el 50'6%, mentre que el català és L1 en el 51,7% dels alumnes. La situació millor per a l'ús del català només aconsegueix igualar el valor que té com a L1.

6.2.4. Interpel·lació en català a desconeguts segons el grup d'origen i el lloc de residència.

A part del grup d'origen familiar, el lloc de residència pot condicionar, com hem vist en altres casos, el comportament lingüístic dels individus. Per això hem comprovat a cada grup com es distribuïen aquests usos segons el lloc on viuen els alumnes enquestats.

La residència no sols determina la tria, sinó que és més determinant que el grup d'origen i, per altra part, la distribució de percentatges d'ús continua seguint gairebé una trajectòria paral·lela, amb pocs punts d'encreuament, com es pot veure en el gràfic següent (en la primera posició de l'eix de les abscisses hi hem col·locat la situació que ocupa a cada grup el català com a L1 de l'alumne, per poder comparar a la vegada la relació que s'estableix entre aquest valor i els dels diferents usos):

Ús del català amb desconeguts
Segons el grup d'origen familiar i la L1

Interlocutors.- S1: Dependent/a d'una botiga; S2: Empleat/ada de banc; S3: Policia municipal; S4: Policia nacional; S5: Guàrdia civil; S6: Professor/a; S7: Cambrer/a; S8: Empleat/ada de l'Ajuntament; S9: Empleat/ada de discoteca o de pub; S10: Si anassen a demanar feina; S11: Metge/essa; T1: En telefonar a un lloc públic o a una oficina; T2: En contestar al telèfon.

II. Competència lingüística i usos

Els dos grups que usen més el català en aquestes situacions són els dels residents a pobles (AUT i MXT) i els dos que l'usen menys són d'alumnes que viuen a Palma (MXT i IMM). En uns valors molt semblants es troben el sector que viu a Palma del grup d'origen familiar que usa més el català (AUT) i el que viu als pobles del grup d'origen que l'utilitza menys. És a dir el fet de viure a Palma fa que el grup de fills de pares dels Països Catalans tenguí un comportament lingüístic, en les situacions descrites, molt semblant al que tenen els fills d'immigrants que viuen als pobles.

De tota manera el gràfic mostra que, en totes les situacions analitzades, l'ús del català pels alumnes del grup AUT (tant si viuen a Palma com a pobles) és inferior al nivell que té com a L1, el descens és sobretot elevat en el cas dels que viuen a Palma, on se'n distancia més de 40 punts en més de la meitat de les situacions estudiades.

El comportament dels dos sectors del grup MXT és molt semblant en el fet que en tres de les situacions el valor d'ús supera el valor que té com a L1.

En el grup IMM, tant si viuen a Palma com si viuen a pobles, majoritàriament fan un ús més alt del català en aquestes situacions que la proporció d'alumnes que el tenen com a L1 (en 9 situacions els de Palma i en 11 els de pobles).

L'únic valor d'un grup que es creua amb el d'un altre és el de la situació que es refereix a com contesten al telèfon, que a MXT de pobles és inferior a l' grup AUT de Palma¹⁰⁷, mentre que tots els altres valors (excepte la L1, que és d'un altre ordre) són superiors entre els alumnes MXT de pobles.

6.2.5. Interpel·lació en català a desconeguts segons la L1.

Els alumnes que tenen el català com a L1, evidentment, són els que més usen el català amb desconeguts. Els valors extrems

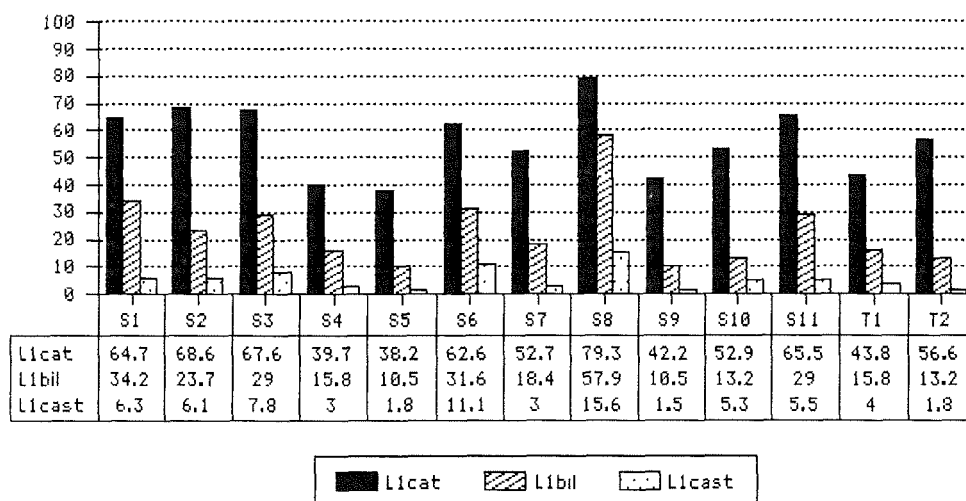
---

107. Una altra mostra del major lligam de l'ús en aquesta situació amb la L1 dels alumnes.

6. Usos de la llengua catalana

d'aquest ús se situen entre el 39,7% (amb el policia nacional) fins al 79,3% (amb l'empleat de l'ajuntament).

Ús del català amb desconeguts. Segons la L1 (↑ T.826-838)

Interlocutors.- S1: Dependent/a d'una botiga; S2: Empleat/ada de banc; S3: Policia municipal; S4: Policia nacional; S5: Guàrdia civil; S6: Professor/a; S7: Cambrer/a; S8: Empleat/ada de l'Ajuntament; S9: Empleat/ada de discoteca o de pub; S10: Si anassen a demanar feina; S11: Metge/essa; T1: En telefonar a un lloc públic o a una oficina; T2: En contestar al telèfon.

Des del punt de vista de la normalització lingüística no deixa de ser alarmant que en un territori amb una llengua determinada, aproximadament sols la meitat dels parlants que la tenen com a pròpia la utilitzen per adreçar-se a desconeguts, encara que aquests estiguin relacionats amb feines, moltes de vegades, de l'administració pública.

Els alumnes que tenen el castellà com a L1, usen en una proporció quasi insignificant la llengua pròpia del territori on viuen per parlar amb desconeguts. El mínim ús el fan amb un empleat de discoteca (1,5%) i el màxim amb un empleat de l'ajuntament (15,6%).

Els pocs alumnes que diuen tenir les dues llengües oficials com a L1, se situen, quant a ús, entre els dos altres grups, amb un ús mitjà del català d'aproximadament la quarta part. Els valors extrems estan entre el 10,5% (amb un guàrdia civil i un empleat de discoteca) i el 57,9% (amb un empleat de l'ajuntament).

II. Competència lingüística i usos

En tots tres grups torna a donar-se el valor màxim d'ús amb l'empleat de l'ajuntament i els mínims, per una banda, es donen amb el policia i el guàrdia civil, representants també de l'administració, però, en aquest cas, no local i, a més, relacionats més amb la repressió que no amb el servei; i, per altra banda, amb la persona vinculada amb l'oci juvenil.

La influència de la L1 dels alumnes en l'ús que fan del català amb desconeguts no és independent de les altres circumstàncies. El lloc de residència, fa variar-ne també els valors.

INTERPEL·LACIÓ EN LLENGUA CATALANA AMB DESCONEGUTS SEGONS LA L1 I LA POBLACIÓ DE RESIDÈNCIA († T.839-877).

Situacions	Llcat		Llbil		Llicast	
	Palma (184)	Pobles (284)	Palma (22)	Pobles (14)	Palma (325)	Pobles (55)
S1. Dependent/a d'una botiga	41,9	81,7	22,7	57,1	4,3	20,0
S2. Empleat/ada d'un banc	45,7	85,6	13,6	42,9	3,1	25,5
S3. Policia municipal	46,2	83,5	22,7	42,9	5,5	23,6
S4. Policia nacional	26,1	49,3	9,1	28,6	1,9	10,9
S5. Guàrdia civil	27,7	45,8	4,6	21,4	0,9	7,3
S6. Professor/a	38,0	80,6	22,7	50,0	9,2	23,6
S7. Cambrer/a	25,5	72,2	4,6	42,9	0,9	16,4
S8. Empleat/ada de l'Ajuntament	63,0	90,9	54,6	71,4	13,2	30,9
S9. Empleat/ada de discoteca	13,6	62,3	0,0	28,6	0,3	9,1
S10. En anar a demanar feina	27,2	71,5	4,6	28,6	3,4	16,4
S11. Amb un/a netge/a	43,5	82,0	18,2	50,0	3,7	16,4
T1. En telefonar a un lloc públic o oficina	25,5	57,0	13,6	21,4	2,2	16,4
T2. En contestar al telèfon	35,5	72,4	9,1	21,4	0,92	7,3

Així, els alumnes de L1 que viuen a pobles usen molt més el català amb desconeguts que els que viuen a Palma, amb unes diferències bastant considerables. El valor d'ús màxim en tots dos casos és, altra vegada, amb l'empleat de l'ajuntament, però entre els dels pobles se situa en el 90,8%, mentre que a Palma és a quasi 30 punts (63,0%). En els valors mínims hi ha dife-

6. Usos de la llengua catalana

rències, no sols de proporcions, sinó d'influència dels distints interlocutors: a Palma l'ús menor es dona amb l'empleat de discoteca (13,6%), mentre que als pobles és amb el guàrdia civil (45,8%, lleugerament superior a l'ús que hi fan del castellà, 44,4%).

En els altres dos grups d'alumnes segons la L1, es produeixen, amb tots els valors d'ús del català molt més baixos, unes diferències semblants a favor d'un ús superior entre els que viuen a pobles.

A més, entre els que viuen a pobles, siguin de la L1 que siguin, la major restricció d'ús del català la fan amb el guàrdia civil, que s'igualava amb el que fan en contestar al telèfon els castellanoparlants i els bilingües i, entre aquests darrers, amb la llengua amb què telefonen a llocs públics. També en tots els casos el major ús és sempre amb l'empleat de l'ajuntament.

Les respostes que fan referència a l'ús conjunt de les dues llengües són molt poc freqüents. L'única situació en què aquesta resposta supera el 10% en tots els grups de L1 (11,6% per als de L1cat; 11,6% per als de L1cast; 23,7% per als de L1bil) és amb el professor. Igualment amb el professor tots els que viuen a Palma donen valors que superen el 10%. En el grup de bilingües que viuen a Palma, el 10% de respostes d'ús de les dues llengües es dona en alguns casos més, però el baix nombre d'alumnes d'aquest grup fa que no puguem considerar-ho gaire significatiu.

6.3. USOS INTERNS I ESPECIALS

En aquest apartat reunim una sèrie de respostes relacionades amb quatre usos lingüístics especials, en què la tria de llengua és en bona part automatitzada o fora del control del parlant.

Per una banda es fa referència a dos usos destinats bàsicament a indicar quin és l'estat d'ànim de qui parla. Un d'ells és clarament individual (les exclamacions que fa en estar enfadat)

II. Competència lingüística i usos

i l'altre és de caire més obertament social i, en part, ritualitzat (les veus o crits per animar el seu equip).

Un altre dels usos és clarament instrumental i intern, de suport al pensament, i molt relacionat amb l'escolarització: la llengua usada en les operacions de càlcul.

La darrera pregunta té una finalitat molt més d'observació de com responen que no del contingut de la resposta, ja que en realitat no sabem fins a quin punt pot ser contestada amb la seguretat de respondre la veritat. Ens referim a la pregunta en què se'ls interroga sobre quina llengua *usen* en els somnis¹⁰⁸.

En conjunt, es tracta d'uns usos de caire molt individual (excepte el referit als crits d'ànim a l'equip) i que no impliquen, en l'al·loglot, una necessitat gaire evident d'harmonització de l'ús personal amb els usos que la societat en fa, encara que els condicionaments previs, la disponibilitat dels elements lingüístics o el caràcter imitatiu i reiteratiu de molts d'aquests usos hi condueixi.

6.3.1. Valors globals.

De les respostes obtingudes, en primer lloc cal comentar l'elevat nombre d'alumnes que no contesten a la pregunta sobre els somnis. La causa és evident que se centra en la ignorància que segurament en deuen tenir, ja sigui perquè no s'ho han plantejat mai, perquè no creguin usar cap llengua en els somnis o perquè, en casos de domini equilibrat (com a mínim subjectivament), no sàpiguen en quina llengua ho fan realment.

---

108. Les preguntes del qüestionari referides a aquest apartat formen part de la mateixa sèrie referida als usos amb desconeguts i són les que s'identifiquen amb els codis S12-S15.

6. USOS DE LA LLENGUA CATALANA

6.1. ÚS AMB INTERLOCUTORS CONEGUTS.

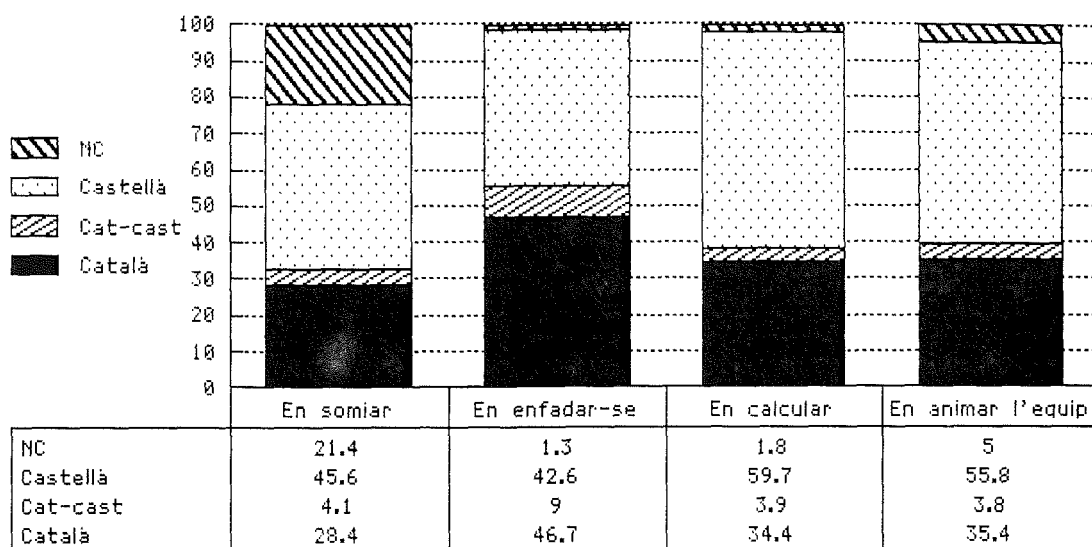
Fora de l'àmbit familiar, l'individu es pot relacionar amb dos tipus de persones diferents: amb desconeguts i amb coneguts. En aquest treball anomenarem «desconeguts» aquells de qui, en el moment d'establir la comunicació, el parlant n'ignora la llengua i els coneixements lingüístics; i «coneguts», aquells de qui en coneix aquests trets. Hem fet aquesta diferenciació perquè partim del pressupòsit que l'actuació lingüística de l'individu és diferent segons la idea que té sobre les característiques de l'interlocutor.

«La realitat de la vida quotidiana comporta, en efecte, tot d'esquemes tipificadors a partir dels quals es produeix la meua aprehensió de l'altre i en funció dels quals el "tracto" en trobar-me'l cara a cara» (Berger-Luckmann 1966: 52)

En sortir del nucli familiar més estricte (format pels qui viuen a la mateixa llar), el primer cercle de relació social amb què es troba l'alumne és format per totes les persones que hi tenen una relació freqüent durant tota la vida o en períodes concrets (amics del barri o del poble, companys d'escola, veïns, altres familiars, professors, etc.). Els trets lingüístics d'aquests individus, que anomenarem «coneguts», en general ja no

6. Usos de la llengua catalana

Usos interns i especials de la llengua (↑ T.878-881)

Amb relació a l'ús de les dues llengües en contacte, hi ha una superioritat clarament favorable al castellà, en una proporció quasi de 2 a 1, en tres casos: en els somnis, en els comptes i en animar l'equip. En canvi és lleugerament superior l'ús del català al del castellà en les exclamacions emeses en estar enfadat (46'7% i 42'6%, respectivament).

L'equilibri que es produeix en aquest darrer cas es pot explicar per la mateixa composició de la mostra en relació a la L1, que també és molt equilibrada; i, per altra banda, pel fet que en aquest ús la importància no és en el contingut del missatge sinó en la forma com s'expressa, per tant l'ús d'una o altra llengua no pot ser interpretat per cap dels oients (sigui de la llengua que sigui) com un diàleg amb ell i, en conseqüència, que s'hagi d'adaptar a la seva llengua. També té com a característica que en certa manera és una forma d'identificació de l'individu.

D'altra banda cal veure que en aquest apartat és on més elevada és la proporció d'alumnes que manifesten expressar-se en les dues llengües (9,0%). La raó pot ser la tendència, entre els immigrants de totes les èpoques a integrar dins els seus usos, en l'etapa més primerenca, les exclamacions en la llengua del

II. Competència lingüística i usos

territori. Així mateix, entre els autòctons tampoc no és estranya aquesta permeabilitat que hi ha en la recepció d'expressions d'aquesta classe d'altres llengües.

Un ús que, tenint en compte la composició del grup quant a L1, sembla que hauria de ser equilibrat, és el que manifesten en els somnis, però, en canvi, les respostes s'inclinen clarament a favor del castellà (28,4% en català i 45,6% en castellà). És un ús que aparentment no hauria de venir condicionat per hàbits socials. De tota manera l'explicació es mostra clara quan observem que la majoria dels que no contesten procedeixen dels sectors en què l'ús del català és més elevat. És a dir, entre els catalanoparlants, en aquesta pregunta, hi ha hagut una major reserva a l'hora donar una resposta¹⁰⁹.

Si volem cercar les causes que fan que el català s'usi menys que el castellà en els altres dos casos, sembla que són molt més evidents. L'ús d'una o altra llengua com a suport a l'hora de calcular, sembla que ha d'anar directament relacionat amb la llengua d'escolarització. És evident que, si el castellà és la llengua en què s'ensenyen la major part de continguts escolars, aquesta llengua sigui després la que s'utilitzi per recordar-los.

La tradició cultural esportiva a Mallorca ha estat sempre molt castellanitzada i els mitjans de comunicació, fins no fa gaire exclusivament en castellà, han transportat aquestes actituds¹¹⁰.

---

109. El 58,0% dels que ara no contesten, en la pregunta referida a les expressions que usen en estar enfadats, diuen que usen el català, mentre que sols el 27,0% diu usar-hi el castellà; per tant és clar que en cas de no haver-hi hagut tanta precaució a l'hora de contestar aquesta pregunta, el percentatge d'ús de català hauria augmentat 12,4 punts (40,8%, per tant); mentre que l'ús de castellà només n'hauria augmentat 5,8 (en total, 51,4%) i la diferència no seria tan gran. Aquesta mateixa tendència es confirma pel fet que els que no contesten de pobles suposen el 24'7% d'aquesta procedència (on ja hem vist que hi sol haver un ús major del català), mentre que els de Palma només representen el 19'9% (↑ T.882-883).

110. Fins i tot això succeeix en clubs que simbolitzen molt més les actituds catalanistes que els equips mallorquins. En moltes d'ocasions, en les celebracions de les victòries del Barça, s'ha comentat aquest ús lingüístic que fa una bona part dels seguidors de l'equip.

6. Usos de la llengua catalana

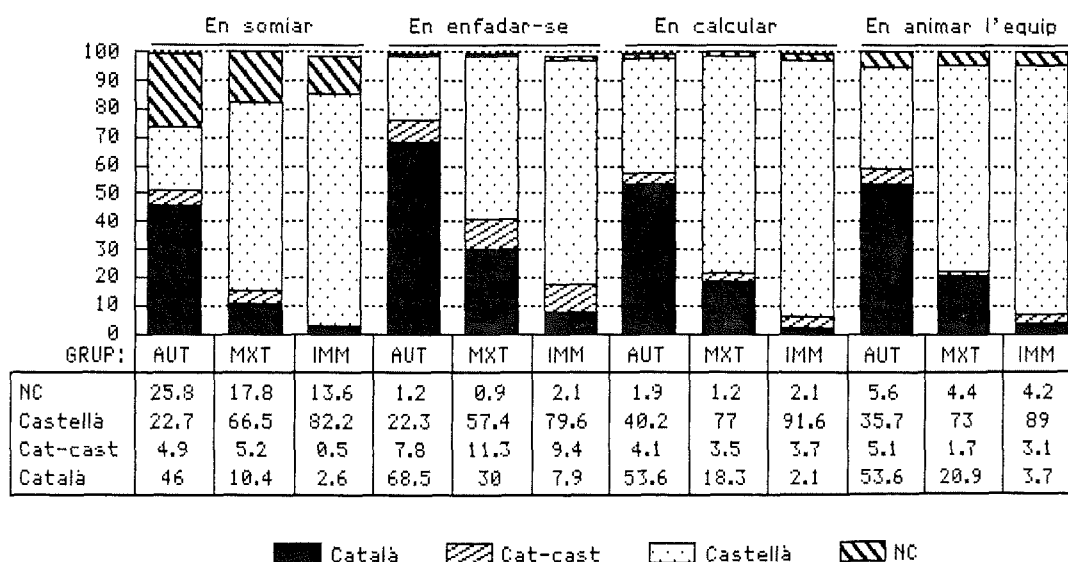
La proporció de respostes que assenyalen l'ús compartit de les dues llengües és baix (del 3'9% al 4'1%), com en la majoria de casos que hem vist fins ara. L'única excepció la constitueix el cas de les expressions de quan estan enfadats, que ja hem comentat abans.

6.3.2. Llengua emprada, segons el grup d'origen familiar.

En totes les situacions que ara analitzam l'ús del català només és majoritari en el grup d'alumnes de pares de procedència autòctona (AUT), mentre que en els altres dos grups la llengua més usada és el castellà. En el grup de fills d'immigrants (IMM) l'ús del català és molt baix, no arriba en cap cas al 8%, mentre que en el grup AUT els usos més baixos de castellà superen el 22%.

Usos interns i especials

Segons el grup d'origen familiar († T.878-881)

La distribució de freqüències relatives d'ús del català en cada un dels grups presenta una distribució similar. L'ús més elevat del català es dona en les exclamacions quan estan enfadats i el més baix en els somnis, on també hi ha l'abstenció més elevada (molt alta sobretot en el grup AUT).

II. Competència lingüística i usos

Els valors del grup de fills de matrimonis mixtos (MXT) en tots els casos té un comportament més acostat al dels fills d'immigrants que als dels pares nascuts als Països Catalans, cosa que en una situació lingüística normal sembla que hauria de succeir al revés.

D'altra banda, la relació dels valors de cada grup amb els que hi té la llengua catalana com a L1 és diferent. Així, mentre al grup AUT hi ha una caiguda molt important en tots els casos (del 82'1% es passa a un valor màxim que no arriba al 70% i a un mínim situat al voltant del 45%), a MXT hi ha un major equilibri al voltant del valor de L1 (23'5% de L1cat, i valors d'ús que van de poc més del 10% al 30%). En el grup IMM hi ha un lleuger augment del valor, pràcticament nul, que té el català com a L1 (3,7%, mentre que en els usos no n'hi ha cap que arribi al 8%), que de cap manera compensa la pèrdua d'ús del català que es produeix en el grup de fills de matrimonis autòctons (AUT). Per tant, la recessió de l'ús del català en situacions més d'àmbit personal que social es manté amb una intensitat semblant a la que es produïa en altres casos ja vists i que tenen un component molt més elevat de relació pública.

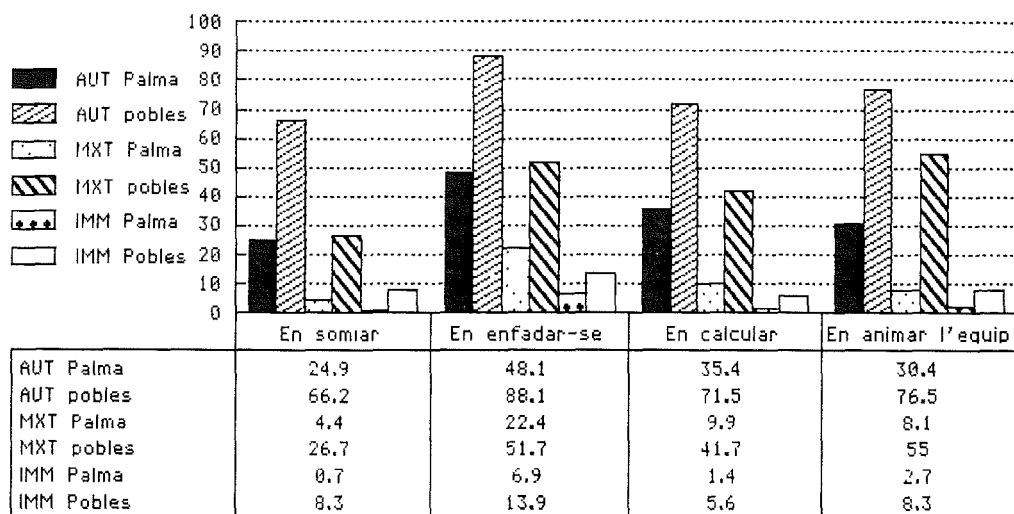
Les diferències d'ús del català que es donen en els distints grups són prou àmplies perquè es pugui afirmar que les variables d'ús de llengua i de grup d'origen familiar estan relacionades; és a dir, la tria de la llengua a usar en aquestes situacions ve condicionada pel grup a què pertany cada individu.

6. Usos de la llengua catalana

Usos interns i especials

Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència

(↑ T.884-895)

Com en tots els aspectes que fan referència als usos, la presència del català entre els alumnes que viuen a Palma és més baixa que entre els que viuen als pobles.

Els grups d'alumnes, tenint en compte el nivell d'ús del català, s'ordenen segons l'origen familiar i segons el lloc de residència.

La presència més elevada, i amb molta diferència es dona entre els alumnes del grup AUT que viuen a pobles. En segon lloc, i a molta distància del primer, se situen els fills dels matrimonis mixtos que també viuen a pobles, seguits molt de prop pels del grup AUT que viuen a Palma. Per tant, la diferència d'ús que vèiem que marcava la pertinença al grup AUT o al grup IMM és mediatitzada per la residència a pobles o a Palma; és a dir, els alumnes del grup AUT que viuen a Palma diuen usar menys el català que els fills de matrimonis mixtos que viuen a pobles. L'entorn lingüístico-social de Palma sembla que és capaç de contrarestar, en tots els casos i amb claredat, les diferències que s'estableixen en el comportament dels joves segons si tenen els dos pares d'origen català o si només n'hi tenen un.

A bastant de distància d'aquests dos grups, se situen els altres tres grups amb l'ordre MXT-Palma, IMM-Pobles i IMM-Palma.

II. Competència lingüística i usos

La variació en el valor que adquireix l'ús del català en les situacions descrites a les preguntes, manté un paral·lelisme gairebé total en tots els grups. L'ús més ampli del català és en les expressions de quan estan enfadats i el més baix, majoritàriament, en somiar (hi influeix, sens dubte, sobretot l'alt tant per cent dels qui no contesten) seguit, en la major part de casos, de l'ús que en fan quan calculen (la influència de l'escola en aquest cas deu ser determinant).

En el gràfic anterior es pot veure aquest paral·lelisme i també que el valor que té l'ús del català a «En calcular» és inferior al que té a «En animar l'equip» entre tots els que viuen a pobles i, en canvi, passa al revés entre els que viuen a Palma, amb l'excepció del grup IMM, que parteix d'una posició anterior molt baixa.

D'altra banda, si comparam la proporció d'aquests usos en tots els casos amb els valors que hi té el català com a L1, podem comprovar que hi ha un descens majoritari en l'ús del català. En el grup IMM de Palma, tot i que el valor del català com a L1 dels alumnes és molt baix (2,1%), els usos se situen a banda i banda¹¹¹. En el grup IMM de pobles i MXT de Palma, on el valor del català com a L1 ja és apreciablement més elevat (11,1% i 13,4%, respectivament), només hi ha una situació que enregistri un valor més alt («en enfadar-se»). En el MXT de pobles, amb un 52,5% de català com a L1, la baixa en el usos també és general, excepte quan s'anima l'equip, que es col·loca dos punts i mig per damunt.

Entre els que viuen a Palma i als pobles del grup AUT, la davallada de l'ús en relació a la L1 (que era, respectivament, 69,0% i 95,8%) es dona en totes les situacions descrites.

---

111. Se'n fa un ús superior a les expressions quan s'enfaden i en animar l'equip; en les altres dues situacions el valor és més baix.

6.4. USOS CONDICIONATS.

En aquest apartat s'analitzen quatre usos que, en la tria de la llengua per part de l'alumne, són clarament mediatitzats per l'entorn o per la situació prèvia. N'hi ha tres que es refereixen a usos escrits; i un, a ús oral. Entre els escrits n'hi ha dos que continuen essent obtinguts a partir de les respostes dels alumnes i un altre que s'obté directament del seu comportament: la llengua en què emplenen el qüestionari.

L'ús oral que analitzam fa referència a la llengua en què contenen acudits. En aquest cas la tria de la llengua no sol ser absolutament lliure ja que, en general, hi ha tendència de repetir-los de la mateixa manera com els han sentits i, de vegades, la traducció és impossible si l'acudit es fonamenta en aspectes lingüístics (ambigüitats, jocs de paraules, imitacions de pronúncies dialectals, etc.).

Els dos usos escrits sobre els quals se'ls demana quina llengua empren, són la presa d'apunts en una classe en llengua castellana i en una classe en llengua catalana¹¹².

6.4.1. Llengua usada en contar acudits.

La primera situació («Si contes acudits») és la que està condicionada d'una manera més remota, ja que només aquesta restricció apareixerà quan les característiques de l'acudit obliguen a usar una de les dues llengües, o quan qui el conta no li interessa adaptar-lo o no en sap. D'altra banda, en cas d'adaptació, és probable que sigui més freqüent la traducció al castellà (per la pràctica dels catalanoparlants de canviar de llengua amb els castellanoparlants) que la inversa.

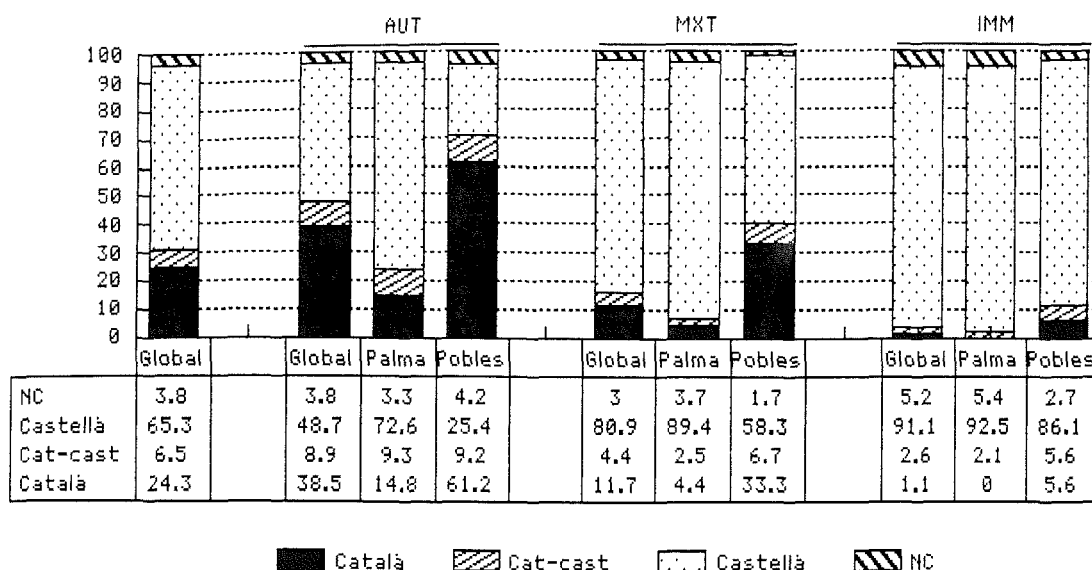
112. Preguntes S16-S18 del qüestionari.

II. Competència lingüística i usos

Llengua usada per contar acudits

Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència

(↑ T.896-899)

En primer lloc cal dir que el valor que en aquesta situació té l'ús del català és un dels més baixos de tots els que fan referència a la globalitat dels alumnes. Les circumstàncies que ho poden explicar serien semblants a les que justifiquen, per exemple, el baix ús que té en gent de l'edat dels joves enquestats i en els àmbits relacionats amb el món de la joventut (música, discoteques, etc.), en la relativa importància que poden tenir els mitjans de comunicació (fortament castellanitzats) en la divulgació d'acudits, etc.

El nombre de respostes que fan referència a l'ús de les dues llengües és bastant baix (6'5%), tenint en compte que molts dels acudits poden anar lligats a una o altra llengua. Si bé entre els alumnes del grup AUT arriba fins al 8'9% (altra volta els més «bilingües» són els del grup de fills de pares nascuts als Països Catalans).

Quan aquest ús s'observa a partir dels grups de procedència familiar, es pot veure, com en la majoria d'ocasions, un ús més elevat entre els fills dels matrimonis autòctons (38'5%) i un descens molt gran entre els fills de matrimonis mixtos (11,7%) i els de famílies immigrants (1'1%). Sembla, per tant, que aquestes diferències són suficients per poder afirmar que l'ús

6. Usos de la llengua catalana

que ara analitzam està relacionat amb el grup a què pertanyen els alumnes.

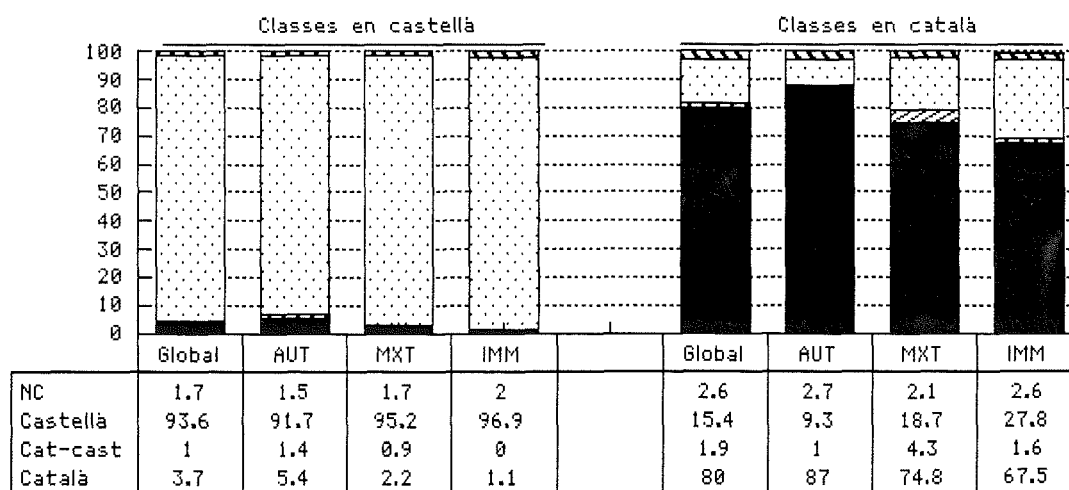
Dins de cada grup també hi ha diferències importants entre els alumnes dels pobles i els de Palma, amb un increment d'ús del català a favor dels primers, especialment significatiu en els grups AUT i MXT (on les diferències són de 45 i 29 punts, respectivament) i pràcticament inapreciable a IMM (5 punts).

Per tant, la llengua en què es vehiculen els acudits entre els joves de la mostra és bàsicament el castellà. De fet, aquesta és una de les situacions en la qual, sense tenir especificada la llengua de l'interlocutor, els joves més recorren al castellà, sigui quina sigui la procedència familiar i el lloc on resideixen.

6.4.2. Llengua usada per prendre apunts.

En l'anàlisi dels usos escrits distingirem entre els que són resposta explícita dels alumnes de la que hem obtingut observant en quina llengua contestaven el qüestionari.

Llengua usada per prendre apunts (↑ T.900-901)

Català
  Cat-cast
  Castellà
  NC

D'entrada hem de suposar que la llengua que usen per escrit a les classes ve molt condicionada per la llengua en què es professa l'assignatura. De tota manera també hem de dir que una

II. Competència lingüística i usos

part considerable dels alumnes enquestats només deuen tenir en català la classe d'aquesta assignatura.

En primer lloc podem veure que hi ha un ús molt elevat de la llengua que es correspon amb la que caracteritza la classe. Així i tot, és més elevat en el cas del castellà (93'6%) que en el cas del català (80'0%). A més hem de tenir en compte, com ja hem vist en altres parts d'aquest treball, el nombre de classes que es fan en castellà és molt superior al nombre de classes en català: per tant, l'ús del castellà quan els alumnes prenen apunts és molt superior al del català.

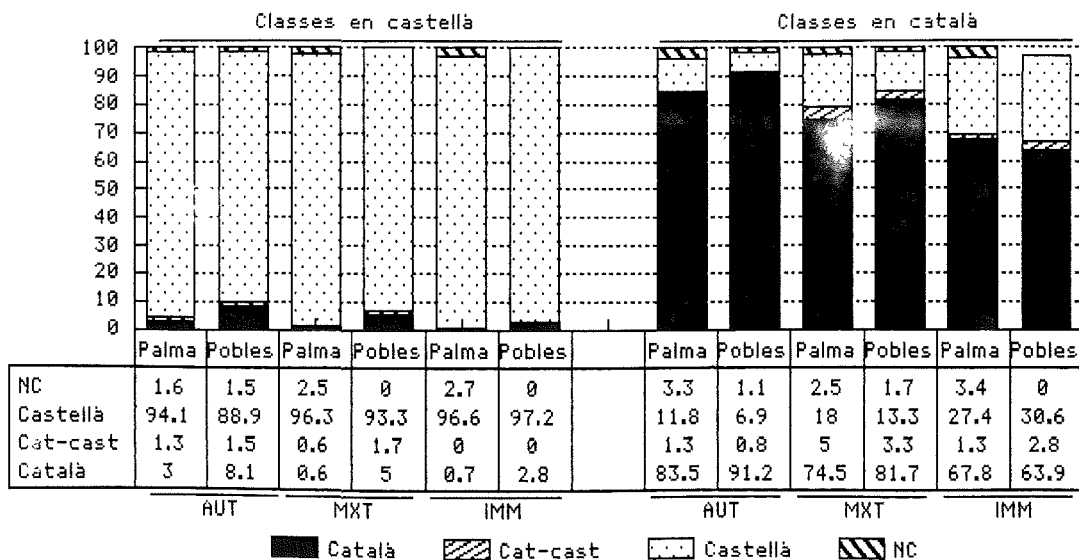
El alumnes que no contesten o que donen com a resposta l'ús de les dues llengües representen un valor relatiu molt baix.

Pel que fa a la importància de pertànyer a un grup de procedència familiar o a un altre, els grups AUT, MXT i IMM, en aquest ordre, usen més el català i menys el castellà, en ambdós casos. De tota manera les variacions que es produeixen d'un grup a un altre en l'ús del castellà quan la classe és en aquesta llengua són molt més baixes (AUT 4 punts més baix que MXT; i aquest 1 més baix que IMM) que quan és en català (AUT 12 punts més alt que MXT; i aquest, 7 més alt que IMM).

Llengua usada per prendre apunts

Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència

(↑ T.902-907)

Dins cada un dels grups torna a haver-hi la variació habitual en l'ús del català: en els pobles s'utilitza en més ocasions que a Palma. Així i tot, en el cas de les classes en castellà les diferències existents no són suficientment àmplies perquè es pugui afirmar que les dues variables estan relacionades. En canvi en les classes en català sembla que aquestes diferències són prou considerables en els grups AUT i MXT (10 punts aproximadament) perquè es pugui afirmar que el lloc de residència té relació amb el nivell d'ús de català per prendre apunts en les classes en aquesta llengua. En el grup IMM, però, el comportament dels que viuen a pobles i a Palma, en aquest cas, és pràcticament idèntic, la variació sols és de 4 punts.

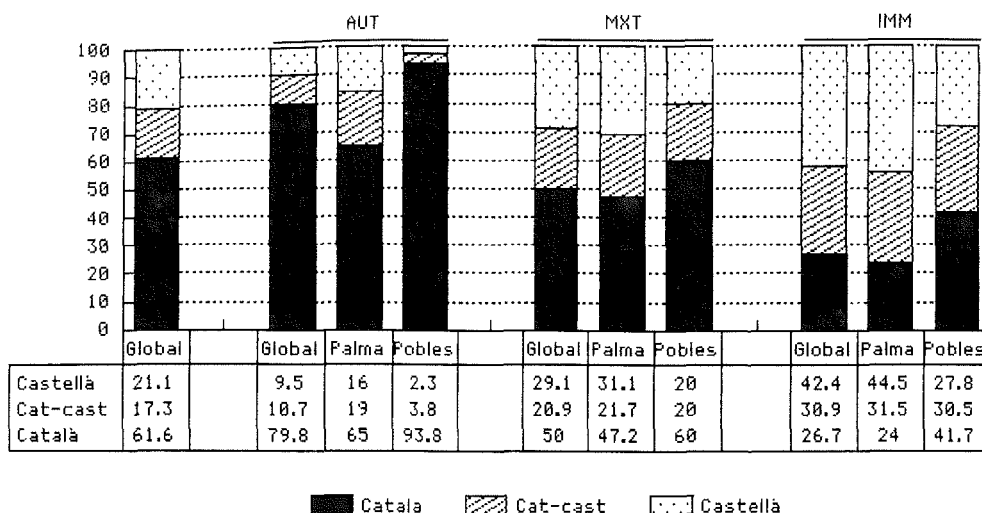
Així i tot, cal dir que, pel que fa a les classes en català, sembla que la situació és molt més determinant que en altres casos i que, en canvi hi té menys importància el distint origen familiar o lloc de residència dels alumnes, ja que les diferències que s'hi donen a partir d'aquestes dues variables no són tan àmplies com en moltes de les altres situacions descrites.

6.4.3. Llengua usada per contestar el qüestionari.

En el darrer cas que tractam (la llengua que usen per contestar el qüestionari) els resultats mostren que les condicions de comunicació interfereixen en la tria de la llengua de resposta. En un qüestionari escrit en català la resposta en català tendeix a augmentar, tot i que en aquest cas la quantitat d'informació que s'ha d'escriure no és gaire extensa (noms de llengües i aclariments). És a dir, la capacitat d'expressar-se en català que tenen els alumnes es posa en pràctica quan hi ha condicions favorables.

II. Competència lingüística i usos

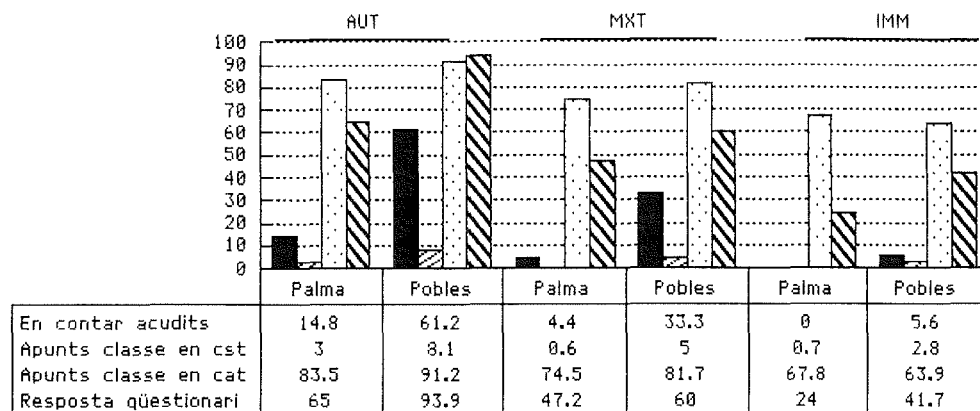
Llengua usada per contestar el qüestionari Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència (↑ T.908-911)

En el conjunt de la població que tractam, hi ha el 61,7% d'alumnes que utilitzen el català; el 21,1%, el castellà; i el 17'3% mesclen les dues.

La variació d'ús entre els grups de procedència és important (30 punts entre AUT i MXT i 24 entre MXT i IMM). En els grups AUT i MXT l'ús de català és superior al de castellà (70 i 30 punts, respectivament); en canvi, en el grup IMM l'ús del castellà supera en 16 punts el de català. Entre els diversos llocs de residència, la variació també segueix la línia habitual; i així com és significatiu, en el grup AUT, el descens d'ús del català entre els alumnes de Palma en relació amb el que fan els dels pobles (quasi 50 punts), en els altres dos grups la diferència que hi ha, tot i que assenyalava un ús més alt de català entre els dels pobles, no ens permet parlar amb seguretat d'existència de relació entre les dues variables. Excepte en el grup IMM de Palma, en què hi ha una diferència favorable al castellà de 21 punts, en tots els altres grups l'ús de català supera el de castellà.

Usos condicionats del català

Segons el grup d'origen familiar i el lloc de residència¹¹³

■ En contar acudits   ▨ Apunts classe en cst
 ▤ Apunts classe en cat   ▩ Resposta qüestionari

6.5. L'ÚS DE LA LLENGUA. PERSPECTIVA DE FUTUR.

Fins ara hem vist quina és la percepció que tenen els alumnes del seu propi ús lingüístic en circumstàncies diverses. Però també seria bo analitzar com veuen que serà en el futur si continuen vivint a Mallorca; per això hem formulat una sèrie de preguntes relacionades d'una banda amb el món laboral i/o universitari i, de l'altra, amb la família¹¹⁴.

113. v. gràfics anteriors.

114. Preguntes amb el codi F en el qüestionari. S'ha d'entendre que no pensam que els resultats són el que succeirà en el futur, sinó que han de servir per veure quina visió en tenen actualment els enquestats i quina tendència creuen que du el procés de canvi lingüístic a la nostra societat. Creiem que si hi ha un increment personal d'ús del català pot implicar que veuen que socialment aquest ús augmenta, i si el veuen en retrocés és ben possible que en lloc d'adhesió a l'ús del català hi hagi desercions.

II. Competència lingüística i usos

6.5.1. Els usos familiars.

En aquests usos distingim dos nivells generacionals de relació (amb la parella i amb els fills) i quatre situacions diferents, a partir de les característiques lingüístiques del cònjuge.

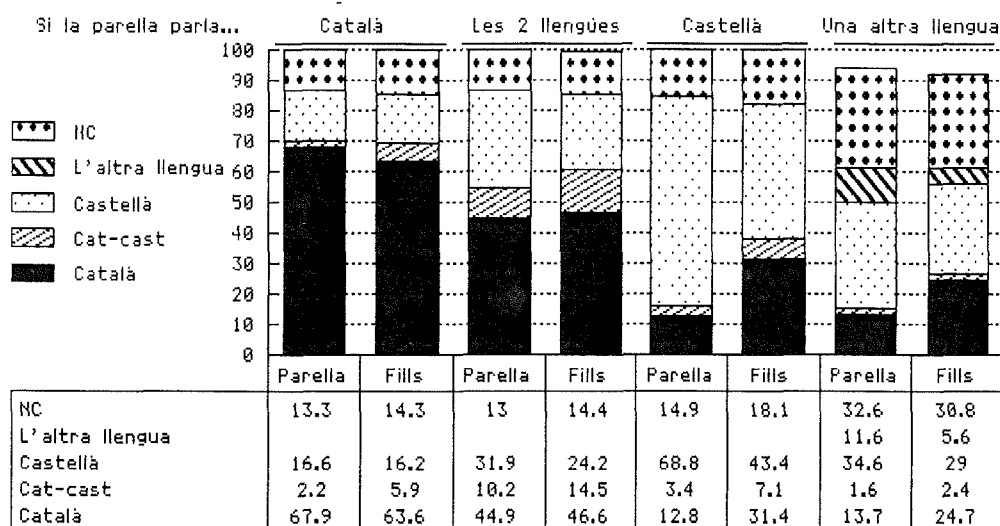
En el primer cas partim de la suposició que no necessàriament la llengua que usaran amb el cònjuge ha de coincidir amb la que usaran amb el fill, sobretot si la parella està formada per dos membres lingüísticament heterogenis. D'altra banda també servirà per comprovar quin grau de defecció lingüística pensen tenir amb els fills quan els membres del matrimoni parlin en català entre ells, o si, encara que amb la parella parlin en castellà, amb els fills fan comptes usar el català.

En segon lloc volem veure fins a quin punt la llengua de l'altre membre de la parella determinarà la que hi usarà l'enquestat i, a més, la que usarà amb els fills, sempre des de la perspectiva actual dels alumnes.

a) Valors globals¹¹⁵

En totes les situacions podem veure que l'ús del castellà que preveuen fer és superior amb el cònjuge que amb els fills. L'única excepció és quan, precisament, la parella parla català.

Llengua que parlaran amb la parella i els fills
Segons la llengua de la parella

En general, es veu una predisposició clara de l'enquestat a convergir cap a la llengua de la seva parella, en parlar amb ella, però també, encara que no tant, en parlar amb els fills.

115. Cal destacar una altra vegada el nombre relativament elevat de respostes incorrectes (entre 12 i 49 alumnes han contestat «X», «sí», «no»...), que ja hem trobat en altres llocs del qüestionari quan les preguntes estaven disposades en forma de graella. Ja hem comentat una possible interpretació de les intencions dels alumnes. També s'ha de fer referència a l'important nombre d'alumnes que no contesten (entre el 13,1% i el 32,6%); per una banda hi ha els que, per la raó que sigui, no contesten a cap de les preguntes (2'1%), i, per l'altra, els que només contesten algunes de les preguntes perquè, segurament, deuen considerar que les altres no els afecten (creuen que no tindran una parella amb aquelles característiques, per exemple). El 2'2% només contesta si la parella parla català i el 0'6% si parla només català o les dues llengües (i totes les respostes d'ús són el català); l'1% només contesta les situacions en què la parella parla en castellà i el 0'2% quan parla en castellà o en les dues (el 0'2% parla en català als fills; el 0'7%, castellà; el 0'3%, les dues). El 0'9% castellà amb la parella i el 0'3, les dues) (↑ T.912/1-7)

II. Competència lingüística i usos

Aquesta tendència és especialment significativa a la quarta situació, on es planteja la llengua a usar quan la que parla la parella no és ni castellà ni català; en aquest cas l'11'6% dels enquestats manifesta que hi usará aquesta «altra» llengua i el 5'6% diu que la parlarà amb els seus fills, sense plantejar-se quina pot ser l'altra ni tenir en compte que continuaran vivint a Mallorca. En aquesta situació és on les respostes diferents a «català», «castellà» i «castellà-català» adquireixen alguna importància relativa (17,5%, amb la parella, i 13,1%, amb els fills; † T. 912/11 i 912/15), la qual es reflecteix en el gràfic en la diferència que hi ha entre 100 i la suma dels valors presents.

La previsió d'ús de català, quan la parella el parla, adquireix pràcticament el mateix nivell que tenia quan l'interlocutor era un professor catalanoparlant (68,3%). Mentre que quan la parella parla castellà, l'ús d'aquesta llengua amb la parella se situa al nivell que tenia amb el policia nacional (no identificat lingüísticament, 68,8%) o, amb els fills, al que tenia com a L1 (44,4%).

En dues situacions (si la parella parla català i si parla les dues llengües) l'opció majoritària és el català; i en les altres dues (quan parla el castellà o en parlar-ne una altra de diferent), el castellà.

L'opció d'ús de les dues llengües és novament reduïda. Només supera el 10% si la parella parla les dues llengües (10,2% i 14,5%). En tots els casos, però, hi ha una major opció per la resposta bilingüe amb els fills que amb la parella.

Sembla, per tant, que la tendència a la conservació lingüística és clara quan els dos membres de la parella parlaran la mateixa llengua, però ja és més complexa la solució quan un parlarà català i l'altre, castellà. En aquests casos qui decidirà, segurament, serà el que canviarà de llengua; el que no renunciï a la seva té moltes de possibilitats de marcar la llengua familiar. Hem de tenir en compte que, en aquest sentit, l'hàbit dels catalanoparlants d'abandonar la llengua pròpia en entrar en contacte amb un castellanoparlant i, a més, que la resposta que aquests alumnes han donat quan se'ls preguntava sobre quina llengua usaven amb el millor amic, era àmpliament favorable al

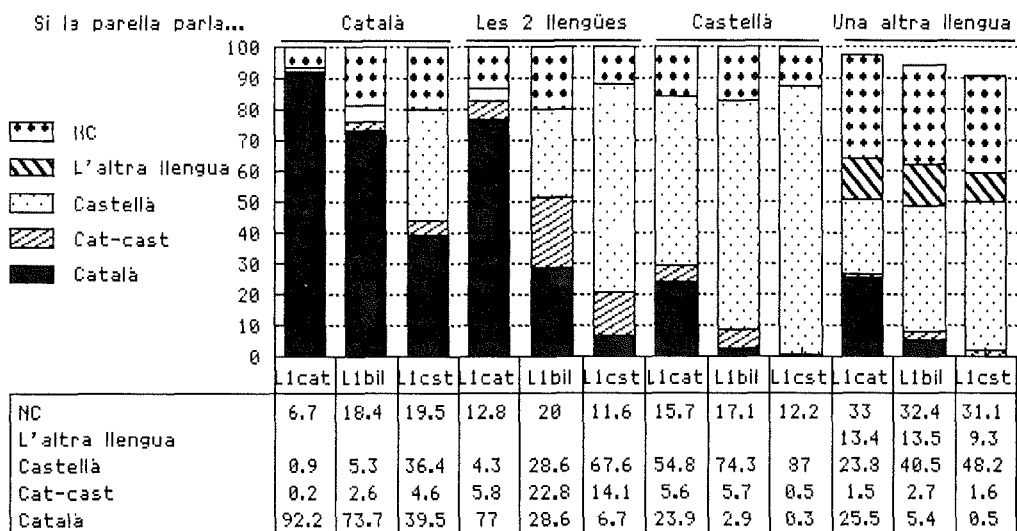
6. Usos de la llengua catalana

castellà, encara que hi hagi més alumnes catalanoparlants que castellanoparlants.

b) Previsions d'ús futur, segons la L1.

Vegem què passa quan analitzam el comportament a partir de la variable que es refereix a la llengua primera de l'alumne¹¹⁶.

Llengua que parlaran amb la parella
Segons la llengua de la parella i la L1 († T.912/16-18)

El manteniment de l'ús de la pròpia llengua (amb el cònjuge i amb els fills) quan la parella és homogènia lingüísticament serà més elevat entre els catalanoparlants que no entre els castellanoparlants, tot i que l'ús de l'altra llengua es preveu molt baixa en ambdós casos¹¹⁷. Si el cònjuge parla l'altra llengua oficial, el manteniment de la pròpia llengua es produirà més

116. Hi ha 13 alumnes que no diuen quina és la seva L1, 2 diuen que és una llengua estrangera i 1 diu que és el català i una llengua estrangera. Tots aquests casos ara no els tendrem en compte. († T.912/16-23)

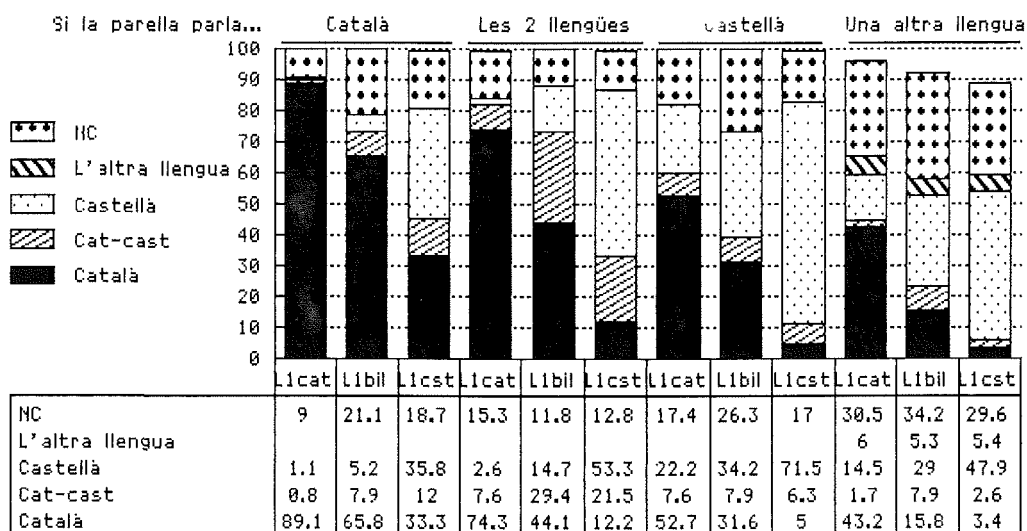
117. Una part, petita però, de la diferència a favor del manteniment de la llengua pròpia entre els catalanoparlants es basa principalment en una menor proporció d'alumnes que no contesten (entre l'1,6%, amb la parella, i el 3,8%, amb els fills).

II. Competència lingüística i usos

entre els castellanoparlants (el 36'4%, davant el 23'9% dels catalanoparlants) quan la relació és amb la parella i més a favor dels catalanoparlants quan és amb els fills (el 52,7% davant el 35'8%). Quan el cònjuge parli les dues llengües, els catalanoparlants tendran més tendència al manteniment de la pròpia llengua que els castellanoparlants que, tot i que aquesta és l'opció majoritària, té un valor inferior al que manifesten els primers, principalment en l'ús amb els fills.

Llengua que parlaran amb els fills

Segons la llengua de la parella i la seva L1 († T.912/16-18)

Quan l'altre membre de la parella parli una llengua diferent ja hem vist que les solucions són diverses, però entre els castellanoparlants es produirà un major manteniment de la llengua pròpia (que es tradueix en un ús ínfim del català), encara que amb els fills, alumnes d'un i altre grup lingüístic, manifesten que hi mantendran un grau de fidelitat semblant.

Els alumnes que es defineixen com a bilingües (tot i que són molt pocs perquè puguin permetre'ns arribar a conclusions fiables), són els que amb més facilitat s'acomodaran a la llengua de la parella i ho faran en proporcions semblants quan es tracti de la llengua usada amb el cònjuge (73'7% i 74'3%) i en el cas

dels fills hi haurà una major tendència a parlar-hi en català. Amb la parella que parli les dues llengües, els que es defineixen com a bilingües, mantendran en proporció semblant l'ús del català, del castellà i de les dues llengües (entre el 22'9% i el 28'6%), amb la parella i un ús superior del català amb els fills (44'1%, davant el 29'4% que opten per la solució bilingüe i el 14'7% que hi usaran el castellà).

En aquests resultats es veuen alguns elements contradictoris. Quan en una parella els dos membres siguin de L1 diferent (català i castellà), el 54,8% dels de L1cat diuen que hi parlaran en català, mentre que el 39'5% dels de L1cast diuen que hi parlaran en català. Per tant, teòricament, podria donar-se la situació absurda que en una parella mixta el catalanoparlant parli en castellà i el castellanoparlant parli en català. Ara bé caldria veure què entenen per la parella que «parla» català o castellà o les dues llengües. En coincidir una persona catalanoparlant amb una de castellanoparlant qui sol canviar de llengua és la primera. Recordem que el castellà és la llengua majoritària de relació quan es topen amb un desconegut que no identifiquen lingüísticament i, per tant, aquesta primera relació pot fer que s'identifiquin les persones com a castellanoparlants o com a catalanoparlants.

En el cas dels castellanoparlants, és de destacar que la proporció d'alumnes que manifesten tenir la voluntat de parlar en català amb la seva parella si aquesta és catalanoparlant (39,5%) supera de molt tots els altres usos de català que diuen fer amb els catalanoparlants (situats entre el 16,7% i el 28,2%), excepte quan l'interlocutor és un professor (45,3%).

En canvi, els alumnes catalanoparlants manifesten unes previsions d'ús del català amb la parella castellanoparlant no gaire superior al que fan ara amb alguns interlocutors d'aquesta classe.

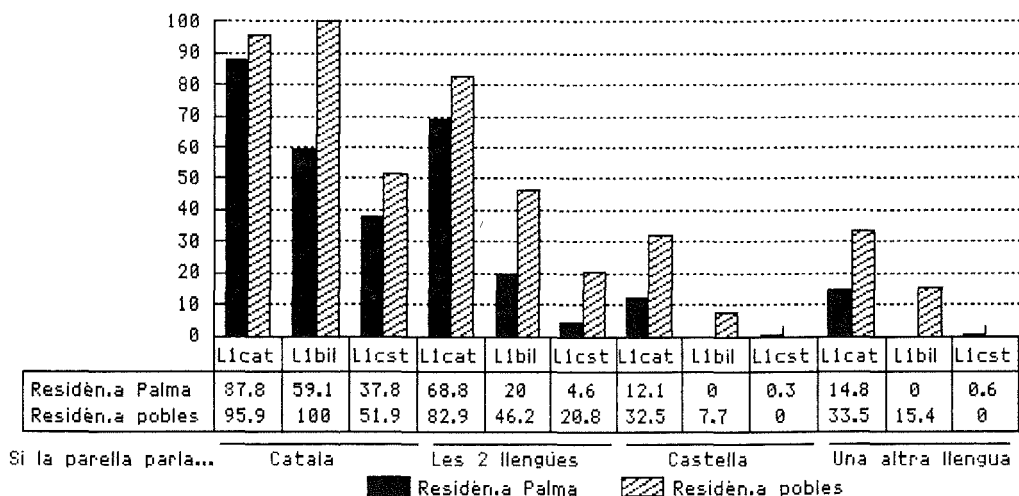
Un nombre considerable d'alumnes de L1cast manifesta, si la seva parella ha de ser catalanoparlant, tenir la voluntat de parlar en català amb els fills (33,3%). En canvi els alumnes catalanoparlants que, amb la parella castellanoparlant, parlaran

II. Competència lingüística i usos

en castellà amb els seus fills només representen el 22,2%. En aquest cas, per tant, a partir de les voluntats manifestades, podem dir que hi ha un major grau d'interès d'integració entre els castellanoparlants que de pèrdua del català. El problema en aquests casos és la poca constància dels catalanoparlants a mantenir-se com a tals quan entren en contacte amb castellanoparlants.

c) Previsions d'ús futur segons L1 i lloc de residència.

ús del català amb la parella segons la llengua de la parella i el lloc de residència de l'enquestat († T.912/27-920)

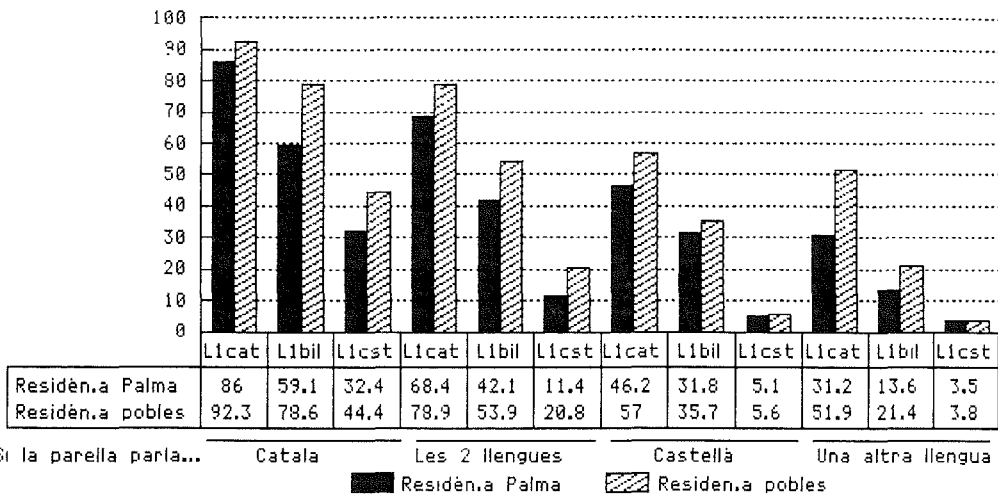

Els alumnes que viuen als pobles, sigui quina sigui la seva L1, diuen que en el futur faran un major ús de català que els corresponents que viuen a Palma. I, al revés, els de Palma manifesten que usaran més el castellà que no el català.

En el grup de Licat és on les diferències són més àmplies, sobretot quan la parella no és catalanoparlant. En el grup de castellanoparlants, les diferències més gran precisament es manifesten quan la parella és catalanoparlant o quan parla «una altra llengua». En el grup bilingüe, els dels pobles diuen més que sempre usaran el català que els de Palma i les diferències més grans es donen quan la parella és catalanoparlant.

6. Usos de la llengua catalana

Ús del català amb els fills segons la llengua de la parella i el lloc de residència de l'enquestat (↑ T.921-932)

Quan la parella és catalanoparlant, el nombre d'alumnes de Llcat i el de Llbil que diuen que mantindran dins la família aquesta llengua és en tots els casos superior al dels que hi usaran el castellà. Això mateix passarà amb els alumnes de Llcast que viuen als pobles; però, en canvi, entre els que viuen a Palma, els que usaran el català amb la parella seran una proporció molt semblant als que hi usaran el castellà, i, amb els fills, hi usaran més el castellà.

Els alumnes que es defineixen com a catalanoparlants (Llcat), que usaran el català amb la seva parella són més que els que hi usaran el castellà si aquesta també és catalanoparlant o bilingüe; però si és castellanoparlant hi usaran més el castellà. En canvi si «parla una altra llengua» els de Palma hi usaran més el castellà; però els dels pobles, més el català. Amb els fills en tots els casos diuen que hi usaran més el català.

Els alumnes castellanoparlants (Llcast) sempre seran més els que parlaran en castellà amb els fills i la parella. L'única situació excepcional és quan la parella és catalanoparlant. En aquest cas, amb els fills, en els pobles, hi ha més alumnes que diuen que usaran el català i, a Palma, són més els que hi empraran el castellà; mentre que amb la parella, a Palma, usaran el català un nombre semblant d'alumnes dels que usaran el castellà i, als pobles, seran més els que hi parlin en català.

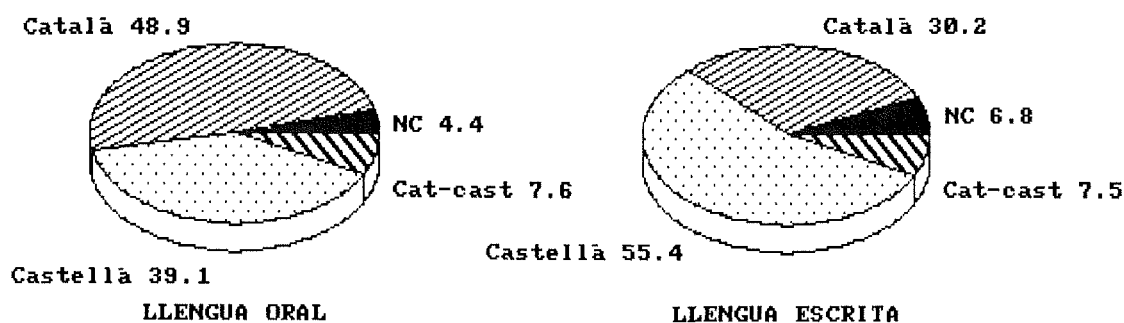

II. Competència lingüística i usos

Els que es defineixen com a bilingües que usaran el català són més que els que usaran el castellà quan la parella és catalanoparlant. Si la parella també es defineix com a bilingüe, els de Palma hi usaran més el castellà i els dels pobles més el català; en aquest cas amb els fills sempre n'hi haurà més que empraran el català. Si la parella és castellanoparlant o «parla una altra llengua», amb ella i amb els fills seran més els alumnes que hi parlaran en castellà; però, hi hauria una excepció, que és que en el primer cas amb els fills, entre els que viuen a Palma n'hi haurà tants que parlaran en una llengua com en l'altra.

6.5.2. Els usos acadèmics i laborals

Llengua que usaran a la Universitat o a la feina (↑ T.933-934)

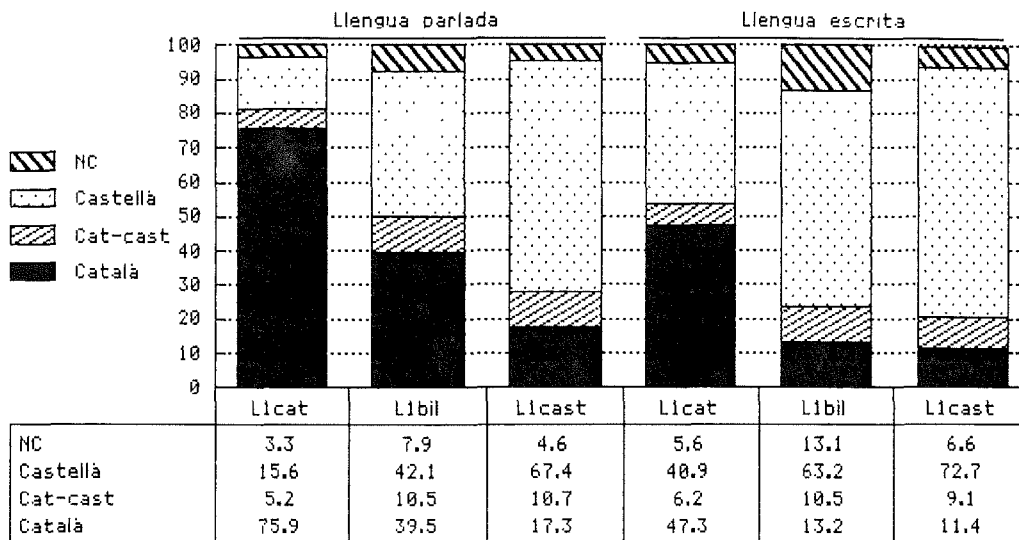
En les preguntes referides a l'ús de la llengua en el món universitari i laboral, podem veure quin ús d'una o altra llengua hi ha amb relació a les proporcions que mantenen les dues llengües com a L1¹¹⁸.

---

118. En aquest cas les respostes incorrectes només són 9 i 7, respectivament.

6. Usos de la llengua catalana

Llengua que usaran a la Universitat o a la feina. Segons la L1
(↑ T.935-936)

Tenint en compte que el tant per cent d'alumnes que tenen el català com a L1 és el 51,2% podem dir que l'ús es manté en el mateix nivell com a llengua parlada (48,9%) i descendeix com a llengua escrita (30,2%). En el cas del castellà, que té el valor de 44'4% com a L1, també es produeix aquest manteniment en la llengua parlada (39,1%) i, en canvi, augmenta en l'ús escrit (55,4%), on supera l'ús del català. Les causes són, probablement, una major fidelitat dels de Llicat a la pròpia llengua en l'ús oral¹¹⁹ i, en canvi, en l'ús escrit, pels efectes de l'escolarització encara castellanitzants, per una major seguretat en l'ús escrit del castellà i per la constatació que la realitat social funciona, en la majoria de casos, d'aquesta manera (sobretot en el món de l'empresa privada) un ús molt superior del castellà¹²⁰.

119. El 75'9% dels alumnes de Llicat diu que usaran el català en aquesta situació i el 15'6% diu que hi usaran el castellà. Entre els alumnes de Llicast, el 67,4% diu que hi usará el castellà i el 17'3%, el català.

120. El 47,3% dels de Llicat per escrit usaran el català; el 40'9%, el castellà. El 72,7% dels de Llicast, usaran el castellà; i l'11'4%, el català.

II. Competència lingüística i usos

LLENGUA USADA A LA UNIVERSITAT O A LA FEINA SEGONS LA L1 I EL LLOC DE RESIDÈNCIA († T.937-942)

		Llengua que parlaran a la Universitat o a la feina		Llengua en què escriuran a la Universitat o a la feina	
		Català	Castellà	Català	Castellà
L1 Català	Palma	63,04	24,46	30,98	54,35
	Pobles	86,17	8,51	59,93	30,50
L1 Català-Castellà	Palma	20,27	50,00	13,64	54,55
	Pobles	64,29	28,57	14,29	78,57
L1 Castellà	Palma	17,59	68,21	11,42	72,53
	Pobles	20,37	59,26	14,81	72,22

En tots els grups la previsió d'ús oral és més alta que la que fan de l'ús escrit, les possibles raons ja les hem apuntades abans. A més, els alumnes de pobles, en tots els aspectes, i sigui quina sigui la seva L1, manifesten sempre una expectativa d'ús de català superior a la dels que viuen a Palma. Però, així com en el grup que tenen el català com a L1 i en el que hi tenen les dues llengües les diferències relacionades amb el lloc de residència són grans, en el grup de castellanoparlants les diferències són quasi inapreciables, bàsicament perquè l'ús que fan del català és més baix.

6.6. CONCLUSIONS

Les dades d'ús declarat que tenim indiquen que els alumnes enquestats, fora del nucli familiar, fan un ús que varia molt segons el grup a què pertanyen, el tipus d'interlocutor i les circumstàncies en què es troben.

Segons el grup d'origen familiar a què pertanyen els alumnes, hi ha importants diferències de comportament. Els alumnes fills de matrimonis autòctons són els que es comporten d'una manera més equilibradament bilingüe, passant a usar en proporcions quasi idèntiques la llengua de l'interlocutor tant quan aquesta és catalana com quan és castellana. En canvi entre els fills de

les parelles mixtes i dels matrimonis d'immigrants, amb uns comportaments bastant acostats entre ells, l'ús del castellà és predominant; entre els fills d'immigrants, arriba a ser l'ús majoritari també amb interlocutors catalanoparlants. Els alumnes de família autòctona, naturalment, són també els que més ús fan del català amb desconeguts; i els d'ambdós pares immigrants, els que menys. Però, a la vegada, la relació de forces dels factors que actuen fan que el grup que té menys catalanoparlants d'origen perdi un nombre (absolut i relatiu) de parlants, en les situacions estudiades, menor que els que hi guanya del sector amb majoria de catalanoparlants (el grup AUT).

A part de la procedència familiar, en l'ús del català intervé també el lloc de residència. Quan l'alumne és del grup AUT i resideix a pobles fa l'ús més elevat de català, tant amb catalanoparlants com amb castellanoparlants i amb desconeguts. En canvi entre els del grup IMM de Palma, l'ús és baixíssim.

El lloc de residència fa que el grup d'origen familiar sigui secundari. Així els joves del grup MXT de pobles tenen un ús de català superior al del grup AUT de Palma; i els del grup IMM de pobles, superior als del MXT de Palma. Sembla, per tant, que l'entorn, marcat pel lloc de residència, domina sobre la influència que pot exercir la família en l'ús del català fora de l'àmbit familiar.

Si l'anàlisi es fa des de l'òptica de la L1, arribam, lògicament, a les mateixes conclusions que en fer-la per grups d'origen familiar. Els alumnes de L1cat són els que més usen el català i els de L1cast els que l'usen menys. Però, en aquestes situacions, el canvi de llengua és més freqüent entre els primers que no entre els segons. Els de L1cat que viuen als pobles mantenen molt més l'ús del català que no els de Palma; i igualment, els alumnes de L1cast que viuen a pobles passen molt més a usar el català que els que viuen a Palma, entre els quals aquest ús pràcticament no existeix. El comportament acomodatiu a les circumstàncies de comunicació de cada grup lingüístic està en relació inversa a la consciència de la força que té cada un d'ells.

II. Competència lingüística i usos

El tipus d'interlocutor condiciona clarament l'ús del català que els alumnes enquestats fan amb ells. Els professors catalanoparlants són els interlocutors que més fan canviar la llengua als alumnes castellanoparlants. A la vegada, els joves catalanoparlants tendeixen a mantenir més el català quan parlen amb catalanoparlants adults que quan són de la seva mateixa generació. L'entorn escolar és el lloc on amb més facilitat passen a usar el castellà, amb qualsevol tipus de companys i amb els professors castellanoparlants. La variació d'ús que hi ha segons el tipus d'interlocutor desconegut (mínim amb guàrdies civils i policies nacionals, per una banda, i màxim amb empleats de l'ajuntament per l'altra, per exemple) també és important.

Sembla clar també que en les situacions en què hi ha un factor evident de condicionament lingüístic, la tria de la llengua que usen els alumnes s'hi adequa en molts de casos, tal com mostren les respostes referides a la llengua dels apunts i a la llengua que han usat per contestar el qüestionari.

Així i tot, sembla percebre's que els mateixos tipus de factors quan són a favor del castellà condicionen molt més la resposta dels alumnes que no quan són a favor del català. Com en tots els casos, el grup d'origen familiar condiciona l'ús del català en situacions de mediatització lingüística. Els alumnes que tenen pares nascuts als Països Catalans, usen més el català que els fills de matrimonis mixtos o els fills de pares forans. En canvi, l'ús mediatitzat a favor del castellà és molt més uniforme entre tots els grups.

El lloc de residència també afecta la resposta dels joves, però en els casos mediatitzats només en el grup AUT aquesta variable incideix clarament en el comportament.

Sembla evident, però, que en aquests casos és on menys influència tenen aquestes variables, ja que les diferències d'ús, entre uns grups i altres, no són tan àmplies com en les altres situacions descrites. És a dir, quan en una situació hi ha una indicació clara cap a l'ús d'una determinada llengua sembla que la resta de variables perden capacitat d'incidència en les respostes individuals.

En la majoria de joves que fan part d'aquesta mostra, es manifesta una clara voluntat d'adaptar-se en el futur a la llengua de la parella, com hem vist que passava amb la majoria d'interlocutors. L'ús del català previst per al futur tendeix a ser superior amb els fills que amb la parella, excepte quan aquesta és catalanoparlant, que és quan tots dos són més elevats. Per tant és l'únic cas en què, pel que diuen els enquestats, es percep una tendència d'evolució positiva cap a un major ús del català en la generació més jove.

Amb relació al nivell que el català i el castellà tenen com a L1 del total de la mostra, podem dir que l'ús del català previst per al futur, tant amb els fills com amb la parella, és superior si la parella és catalanoparlant; però, quan la parella és castellanoparlant, també és superior l'ús del castellà al nivell que aquesta llengua té com a L1 en tot el grup.

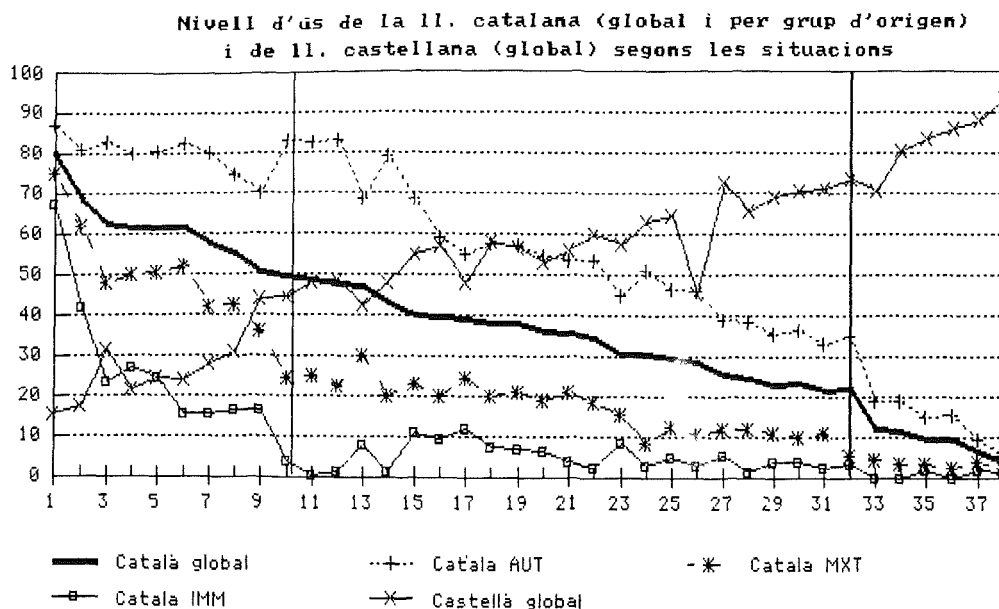
Quant a l'ús del català fora de la família (a la universitat o a la feina) els alumnes preveuen que serà més elevat el que faran oralment que no l'escrit; no fan més que preveure una continuació del que està passant actualment en el món dels adults que ells coneixen. La inèrcia i el manteniment d'un major pes del castellà en el món escolar poden explicar-ho.

Per una banda, la persistència en els hàbits observats (la conducta individual sempre s'expressa en funció de la conducta dels altres), i, per l'altra, la major inseguretat de domini del codi del català escrit, amb el reforç que suposa el major pes del castellà en l'àmbit escolar, poden explicar el manteniment d'aquesta situació diglòssica (en la formulació de Fishman 1967) pel que fa a la llengua oral i a la llengua escrita.

En resum podem dir que l'ús que els alumnes enquestats declaren de la llengua catalana varia molt segons les circumstàncies en les quals es produeix l'acte de comunicació en què intervenen. Les situacions analitzades mostren unes oscil·lacions que, en el conjunt de la mostra, van de la manca absoluta d'ús fins a usos que afecten més del 80% dels alumnes. Si s'ordenen totes les situacions estudiades (incloent-hi els usos dels alumnes en el nucli familiar) d'acord amb la freqüència d'ús del català es

II. Competència lingüística i usos

pot veure que entre els extrems assenyalats el canvi es produeix d'una manera gradual, com mostra el següent gràfic:

Situacions:

1. Els apunts en una classe en català	21. En animar el seu equip favorit
2. Amb un professor catalanoparlant	22. En fer comptes
3. Amb una persona catalanoparlant	23. En anar a demanar feina
4. Llengua usada per contestar el qüestionari	24. En contestar al telèfon
5. Amb un conegut catalanoparlant de més de 30 anys	25. Amb un/a cambrer/a
6. Amb un familiar catalanoparlant de més de 30 anys	26. En somiar
7. Amb amics de barri/poble catalanoparlants	27. En telefonar sense saber qui contesta
8. Amb companys de classe catalanoparlants	28. En contar acudits
9. Amb un/a empleat/ada de l'ajuntament	29. Amb un/a policia nacional
10. Ll de l'alumne	30. Amb un/a empleat/ada de discoteca
11. Amb la mare	31. Amb un/a guàrdia civil
12. Amb el pare	32. Amb una persona castellanoparlant que entén el català
13. Les expressions en enfadar-se	33. Amb un familiar castellanoparlant de més de 30 anys
14. Amb els germans	34. Amb amics de barri/poble castellanoparlants
15. Amb un/a policia municipal	35. Amb coneguts de més de 30 anys castellanoparlants
16. Amb un/a empleat/ada de banc	36. Amb companys de classe castellanoparlants
17. Amb un/a professor/a	37. Amb professors castellanoparlants
18. Amb un/a dependent/a d'una botiga	38. Els apunts en una classe en castellà.
19. Amb un/a netge/essa	
20. Amb l'amic/aniga que més els agrada	

Les situacions, ordenades amb aquest criteri, en el gràfic han quedat distribuïdes en tres espais clarament caracteritzats: a l'esquerra, en la zona de major ús se situen les que vénen marcades per la presència d'un interlocutor catalanoparlant o un

àmbit explícitament favorable a aquesta llengua (en certa manera podríem parlar de situacions en què hi ha un cert entorn coercitiu favorable al català); són les situacions 1-10. El límit inferior d'aquesta zona el marca la L1 de l'alumne (a l'esquerra hi ha les situacions en què el percentatge d'alumnes que usen el català és superior al dels que el tenen com a L1). L'única excepció de situació col·locada a l'esquerra de la L1 de l'alumne sense explicitar aquest factor favorable al català, la constitueix l'«empleat/ada de l'ajuntament». En tots aquests casos, en conjunt, hi ha més alumnes que usen el català que no que el tenen com a L1.

La zona central l'ocupen totes les situacions (11-31) en què no hi ha condicionament previ de llengua (excepte, com acabam de dir, amb l'empleat de l'ajuntament). S'hi inclouen els usos amb progenitors i germans, que en els grups en què aquests són catalanoparlants s'hi usa el català molt més i en els casos que són de llengua diferent o no catalanoparlants s'hi usa molt menys. El límit inferior d'aquesta àrea se situa després de l'ús que es fa amb «un/a policia nacional», «amb un empleat/ada de discoteca/pub» i «amb un/a guàrdia civil», que, de fet, són les professions que més deuen creure els alumnes que ocupen persones de procedència castellanoparlant, ja que immediatament comencen totes les situacions en què els interlocutors són castellanoparlants o en les quals la situació és explícitament favorable a aquesta llengua.

En la tercera zona el major ús del català és fa amb la «persona» castellanoparlant que entén el català, a bastant de distància relativa amb la resta de castellanoparlants, que segons les característiques en condicionen un major o menor ús, encara que en totes les situacions es deia que entenien el català.

De totes les situacions analitzades, es desprèn que l'ús del castellà no depèn tant de les circumstàncies favorables com el del català, o, en altres paraules, que l'equilibri social fa que en situacions aparentment neutres la coerció que actua és clarament a favor del castellà. Les situacions de major i les de menor ús de castellà són superiors a les corresponents al cata-

II. Competència lingüística i usos

là. En circumstàncies no pre-determinades a favor del català (excepte amb l'empleat de l'ajuntament), el castellà és la llengua que més nombre d'alumnes utilitzen habitualment¹²¹.

Cal destacar que les dues situacions de major ús del català i les dues de menor ús estan directament relacionades amb l'escola. En primer lloc, la llengua amb què es fa la classe és el factor que més determina la llengua que usarà l'alumne (en aquest cas, escrita); en segon lloc, la llengua que parla el professor, la qual també determina amb molta força la llengua de resposta de l'alumne (en aquest cas, oral). En l'antepenúltima posició d'ús del català se situa el que fan amb els companys de classe castellanoparlants i, en canvi, en l'extrem oposat aquesta situació no és ocupada pels companys catalanoparlants, la qual cosa és indicatiu de quina és la llengua dominant quan joves castellanoparlants i catalanoparlants coincideixen.

L'evolució per grups d'origen familiar, és bastant paral·lela a la del total dels alumnes, amb petites variacions motivades generalment per les característiques d'aquesta procedència (l'ús amb els pares, amb els familiars, etc.).

També s'ha de destacar que sembla evident que viure a Mallorca sense usar el català és més habitual que viure-hi sense usar el castellà. Un nombre considerable d'alumnes (que representa el 15,9%) en cap ocasió no diuen que usin el català, en canvi només hi ha l'1,9% que no declari parlar en castellà en cap de les situacions que hem estudiat.¹²²

Totes aquestes dades ens mostren que el factor que més determina, entre els joves de la mostra --sigui quin sigui el seu origen familiar o el lloc on viu--, l'elecció de la llengua a usar és la llengua de l'interlocutor o, en segon lloc, l'emprem-

---

121. L'ús amb els pares és pràcticament idèntic en les dues llengües, però hem de tenir en compte que la proporció d'alumnes que tenen ambdós pares catalanoparlants és superior al total dels que els tenen mixtos o no catalanoparlants.

122. Així i tot, convé tenir en compte que, segons diversos autors, els parlants d'una llengua minoritzada tendeixen a declarar, normalment de bona fe, uns usos de la seva llengua superiors al que es pot observar en realitat (Kremnitz 1993: 109).

6. Usos de la llengua catalana

ta que la situació té a favor d'una o altra. L'elecció sempre es fa en el sentit de cercar-hi la confluència. Però hem de tenir en compte que, quan es produeixen contactes de parlants catalanoparlants i castellanoparlants (no sols en la població de l'enquesta, sinó en tota la població catalana de totes les edats), els primers tendeixen a canviar de llengua; per tant deixen d'actuar com a catalanoparlants i, en conseqüència, d'exercir de factor favorable al canvi lingüístic dels immigrants.

Entre totes les situacions plantejades, les que més determinen l'ús de la llengua són les relacionades amb l'escola. De tota manera, aquest condicionament, segons els resultats vists són sempre més favorables a la llengua castellana.

**III. ACTITUDS I REPRESENTACIONS SOBRE ELS FETS
LINGÜÍSTICS**

7. OPINIONS SOBRE ELS COMPORTAMENTS LINGÜÍSTICS.

7.1. VALORACIÓ DE L'ÚS DE LA LLENGUA EN SITUACIONS CONFLICTIVES.

A part de valorar els usos de la llengua catalana que fan ells mateixos, en situacions de conflicte lingüístic també és significativa la visió que, els qui en són afectats, tenen de determinats comportaments lingüístics que, adesiara, adopten les persones que són conscients de la importància dels comportaments individuals per a la normalització de la llengua minoritzada; en el nostre cas, el català. La valoració que fan d'aquestes actituds tant els castellanoparlants com els catalanoparlants pot ser que sigui la mateixa, encara que les conseqüències que tinguin per a la pràctica dels membres d'un i altre grup siguin necessàriament diferenciades; l'existència d'aquesta situació fa possible que entre els individus hi hagi enteniment mutu i valors comuns, que en determinats moments poden provocar respostes emotives unificades en les situacions en què aquests valors es qüestionen (Linton 1945: 133-134).

La sociolingüística reconeix l'existència d'uns usos lingüístics no marcats, convencionals. En una situació de conflicte lingüístic, aquests usos, sempre solen perjudicar la llengua minoritzada. Però, n'hi ha uns altres de conscients, amb els quals els qui els practiquen tenen per objectiu incidir en l'evolució dels hàbits generals de la societat. Generalment, són practicats per una minoria; però si són favora-

III. Actituds i representacions

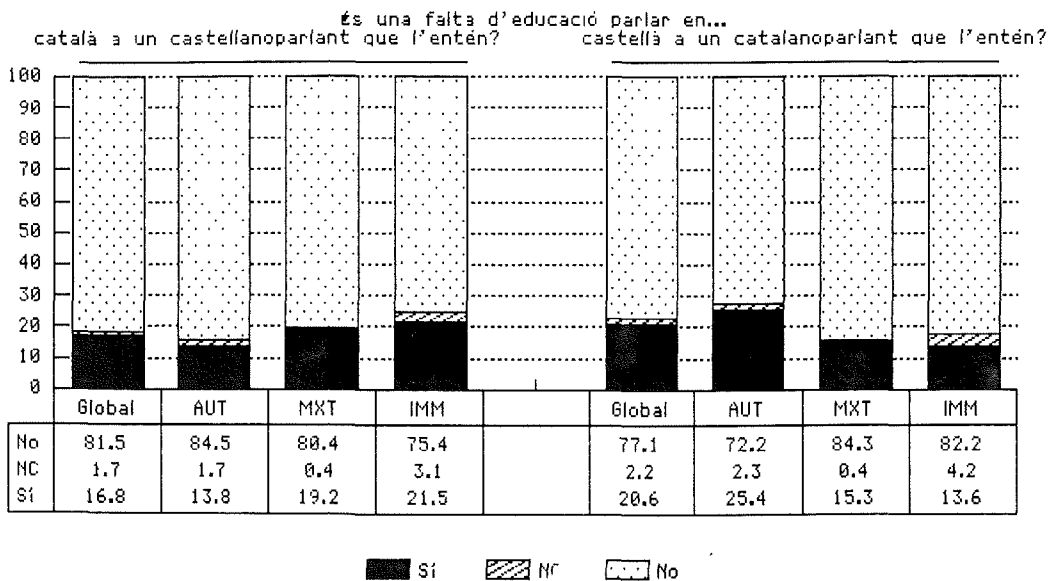
bles a la llengua en retrocés i, amb el temps, es generalitzen poden esdevenir definitius per a recuperar-la¹²³.

7.1.1. El bilingüisme passiu.

La gran majoria dels alumnes enquestats no veuen que sigui una falta d'educació parlar en català a un castellanoparlant que entén el català (o viceversa)¹²⁴, hi ha per tant una actitud teòrica d'acceptació d'aquesta mesura que algunes vegades ha estat proposada per sociolingüistes i responsables polítics de planificacions lingüístiques.

Valoració del bilingüisme passiu

Valors globals i segons el grup d'origen familiar (↑ T.943)

123. Amb la intenció d'estudiar quina és l'opinió que els alumnes tenen sobre algunes d'aquestes actituds que trenquen la norma habitual de la nostra societat, en el qüestionari hi ha quatre preguntes que presenten situacions d'usos intencionats o situacions en què cal fer una elecció de llengua. Les dues primeres fan referència a la valoració del que s'anomena *bilingüisme passiu*; en el nostre cas l'actitud de mantenir una llengua determinada (el català o el castellà), quan l'interlocutor és parlant de l'altra. Les dues restants, presenten situacions de contacte múltiple entre castellanoparlants i catalanoparlants.

124. Preguntes marcades amb el codi AC en el qüestionari.

a) Segons l'origen familiar.

En tots els grups l'opció majoritària és la que considera que no és cap falta d'educació parlar amb una altra persona en una llengua diferent a la seva. Tot i aquesta tendència general, podem veure que sembla que el grup d'origen familiar determina en part la probabilitat que la resposta sigui positiva o negativa. Així, valoren menys negativament el manteniment de la llengua catalana davant un castellanoparlant els fills de pares d'origen autòcton (AUT) que els fills d'immigrants (84'5% i 75'4%, respectivament). Mentre que en la valoració del manteniment del castellà davant catalanoparlants les diferències, encara que siguin molt semblants, inverteixen el sentit (72'2% i 82'2%). En el grup de procedència mixta els valors se situen enmig dels altres dos grups. Cal destacar però que hi ha un major nombre de membres del grup AUT (25'4%) que consideren que és una falta d'educació mantenir el castellà que no del grup IMM que ho considerin així pel que fa al manteniment del català (21'5%). Aquesta diferència, encara que no pugui considerar-se gaire significativa i ideològica, no deixa de ser sorprenent, probablement fruit d'una resposta intencionada.

Sembla clar, per tant, que entre els joves no es veu malament l'adopció del comportament tipificat com a *bilingüisme passiu*. No podem oblidar que, durant molt de temps, aquesta actitud havia estat acusada de mancada de solidaritat amb els no catalanoparlants, de «falta d'educació», precisament. Comportaments d'aquesta classe per part de persones que, d'alguna manera, poden ser interpretats com a models lingüístics socials (ensenyants amb els seus alumnes, entrevistadors televisius, polítics, etc.) han d'haver intervingut a favor de capgirar, sobretot entre els més joves, la valoració d'aquesta actitud.

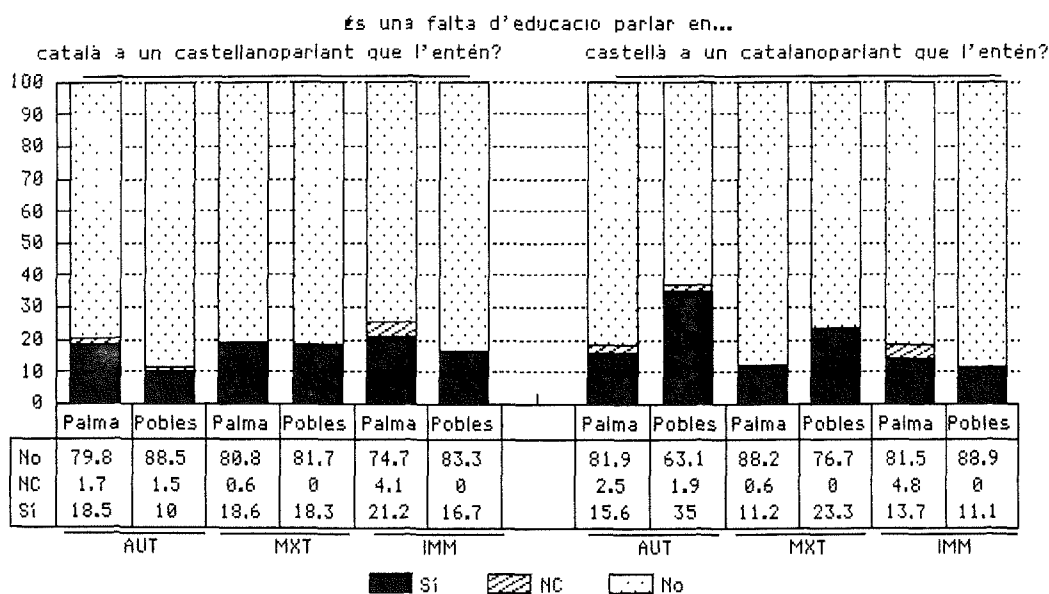
III. Actituds i representacions

b) Segons l'origen familiar i el lloc de residència.

Si a més de tenir com a referència els grups de procedència familiar hi afegim el lloc de residència, podem veure que, tot i mantenir-se la tendència general d'un major pes de les respostes més favorables entre els alumnes de pobles, les diferències no són tan acusades com en altres ocasions.

Valoració del bilingüisme passiu

Segons el grup d'origen i el lloc de residència (↑ T.944)

La resposta a aquestes preguntes només sembla estar clarament relacionada amb el lloc de residència en el cas dels membres del grup AUT. Un major nombre (hi ha una diferència d'aproximadament 10 punts) dels que viuen a pobles consideren que no és una falta d'educació parlar en català als castellanoparlants. En canvi, l'opció inversa és més acceptada entre els alumnes que viuen a Palma, amb una diferència de quasi 19 punts. En els altres dos grups, tot i que la tendència és la mateixa, el lloc de residència sembla no ser tan determinant. Cal tenir en compte que el valor més alt que té entre els que

7. Opinions sobre els comportaments

habiten a Palma no considerar-ho falta d'educació és inferior al més baix dels que viuen a pobles, independentment del grup de procedència familiar a què es pertany.

Podem dir, per tant, que la residència a pobles, a pesar del que acabam de veure amb relació a les precaucions a observar en aquest punt, actua a favor de tenir una major tolerància en una conversa en què el catalanoparlant mantengui el català amb un castellanoparlant i una menor tolerància al fet que qui ho faci sigui el castellanoparlant.

Ja hem vist en altres casos que la major catalanització de l'ensenyament és concordant amb el grup de procedència familiar i amb el lloc de residència. Però en alguns casos, com ara, l'ensenyament en català sembla ser més determinant, que aquestes altres variables.

Els alumnes que assisteixen a centres catalanitzats accepten més que es mantengui el català amb castellanoparlants. En el quadre següent, com a exemple, és mostra entre els alumnes fills de matrimonis d'origen autòcton que viuen als pobles:

VALORACIÓ DEL BILINGÜISME PASSIU SEGONS EL GRAU DE CATALANITZACIÓ DEL CENTRE A QUÈ ASSISTEIXEN.
ALUMNES DEL GRUP AUT AMB RESIDÈNCIA ALS POBLES († T.946-955)¹²⁵.

Grau de catalanització del centre	0	1	2	3	4	6
No consideren una falta d'educació parlar en català amb un castellanoparlant que l'entén:	66,7	66,7	89,7	83,0	93,8	100,0
No consideren una falta d'educació parlar en castellà amb un catalanoparlant que l'entén:	100,0	75,0	69,0	59,6	63,9	56,0

125. En tots els altres grups la tendència és la mateixa, tot i que, hi ha casos en què el nombre d'individus que entren en algunes de les opcions de tipus de centre és tan baix que fa impossible generalitzar. Reduint el grau de catalanització a dos nivells, en tots els grups els que assisteixen a centres més catalanitzats creuen més que parlar en català no és una falta d'educació († T.945-962).

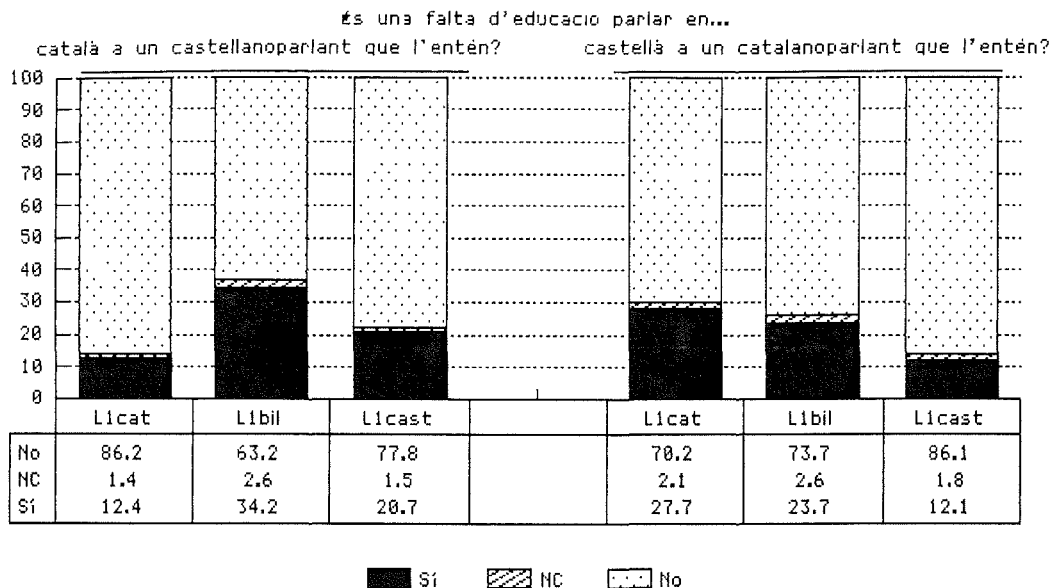

III. Actituds i representacions

c) Segons la L1.

Si en lloc d'observar l'origen dels enquestats, establim les comparacions a partir de la llengua primera que declaren tenir obtenim els resultats reflectits en el gràfic.

Valoració del bilingüisme passiu. Segons la L1 (↑ T.963)

Podem veure que la normalitat de parlar en una determinada llengua amb un al·loglot que la compregui, encara que és majoritàriament acceptada per tots, té més adeptes entre els parlants del mateix grup lingüístic que la té com a L1 (tant si és el català com si és el castellà) que no entre els parlants que coincideixen lingüísticament amb l'interlocutor. De tota manera s'ha de fer constar que els que es declaren bilingües (L1bil) són els que menys toleren que es parli català amb castellanoparlants (34,2% consideren que és una falta d'educació), en canvi els de L1cat i els de L1cast es manifesten més tolerants (és a dir els més identificats amb una o altra llengua, els que s'hi consideren més *fidels*, accepten una major *fidelitat lingüística* dels altres). Els de L1cat són els que més consideren una falta d'educació parlar en castellà a un catalanoparlant, en un percentatge molt pròxim al dels de

7. Opinions sobre els comportaments

L1bil (només els separen 4 punts); els de L1bil són més tolerants amb la fidelitat lingüística dels castellanoparlants que amb la dels catalanoparlants (hi ha 10 punts de diferència). El 27% dels de L1cat que no accepten que els castellanoparlants parlin en castellà amb els interlocutors catalanoparlants, pot explicar-se pel fet que les situacions que es descriuen se situen a Mallorca, lloc on la llengua pròpia és una de les dues que entren en el conflicte descrit.

d) Pràctica del bilingüisme passiu.

Aquesta comprensió del bilingüisme passiu es manifesta en una aplicació real dels que hi estan a favor?

Si seleccionam els alumnes que es consideren L1cat i els de L1bil que no creuen que sigui una falta d'educació parlar en català a un castellanoparlant, podem veure que quan parlen amb una "persona de llengua castellana que entén la llengua ()", amb un professor catalanoparlant o amb un professor castellanoparlant els resultats no s'adeqüen al que ells pensen sobre el bilingüisme passiu o, com a mínim, una bona part dels enquestats no l'usen com a recurs de normalització.

ÚS DEL CATALÀ I DEL CASTELLÀ DELS ALUMNES DE L1CAT O L1BIL QUE NO CONSIDEREN UNA FALTA D'EDUCACIÓ PRACTICAR EL BILINGÜISME PASSIU († T.964-966)

	Amb una persona castellanoparlant que entén el català	Amb un professor catalanoparlant	Amb un professor castellanoparlant.
L1Cat	Català 42,1	Català 89,2	Català 11,1
	Castellà 52,8	Castellà 3,9	Castellà 82,5
L1bil	Català 8,7	Català 87,5	Català 8,7
	Castellà 87,0	Castellà 4,2	Castellà 91,3

En els dos casos d'interlocutors castellanoparlants estudiats, en els alumnes que declaren ser de L1cat, hi ha un elevat abandonament del català (en el primer cas supera el 50% i en el segon el 80%). La tria del castellà encara és molt més ele-

III. Actituds i representacions

vada en el cas dels de L1bil. Fins i tot n'hi ha que es passen al castellà amb un professor que «parla la llengua ()».

Això ens mostra que la pràctica a favor del català va per darrere de l'actitud teòrica. Sembla que l'actitud de mantenir cadascun la seva llengua, encara que estigui garantida la comprensió mútua (el *bilingüisme passiu*), només pot arribar a afectar una part molt reduïda de la població, la que és conscient de pertànyer al sector lingüísticament militant (Bastardas 1991: 11-32). Per tant, el que és més freqüent, en aquesta classe de contactes, és que un dels dos canviï de llengua i adopti la de l'altre. Naturalment, el parlant que amb més freqüència fa el canvi és sempre el de la que és percebuda com a menys *neutra*, menys *comuna*.

7.1.2. Ús de les llengües en reunions amb castellanoparlants que entenen amb dificultats el català.

La confluència de persones de llengua diferent en un mateix grup és una situació que es repeteix moltes de vegades en la societat catalana. En la majoria d'aquests casos, els castellanoparlants solen tenir la capacitat de comprensió suficient per seguir la conversa, però ha estat motiu freqüent de discussió quina ha de ser la llengua a usar en aquests situacions.

a) Llengua a usar en reunions on hi ha castellanoparlants que entenen amb algunes dificultats el català¹²⁶.

En el gràfic es pot veure que, altra vegada, els grups tendeixen a defensar actituds favorables a la seva llengua, tot i que la variació d'un grup a l'altre no és gaire important. Ens trobam de nou que les divergències d'actituds i ideologia són

---

126. Pregunta codificada amb ACT1 en el qüestionari.